

Ansædning og Bevisning
til
Mynfens Udrægning
her i Landene,
i det Fjortende Aar-Hundrede,
og fremdeles under
Kong ERIC af Pommieren,
hans Regierung.
tilligemed tvende, forhen utrokte, Mynte-Foreninger.

Den første af 6 Februarii 1403. imellem Lybek, Hamborg, og flere
Hanse-Stæder indbyrdes.

Den anden af Octob. 1424. imellem Dronning PHILIPPA til
Danmark og Norge, og 4 af de forbemeldte Stæder.
Begge med Anmerkninger oplyst.

Saint
Indberetning
om
nogle gamle Danske Mynters
Prøvelese.

Begge oplæste i det Kongelige Videnskabernes
Selskab, Aar 1764.

af
B. W. LUXDORPH.

Ri s b e n h a v n , 1765.

Dumos inter, & Aspera.

§. I.

Smine Anmærkninger over adskillige Mynte-Anordninger, som i Selsfa-
bets Skrifters 8de Deel ere indlemede, udlod jeg mig med det For-
sæt, stokkeviis at ville indgive, hvad Efterretninger jeg kunde finde om
de ældre Danske Mynter.

Jeg igjennemgik den Gang nogle af de Høysalige Konger, Christian II,
Friderich I, og Christian III, deres Mynte-Forordninger. At jeg nu gaaer tilbage
i Tiden, dertil er Aarsagen fornemmelig denne:

Ligesom enhver bor læmpe sit Niemærke efter sine Kræfter, saa har jeg og
ingen Tid foresat mig at forfatte en ordentlig Historie over vort Mynte-Væsen,
da jeg ganske vel har indseet, at jeg gjorde best og raadeligst i, at overlade
saadant Arbeide til dem, som dertil havde bedre Evne, end jeg: Men for dog at

befordre et saa nortigt Værk paa nogen Maade, har jeg besluttet mig paa at samle, og besluttet efterhaanden at udgive, ald den Forraad, som jeg maatte overkomme, og ansee at kunde tiene andre til Oplysning og Hjelpe-Middel. Et saadant Foræt syntes ikke at blinde mig til en Noiagtighed i at følge Riidens Orden, der lættelig kunde sinke, om ei aldeles quæle, mit Arbeide, men snarere at tillade mig at skrive om det, hvori jeg fandt mine Anmærkninger at være fuldstændigst, og nærmest ved Haanden.

Jeg maae ellers strax i Begyndelsen erindre, at jeg frygter for, at facae mere at tale om fremmede Mynter, end om Landets egne, efterdi hine vare virkelig da mere gængse her i Landet, end disse. Handelen, som blev drevne uden Vexler, maatte nødvendig bringe fremmede Penge, af hvilke en stor Mengde baade i Guld og Sølv blev slaget, sær i Engeland og Hanse-Stæderne. Begges Myntefod var ypperlig, og i sær var Lybeks og Hamborgs Udmynthning, som et Gjæerde for den slate Mynt, som sløges hvore oppe i Sydland. Det var altsaa de Danske Undersætters Fordeel at lade sig betale i saadanne fremmede Mynt-Sorter, hvilket hverken var forbuddet, eller vel kunde forbydes. Der kunde og lættelig af dennem aarlig indflyde saa meget til Regieringen, som den med god Hunsholding behovede, helst da Besoldinger og Arbeids-Løn tildeles bleve betalte i Bahre. Hertil kommer, at, naar store og usformodentlige Udgifter nodte Regieringen til, at gisre sig rigere, end den virkelig var, lod man de nye Penge-Stokker bære de Omsmeltedes Navne, saasom Grosser, Sterslinger, Hviide, o. s. v., hvorför der endog i den Henseende ligger Magt paa, at vide Monsternes rette Bestaffenhed.

Da der af adskillige Mynters Brug flyder adskillig Beregning og Boghols-
erie, hvoraf fornemmelig trende Slags her i Landet saaledes have været antagne,
at alle slagne Mynter maatte lade sig henføre til dennem, og vurderes under des-
res Navne, saa vil jeg, for Ordenens Skyld, handle noget udforslig om hver
af dem i Særdeleshed. Disse vare: (1) Øre-Tallet, som var den Nordiske,
eller vor egentlige Indenlandske. (2) Marke-Tallet, den Lybske eller Søe-
Stædersnes, og (3) Grote-Tallet, eller den Slamiske eller Nederlandiske
Regning.

Dog, forend jeg skrider dertil, maa jeg i Forveien anstille en Undersæg-
ning om disse Riiders Guld-Mynters Natur og Bestaffenhed, deels i Henseende
til deres Ypperlighed; thi med denne, ræt Forstelige, Malm blev snart Prinches-
sers Brude-Skat udberalt, snart de kostbareste Bahre, heele Stæder og Lan-
de,

de, folgte eller indløste: Men fornemmelig fordi Guld-Mynten er den sikreste Grundvold, hvorpaa man kan bygge Sølv-Myntens Udregning.

S. 2.

De første Nobler blevne slagne i Engelland under Kong Eduard den tredie, i hans Regierings 17de Åar, eller 1344. En Engelsk Skribent (a) beretter, at bemeldte Konge lod dem mynte for at betegne hans Herredomme over Soen, og Rettighed til den Franske Krone, samt til Erindring af det navnkundige Slag, som stod ved Sluys i Flandren 1340(b), hvorudi Kongen i egen høje Person anførte sin Flode, og overvandt den Franske, der bestod af 120, med 40000 Folk bemandede, Drogs-Skibe. I den Henseende forestilles han (siger bemeldte Skribent) paa disse Nobler, som en Seier-riig Genevolds-Herre over Havet, staaende i fuld Rustning i et Skib, med Krone paa Hovedet, og havvende et draget Sværd i den høire, men i den venstre Haand et firedeelt Skjold med det Franske og Engelske Vaaben om hinanden. Den fortiner altsaa rettelig at faldes en ødel Mynt, i Betragtning saavel af dens Pragt og Kostbarhed, som af den drabelige Gærning, hvorom den bærer Bidne, og bor ansees ey allene, som en Mynt, men tillige som en Skue-Penge.

Kong Edward lod sig det ikke være nok, saavel i dette Åar, som 1347 og 1352, at slaae en anseelig Mængde af disse Nobler i Engelland, men, for at giøre dem desto meere gangbare, benyttede han sig af det Forbund, som de Flamiske havde sluttet med ham imod Frankerige, og 1346 den 24 Martii (c) befudlmægtigede Willielmum Stury, og Gilbertum de Wendelyngburgh at handle med Regieringerne i Gent, Brugges, Ypres, og andre Stæder i Grevskabet Flandren, (cum fidelibus suis Gubernatoribus, Capitaneis, Scabiniis, Bourgi magistris, Advocatis, Cons.libus & prob's hominibus Villarum de Guandauo, Brugges, & Ipre, & aliorum locorum Comitatus Flandriæ) at lade slaae i hans Navn, heele, halve og Kvart-Nobler (Denarii, Oboli, & Quadrantes), saa at denne Mynt kunde have den samme Gang og Gyldighed i Flandren, som i Engelland.

Da

- (a) Stephen Martin Leake Historical Account of English Money, London. 1745. 8vo. pag. 109. 110.
- (b) See tillige Hainault Abregé Chronologique de l'Histoire de France. Paris 1749. 8vo. pag. 330.
- (c) Rymer. Acta Publ. Angl. T. V. p. 506.

Da god Mynt er Livet i Handelen, saa er det ei at undre over, at dette Ereende ingen Modstand eller Vanskælighed har forefundet, ja at Greverne selv i Flandren, efterat Urolighederne vare stillede, have fundet denne Indretning gavnlig, og værd at efterfolge.

Dette kan vi see af et Haandskrift paa Pergament, udi Hr. Kammerherre Grev Holstein-Ledreborgs store og udvalgte Bog-Samling. Samme fører Navn af Recessus Hansæ, indeholder Stædernes Handlinger fra 1361. til 1405, og har været mig til stor Hjælp og Oplysning ved denne Afsandlings-Forsættelse.

Man erfarer deraf (d), at Lybek udi Aaret 1392. havet stikket et Gesandtskab til Handelstæderne i Flandren, for at afgjøre endeel Træninger, der havde reist sig imellem disse og de Vendiske Hansestæder, og at derom vidtligstig er blevet handlet med vedkommende Schepens, Raad og andre, saavel til Gent, som til Brugges.

Af den Forklaring, som disse Sendebud, Hinrik Westhoff og Johan Hoyer derom til Stæderne have aflagt, vil jeg Ord for Ord indsøre de Poste, som anrøre Mynte-Væsenet, og i sær de Flandriske Nobler :

Do rede wy des suluen daghes van dar — vnd qwemen des andren daghes, alse vppe sunte Thomas daghe vor middaghe tho Brugghe. — Des lete wy bidden de Borgemestere, das se ene stede vnd tiid dar tho nemen wolden — dar wolde wy gerne by se komen — Des quemen se tho vns tho den Kramers — dar lete wy en dat vorstan in der wyle, alse hir na gescreuen steit —

(Her anføres den første Besværings-Post, som ei vedkommer denne Sag, hvorpaa følger:)

Vortmer. leuen Vrunde, in vorleden tiden, alse de Kopman buten landes gewesen heft. so vorlep alderhande *payment* so sere van daghe tho da he, wor by den Kopman *Almanien* vnd alle andere Koplude grotten Schaden nemen. Hir vp wart de Kopman des ens in Hollant, vmmedes gemenen besten willen, vnd vmine beden willen, vele anderer Koplude vte

(d) Recessus Hansæ MSS, fol. 192. b. seqq.

vte vele steden, *Vranckrike, Engeland, Brabant*, vnd ok vd andern landen, vnd ordineerde alderhande payment van *Golde*, elk stande vppe sin priis, tho geuende vnd tho nemende, vnd nicht tho verhogende. Hirumme begere wy vnd bidden vruntliken, dat gi by juwen vroden rade dar ane vorseen wesen, vnd vns den ok mede delen, wo de Kopman by *den suluen paymente* bliuen moghen, kopende vnd verkopende, alse he bet tho desser tiid gedan heft, vp dat de vruntschop vnd handelinge, de twisschen jw vnd vns gesloten ys, de iwijger vnd de vaster bliuen moghe, wente allerhande Koplude, vt *Vranckriken, Engeland, Brabant, Hollant, Zeelant*, vnd vele vte dese landen by alsodane paymente gewone sint tho kopende.—

Vppe dat ander Stucke van dem *paymente*, dar antwerden se also tho, *dat de Noblen, de ere duchtighe here, de Hertoghe van Burgundien* (e) *slan lete, also gud weren, alse de Engelschen Noblen, de men nu sloghe, ane, dat de olden Engelschen Noblen V. mieten* (f), *offie VI. mochten beter wesen, vnd de Noble were gesat vppe VI. sol. groten*, vnd werit, *dat wy des nicht gelouen wolden, dat de Noble also gud were, dat wy dat by vns suluen vorsochten, vnd hopeden, dat de Kopman des nenen schaden hebben scholde, vnd beden by unser discrecien, dat wy vns dar nicht ane s'helen leten, wente se mit ereme heren, vnd syneme rade des ens geworden waren, dat dat paymente by inen prysē bliuen scholde*. Werit, dat dar gebrek ane vunden worde, so wolden se gherne dar tho helpen, dat de Kopman van dem *paymente* vnbeschedeghet bleue —

Ok alse vinme dat *payment* vorantwerde wy wedder also, dat de *munte nu tho swar were, wente, wes men in vortiden gekoft hadde vmme VI. sol. grot, dat moeste men nu kopen vmme IX.*, vnd vmme des willen machtig geuallen, dat de Kopman kopflagede buten Brugge, dar he den besten kop hebben mochte, vnd dat scholde vnwillen maken twisschen en vrid dem Kopmanne, dat se wel deden, vnd weren dar bet vp vordacht, wente wy mit en anders nicht meneden, men ghantze leue vnd vruntschop.

Dit

(e) Philippe le Hardi, en Son af Jean, Konge i Frankrig. Han arvede Flandren, med mere, efter Grev Louis. 1384. Hainault. p. 262.

(f) Der gaar 20 Miter paa et Gran, saa at der var 30 Grans, eller 600 Meters, Tab paa 100 Nobler, hvilket, da en gammel Nobbel vejer 145 $\frac{1}{2}$ Gran, ikke fuldt gjør $\frac{1}{2}$ pro Cento.

Dit heft de Kopman den van Gend na vnse rade hemeliken vorstan laten, vppe dat se hirane willen vorseen wesen, vnd des Kopmans profit vnd beste betrachten vnd vortsetten —

Det erfares heraf, at Gesandterne have giort deres Beste; men, endfiont de maatte opholde sig der til St. Agnete-Dag (21 Januarii) Aaret derefter, sile de dog ingen synderlig Trost, for saavidt denne Post angik. Saaledes lyder deres Beretning videre:

Erst spreke wy vnd woruen vmme de *Munte*, gelyk alse wy tho vorne gedan hadden, doch mank velen worden, de dar ant beydent siden ouer vellen, kunde vns andern nen antwerde werden, men alse se vns to voren vorantwerdet hadden, also dat se vns geuen hebben *ene Script, dar se allerleye golt, dat se willen gande hebben, gesat vp sin pris, vnd beden, dat wy vns dar ane noghen leten, wente de bere dat also hebben wolde.*

Man seer heraf Ordsproggets Sandhed, at Herrebud er høit. Men jeg maa vende mig til Betragtningen af det Væsentlige i Noblerne.

§. 3.

De Engelske Mynter havde, i ald den Tid, vi nu handle om, deres bestandige Lodighed, som blev kaldet Old Sterling, og var for Guldet $23\frac{7}{8}$ Karat, og for Sovjet $11\frac{1}{10}$ Penning efter $14\frac{4}{5}$ lødig.

Noblerne galdt fra Begyndelsen af, og indtil 1465, 6 Sh 8 d., saa at der gifte 3 Nobler paa et Pund Sølv, eller 20 Shilling, i Tall.

Edward II. slog 3 Slags Nobler:

(1.) 1345. i hans Regierings 18de, til $39\frac{1}{2}$ Stokker paa Tower-Pund (g), eller $26\frac{1}{2}$ Sk. paa den Colliske Mark, gior fint $39\frac{13}{19}\frac{5}{1}$ og $26\frac{9}{19}\frac{9}{1}$ Støffer.

(g) Ester forrige Præsident i det Engelske Videnskabers Selskab, Martin Folkes, Table of English Silver Coins. Lond. 1745. 4°. i Fortalen, holder en Tower-Unze i Troy-Vægt, (som først 1526 blev indført i England) 450 Gran, men en Collusk 451. 38 Gr; Fortællet er saa lidet, at de gjerne kan anses for lige vægtige. En Tower-Unze har 4 $\frac{1}{2}$ Gran, og en Collusk 5 $\frac{1}{4}$ Gr, altsaa gaaer $\frac{1}{2}$ Gran paa et Gr, og $1\frac{2}{5}$ Gr paa et Gran. Den Colliske Mark fin i Sølv har 4352 Gr, og er 11 Rdl. 2 Ml. eller 1088 g. værd, altsaa gaaer 4 Gr fint Sølv paa en Skilling.

Før. Hver vejede $145\frac{3}{4}$ Gr. eller $165\frac{1}{8}$ Eß, og holdt altsaa næsten 145 Gr. eller $164\frac{1}{8}$ Eß fint. Pundet blev i Guld udbragt til 13 l. 3 s. 4 d., eller til 3160 penny's, og altsaa det fine Pund i 3178 . d., men i Sølv 22 s. 6 d., det er 270 d., følgelig kom 292 d. af H. fint, saa at Forholdet var $10\frac{1}{3}$ eller 11 , hvorefter en saadan Nobels Værdie var 4 Rdl. 4 Eß 4 s., men efter nu værende Forhold hos Os af $15\frac{1}{8}$, 6 Rdl. 2 Eß $13\frac{1}{3}$ s. (h)

(2.) 1347 . Regier. 20de, til 42 stk. paa H., eller 28 stk. paa Eß, gior $42\frac{42}{191}$ og $28\frac{28}{191}$ Stokker fin. Hver vejede 137 Gr. eller $155\frac{4}{7}$ Eß, og holdt fin $136\frac{4}{7}$ Gr. eller $154\frac{1}{2}$ Eß. Det bestikkede Pund blev udbragt i Guld til 3360 , og i Sølv, som før, til 270 d., altsaa det fine til 3378 og 292 d., saa at Forholdet kan regnes $11\frac{1}{2}$, hvorefter en saadan Nobel var 4 Rdl. 3 Eß $12\frac{3}{16}$ s., men efter $15\frac{1}{8}$, 6 Rdl. $- - - 8\frac{1}{8}\frac{3}{4}$ s., værd. (i)

(3) 1352 . Reg. 25de, til 45 stk. paa H., eller 30 paa Eß, er $45\frac{45}{191}$ og $30\frac{30}{191}$ stk. fin. Beg Stokket 128 ; Gr. = $145\frac{1}{8}$ Eß, og holdt fin $127\frac{1}{3}$ Gr. = $144\frac{1}{3}$ Eß. Pundet blev udmyntet i Guld til 3600 d. og i Sølv til 300 d., saa at de fine Pund udbragtes til 3618 og 324 penny's, og Forholdet derved nedsat til $11\frac{1}{8}$, hvorefter en Nobel skulle giælde 4 Rdl. 1 Eß 3 s., men er, efter $15\frac{1}{8}$, 5 Rdl. 4 Eß 2 s værd. (k)

Richards II. Nobler af 1377 . og Henry's IV. af 1399 . ere slagne paa samme God, og ingen Forandring fægt i Forholdet. (l)

I sit Regierings 13de Åar, 1412 , slog Henry IV. Nobler, 50 stk. paa H. eller $33\frac{1}{3}$ stk. paa Eß, gior $50\frac{50}{191}$ og $33\frac{27}{191}$ stk. paa fin. Stokket vog $115\frac{1}{7}$ Gr. = $130\frac{2}{7}$ Eß, og holdt fin $114\frac{3}{7}$ Gr. = $129\frac{1}{2}$ Eß. Et Pund Guld blev udleveret af Mynten for 4000 d., og et Pund Sølv for 360 d., altsaa galdt et Pund fint Guld ikun 4021 d., og et Pund fint Sølv 389 d. Forholdet var da faldet til $10\frac{1}{3}$, og en Nobel var 3 Rdl. 2 Eß $14\frac{1}{2}$ s værd, som nu, efter $15\frac{1}{8}$, giælder 5 Rdl. $- - - 11\frac{1}{2}$ s. (m)

De Nobler, hvilke Henry V. (1412), Henry VI. (1422), og Edward IV. (1461), lode slae, varer af samme Bestaffenhed, som disse, og der fæerde ingen
Eß 2 For-

(h) Leake p. 104. og i Tablerne;

(i) Id. p. 106. & ibid.

(k) Leake p. 107.

(l) Id. i Tablerne.

(m) Id. p. 130. og i Tablerne.

Førændring, enten i Mynte-Foden, eller i Forholdet, forend 1465, hvilken Tids-Punkt ikke vedkommer denne Afhandling. (n)

Ester saadan foregaaende Oplysning vil jeg nærmere igjennemgaae endeel Stæder, som dels i Historien, dels af gamle Breve af det Geheime-Archiv, og andensteds fra, forekomme, og handle om Nobler, for nærmere at bestemme de derudi ommeldte Summers Størrelse.

§. 4.

Huitfeldt fortæller (o), at Gerhard den stores Son, Grev Isern-Henrich, tiente Kong Edward i Krigen imod Frankrig med nogle Holstener, og at ham blev lovet 400 Nobler aarlig til Besolding. Af Ordene kand ikke andet sluttet, end at dette er skeet, forend 1347, da Calais blev indtaget, saa at disse har været af de beste Nobler, nogensinde ere slagne, og denne Besolding har da beløbet sig til 1883 Rdl. 2 mk., (eller maafree 2000 Rdl., siden Forholdet i Frankrig da var 12. (p)), men nu omrent 2600 Rdl.

1374. har Peter Ludwigsen af Thyteberg udgivet en Forskrivelse paa 1000 gode gamle Nobeler, som ustaarne ere, og deres fulde Vægt skulle holde, som kaldes nu Eddefær's Nobele (q). Dette har uden Tvivl og været af beste Slags, og Hovedstolen beløbet sig til 4708 Rdl. 2 mk., men nu til 6500 Rdl.

Udi en af de 4 Rhiniske Churförsters Mynte-Recess af 1386, hvorom siden udforsligere skal handles, bliver en Alt-Nobel anslaaet til 4 Rdl. 0 mk. $2\frac{3}{4}$ f., og Forholdet fastsat til $10\frac{3}{4}$.

1387. pantsatte Kong Albert af Sverrig Gulland til de Preussiske Kors-herrer og deres Heer-Mester, Conrad von Jungingen, for 20000 Nobler (r), som, naar man antager Myntefoden af 1352, beløbe sig til 83958 Rdl. 2 mk., men nu til 113750 Rdl.

1390.

(n) Id. i Tablerne.

(o) Fol. (hvilet Oplag jeg stedse betiener mig af, som det almindeligste) p. 493.

(p) Le Blanc, Traité historique des Monnoyes de France. Amsterd. 1692. 4to. p. 229.

(q) Grams Skrevne Optegninger.

(r) Hvidfeldt p. 584.

1390. er der giort en Slags Afregning imellem Hansee-Stæderne og de Flandriske, over hvad Skade de paa alle Sider havde tilføjet deres Rissmænd og Sejlende indbyrdes. I samme anføres, som en Anmærkning, følgende: (s)

Nota, dat men rekent V Nobelen vor II. H gross., V. Vranken^(t) vor 1 H gross., VI. rinsche Gulden vor 1 H gross., VII. Hollanden Gulden vor 1 H gross., X mark lub. vor 1 H gross.

Da denne Beregning kand komme herefter til Nytte, vil jeg strax forestille den i en Tavle, hvori jeg folger Myntesoden af 1352, og alleene, for at undgaae alt for store Brøken, forhojer Nobelens Værdie, efter begge Forhold, til $\frac{1}{2}$ og $\frac{5}{6}$ Skilling.

Er værd, naar betales i Nobler, efter Forhold

$11\frac{1}{8}$. $15\frac{1}{8}$.

Pund Gross -	1.	3	5	7	10 M. 3 m. 0 f. - 14 M. 1 m. 8 f.		
Nobel -	$2\frac{1}{2}$.	1.	-	-	4. - 1 - $3\frac{1}{3}$. - 5. - 4. - $3\frac{1}{3}$.		
Marck Lubsch -	$4\frac{1}{2}$.	$1\frac{4}{5}$.	1.	-	2. - 2 - 0. - 3. - 1. - 0.		
Vranke -	5.	2.	$1\frac{1}{9}$.	1.	2. - 0 - $9\frac{1}{3}$. - 2. - 5. - $1\frac{3}{5}$.		
Rhinsk Gulden -	6.	$2\frac{2}{3}$.	$1\frac{1}{3}$.	$1\frac{1}{3}$.	1. - 4 - 8. - 2. - 2 - 4.		
Hollandisk -	7.	$2\frac{4}{5}$.	$1\frac{5}{9}$.	$1\frac{2}{3}$.	$1\frac{1}{6}$.	1. - 3. - 0. - 2. - 0. $\equiv 3\frac{3}{7}$.	
Schilling Lubsch -	72.	$28\frac{4}{5}$.	16.	$14\frac{2}{5}$.	12.	$10\frac{2}{7}$.	1. 0 - 0 - 14. - 0 - 1. - 3.

Da en Nobel altsaa galdt 8 Skilling Grot, og de Flamiske selv maatte tilstaae, at deres Nobler kun vare satte paa 6 Skilling Grot, og endda ikke være upaaklagelige, saa maae disse ikke have været nogle saa Miter, men virkelig mange Gran, slætttere, end de Engelske.

Det er tilforn erindret, at Noblerne bare flagne til at giælde 6 sh. 8 d., og at altsaa 3 Nobler skulle udgiore et Pund Sterling, eller 20 Skilling Sterling i Sølv, følgelig, da $2\frac{1}{2}$ Nobel udgiorde et Pund Grot, forholdt et Pund Grot sig, paa den Evid, til et Pund Sterling, som 5 til 6, saa at et Pund

B 3 Sterling

(s) Recessus Hanse. fol. 179. b.

(t) En Vranke er omtrent en halv Nobel. See Not. (z²)

Sterling indeholdt $1\frac{1}{2}$ Pund Grot, hvilket af et andet Stæd i samme Regning nærmere synes at kunde bevises. (u)

1403. finder jeg, at esterskrevne 6 Stæder, Lybek, Hamborg, Rostok, Stralsund, Wismer, og Lyneborg, deres Guldmynter have til sammentrydet, og, iblant andet, fættet følgende Raadslutning anlangende Guld-Mynhtens Priis i Fremtiden (v).

: lat irste hebben se sproken vmmre de Munte, vnde sind des eensgeworden, dat mit der munte holden schall in aller wise, alse de open befegelde bref dar vpgemaket vdwiser, vnde hebben vurder geramet, dat dat gold alleens gelden schal in dessz. vorscr. VI. steden, vnde hebben dat gesat in desser wise, alse dat de Engelschen noblen gelden scholen XXXI. §. lubi., de gendesschen XXX §. vnde ll. den., de rinschen Gulden XIII. §., de gelresschen gulden VII. §. vnde ll. den., also schal dit vorscr. golt gelden an to Nienjars dage negest komende, vnde vort an vp der Stede behach.-

Af

(u) Fol. 176. b. Summa dampnorum ciuium Coloniensium a Flamingis CCCLXXXII Nobelen.

Item XII^c LXXXV Pd. IX sol. X den. gros.

Item X^m CCCCLXV Rinsche Guldene.

Item XLVIII Pd. XVII. sol. IIII den. engelsch Item VI. ame wyns.

Summa in pagament XXXII^c Pd. XLII Pd. Grofs.

Regningen er denne:

382 Nobler til $2\frac{1}{2}$ Nobel paa et Pd. Grot gier	-	152 Pd. 16 fl.	-
Item	-	1285 - 9 - 10 Pg.	-
10465 Rhinste Guldene til 6 fl. paa Pd. Grot.	-	1744 - 3 - 4.	<hr/>

Gier 3182 - 9 - 2.

Hvilke drages fra 3242 - 0 - 9

Giver igien 59 - 10 - 10. eller 14290 Pg.

Disse 14290 Pg. skal udgiore 48 Pd. 17 §. 4 Pg. Engelsk, eller 11728 Pg. Engelsk. Altjaa er et Pd. Engelsk $1\frac{1}{2}\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ Pd. Grot, hvilket er al den Rejagtighed, man kan vente i en Afskrift af en Kriebmands Bog paa de Tider.

(v) Recens. Hanl. f. 368.

Af saadan Myntens Forhøjelse siden 1390. skulle man maa ske slitte, at Forholdet var steget fra $11\frac{1}{2}$. til 12.: Men, da andre Omstændigheder gier det rimeligt, at det snarere er faldet, saa er Varsagen hertil Sølv. Myntens Forringelse at tilskrive, folgelig bliver en Skilling Lybsk, naar den skulle betales i Guld, nu kun at anslaae, efter Forhold af $11\frac{1}{2}$ til $13\frac{1}{2}$, og af $15\frac{1}{8}$, til $17\frac{1}{2}$ eller $17\frac{2}{3}$. Hvilket følgende Tavle nærmere udviser:

	Bærd efter Forhold
Nobel, Engelsk 1.	$11\frac{1}{2}$.
—, Gentisk. $1\frac{5}{8} \cdot 1$.	4 Rdr. 1 D 3 S — 5 Rdr. 4 D 2 S $15\frac{1}{8}$.
Gylden, Rhinsk. $2\frac{1}{3} \cdot 2\frac{2}{3} \cdot 1$.	4. — 0 — $8\frac{1}{2}$. — 1 — 3 — $4\frac{1}{8}$.
—, Geldrisk. $4\frac{1}{4} \cdot 4\frac{2}{3} \cdot 1\frac{2}{3} \cdot 1$.	1. — 4 — 9. — 2 — 2 — $5\frac{2}{3}$.
Skilling Lybsk.	0. — 5 — $13\frac{1}{8}$. — 1 — 1 — $14\frac{1}{8}$.
31. $30\frac{1}{8} \cdot 13 \cdot 7\frac{1}{8} \cdot 1$. 0. — 0 — 13. — 0 — 1 — $1\frac{2}{3}$.	

Maar ellers de Rhinske Gylden skulle forhøjes, just ligesom Noblerne, burde de kun været ansatte til $12\frac{1}{2}$ Skilling Lbsk. (w): Men, da de nu, for en rund Regnings skyld, ere anslagte til 13. Skilling, eller i Penning højere, saa gior det, paa 100 Gylden, en Forskiel af 8 S 4 R, eller omrent $\frac{2}{3}$ p. C.

1405. Palme-Søndag, til Sorøe, have Abhederne af Esrom og Sor annammet af Dronning Margarete 1000 Nobler, for deraf at foranstalte mangfolige Pilgrims Reiser (x). Det beløb sig da til 4197 Rdr. 5 D 8 S, og nu til 5687 Rdr. 3 D.

De 9000 Nobler, som Kong Eric, efter Keiserens Mellemhandling (y), skulle indløse Gulland for fra den Preusiske Orden, og for hvilke Kongen 1408, paa Mauritii Dag (22. Sept.) gif Hofmester Ulrich von Jungingens Qvittering z, beløbe sig da til 37781 Rdr. 1 M. 8 S, nu til 51020 Rdr. 5 M.

1410. d. 16. Junii (Dagen efter St Vitus), har Willem Grulle givet K. Eric Qvittering paa Drudde half hundert Nobelen (da 1049 Rdr. 2 M. 12 S, nu 1421 R. 5 M. 4 S) for Sostigh Prusche Lesten Roggen, som hand solgte Kongen i Marstrand. Derefter galdt en East Rug $4\frac{1}{8}$ Nobel, eller 17 Rdr. 2 M. $15\frac{1}{8}$ S da, og 23 Rdr. 4 M. 3 S nu, eller en Qonde, i fald der gif 12. paa Lesten, omrent da 1 Rdr. 2 M. 12 S, og nu 1 Rdr. 5 M. 14 S. (*)

1411. d.

(w) $2\frac{5}{8} : 3. = 12 \frac{1}{2}$.

(x) Orig. in Arch. Reg.

(z) Ibid. p. 631. (*) A. R.

(y) Huitf. p. 619.

1411. d. Fab. Sebaft. (20. Januarii) har Hertug Eric af Saxon og hans Gemahl Elizabeth, Grev Claus af Holsteen, hans Datter, udgivet en Forskrivelse (a²) til Dronning Margarete paa *dre dusend Lubische mark*, in guden *witten penninghen*, alse nu to Lubeke ghenge vnd gheue synd, effte vor jewelke *twe Lubesche mark unde dre schillinge Lubesche eyne gude engelske Nobele*, alse nu ghenge vnde gheue ys. Dersor pantsætte de det Slot og Feste Openraa, tilligenied Staden selv, i Sonderjylland, de Koningenberke, Warnes, Södorp, Alsleff, og de to Kirke:Sogne, Queerne og Stenberk Angelen, Item de twe hundert Lubesche Mark, som de havde i aarlig Rente af Staden Flensborch (b²). End videre Sunder Rangstorp og Riis Herreder, det halve Land til Barsöö, og det Gods og Lehn, som tilforn har ligget, og nu ligger, til Openraa.

Da Nobelens Forhøjelse, som for er sagt, reiser sig af Solv:Myntens Forringelse, saa er en Lybst Skilling, efter hvort Forhold, $11\frac{1}{3}\frac{8}{9}$ ($11\frac{1}{2}$) eller $15\frac{2}{3}$ Skilling, og en Mark Lybst i R. $5\frac{2}{3}$ 8 sb., eller 2 R. $3\frac{2}{3}$ 5 $\frac{2}{3}$ sb., værd; Saa at, naar Pante:Summen skulle betales med $1371\frac{2}{3}$ Nobler, var den da ligesaa meget, som 5757 Rdr. $13\frac{2}{3}$ b., men nu, som 7675 Rdr.

1411. Concept. Mariæ (8 Decembris) har Abbet Pæther, og alt Convent i Ringstedhe Closter i Kalundburgh antvordet Dronning Margaretæ de Thusende Nobele, som deres Forfather Abbet Laurens, og Conventet af hende havde laant, hvorimod de have annamnet af hende dersor *Tw thusende Lubyste Mark*, i rethe talde penninge. gothe, gesue, og gænge. Deraf skulle de 1500 Mark Lbst. bringes til Ringsted Klosters Bygning, og til Kirkens Tag. Af de 500 Mark Lbst. skal 9 nödtorftige Personer underholdes, nemlig thre fatighe welborne Jumfruer vil Klosteret giue i Fruere Closter i Sieland, thre Personer hielpe til brøthit i Hionlagh, samt fede og klæde 3. nödtorftige Enker deres Livs. Eiid i deres Kloster (**).

Der var ikke sonderlig Fordeel ved at laane Klosterne noget i de Dage; Thi sielden betalede de paa anden Maade. Disse 1000 Nobel galdt da 4197 R. $5\frac{2}{3}$ 8 sb., nu 5687 R. 3 b. En Mark Lybst var 2 Rdr. $\approx 9\frac{1}{2}$ sb., en Skilling $12\frac{1}{2}\frac{2}{3}$ sb., og altsaa denne Mynt bedre, end den i den Saxiske Forskrivelse.

1417. Mikkelsdag, har Clawes Lembeke, af Thyrning, Henneke Lembekes Son, solgt til Caniker og Capittele i Hadhersleff eendeel Gods for syre hum:

(a²) A. R. & Hvits. p. 635.

(b²) Herom kand estersegs Hvits. p. 632. (***) A. R.

hundrede Lub sche Mark, i got Nobylste Gwoll, hwer Nobel fore half-thridie Lubste Mark, (***) og mid sin fulde Vægt.

Dette gior 160 Nobler, og, naar de antages for at være af Kong Hendrich den 4des saa beslop de 400 Mark Ebst. sig da til 557 R. 3 D., nu til 819 R. 1 D.; En Mark Lybst til 1 R. 2 D. 1 $\frac{1}{2}$ s., og en Skilling til 8 $\frac{2}{3}$ (½) s. Men holdes de for at være af 1352., var Beslebet da 671 Rdr. 4 D., nu 910 R. En Mark Ebst. til 1 R. 4 D. 1 s., og en Ek. lling til 10 s og lidet over.

1419. næste Søndag efter 28. Octobris (Simon. & Jud.), i Odense har Henning van Podbusch af Schærne, Rieder, udgivet en Forkrivelse til Axel Pætherßen af Hærtlöff, Rieder, paa Atæ hundredhæ gammæ (Dhi den gang vare alt Kong Hendrich den 4des Nobler af 1412. iblant Folk) Enghelschæ Nobele, som fuldvigtige ere, eller thre Lub. Mark i Sicelansche Enghelschæ, som nu ere gænge og gæve, for hvar Nobell. Han pantsætter dersor halft Wallöff, som tilfaldt ham, paa hans Husfrues Frue Kirstines Begne, med Atæ Marc Born, Atæ Lædich Marc til Landgilde for hvar Mark Born. — Gaard og Gods deeles imellem dem i 2 liige Deele, og, for hvad Hr. Axel bøgger paa Hr. Hennings Deel, skal han ikke gotgiøres næere, end til tw hundrede Lub. Marc. (c²)

At jo Guld-Mynterne i disse Tider ere steegne fast aarviis, derom er ingen Tvivl, men det er derhos at formode, at den Lybsee Mynt, som blev slagen i Siceland, ei har været just saa god, som den der blev slaget af Stæderne. En Mark Lybst i Sicelandiske Engelske kand anslaaes fra 1 R. 2 D. 6; $\frac{1}{2}$ s til 1 R. 5 D. 6 s, folgelig en Skilling fra 8 $\frac{2}{3}$ til 11 $\frac{1}{2}$ s; Og Pantes-Summen var da 3357 R. 2 D., nu 4550 Rdr.

1424.

(***) A. R. (c²) A R. Hr. Axel Pedersen Thott, Broder til Eric Pedersen paa Næs, fra hvem dette Selskabs høje Praeses stamme, var Rigens Raad og Hovedmand paa Warbierg. (See Hofmans Hundaher 9de Deel). Han havde til ægte Frue Kirsten Calder, og arlede med hende Hr. Oluf Axelsen, hvis Datter var Jomfrue Birgitte Olufs Datter. Det var denne Jomfrues Deel i Wallöe Gaard, som K. Christian den fjerde, paa Dronning Dorothea's Begne, lod sig indføre i, Hvit. p. 898, og som K. Hans, ved sin Haandfæstning til Halmsted, den 2 Febr. 1483. forbandt sig til, at give hende frie og qvit tilbage. Ib. p. 971. Men, at dette ei blev opfyldt, sees deraf, at den samme Korpligt blev indført i Kong Christian den andens Haandfæstning, som desværet ikke vilde taale, at hendes Brobrøder Mesier Christoffer, Dom-Provst i Roskilde, havde sat sig i Besiddelse af Wallöe, men tog det fra ham igjen. Ib. p. 1120.

1424. oprettede Dronning Philippa en Mynte - Foreening med Stæderne, hvilken i denne Afskriftning Ord til andet skal blive indsfort, og med Anmerkning forlystet. Jeg vil her alleene mælde dette, at en vigtig Nobel derudfor vurdes res for $2\frac{1}{2}$ Mark Lybst, og at en saadan Mark Lybst er, efter samme Forenings videre Indhold, i Kdr. 3 D. Hvoraf findes, at en Nobel ifkun bliver 3 Kdr. 5 D 10 Sb., følgelig 25 Sb mindre værd, end den forhen af mig er anslaaet til. Men det reiser sig deraf, at Forholdet sammesteds er fastsat til $10\frac{2}{3}$, hvorefter den dog, endog efter den strenge Regel, ei burde gicldet mere, end 3 Kdr. 5 D $3\frac{1}{3}$ Sb. Dronning Philippa døde d. 5. Januarii 1430, og paa den Svenske Bisopps St. Sigfridi Dag (eller d. 15. Februarii) samme Åar stiftede Kong Eric en, saa Falder, Dom eller Kirke-Tjeneste til Vadsteen, hvor 10 Klerke i St Annæ Chor skulle holde Sicile-Messe for Dronningen. Dertil gav han 100 Engelske Nobler, at kibbe frit Jorde-Gods for (d²).

Har disse Nobler været af K. Henry IV., saa beløbde sig, efter Forhold $10\frac{1}{3}$, til 3832 R. 4 D 14 Sb.; men, efter Forhold $15\frac{1}{3}$, til 5631 Kdr. 4 D 10 Sb., og har hver Klerk, til 6 af Hundrede, omrent faaet 24 Kdr. aarlige. Men ere de af 1352., da beløber Summen sig fra 4617 Kdr. 4 D 4 Sb til 6256 Kdr. 1 D 8 Sb.

Wilde man truble om, at de sidst anførte varer Hendrichs Nobler, da kand man derimod med desto større Bispede sige det om følgende, som mæltes om i et, noæt bestadiget, Pergaments Brev (e²), hvorved en vis Jenilön tilstaaer, at være skyldig til Dæghen oc alt Capittel i Køpmannhafft: toosff engelste Nobilæ, gothe ass Gwyl, hvilke tilsammen alle weyghe Sex Lood Kolnest weghet, Eet Quintin mynne, paa de Birkor, at de aarlige skal oppebære VI gothe Skill. grot af hans Steenhws i Køpmannhaffn. Givet 1430 Et. Knud Konges Dag (d. 10 Julii.).

Ta 5 Lod 3 Quintin giore 1564 Eß, saa har enhver af disse Nobler vejet $130\frac{1}{3}$ Eß, hvilket, intil Brøkenen selv, indfalder med den Bægt, her oven for er angivet. De 12 Nobler beløbde sig da til 41 Kdr. 4 M. 14 Sb., nu til 6 Kdr. 2 M. 10 Sb. Regnes $2\frac{1}{2}$ Nobel paa et Pund Grot, da gaar paa en Nobel 8 Skilling Grot, hver til 2 M. $9\frac{1}{3}\frac{1}{3}$ Sb., og Renten bliver 6. af 96.

1430. Dåca prox post Concept Mar. (8 Decembris) Moghæns Nilsson, Byman inne Slaweliæ, skylder Hans Kreplelin, Gowægman oppæ Stokholm, tie
(d²) Hvidtf. p. 744. (e²) I vor Frue Kirkes Arkiv.

tie lorchigh Mark Stæthi Pænige, som Røpman anno fulde met giøre, inne Sjælend, øster Lybyke Mynt rægnækulend., oc hwærice thre Lyb Mark oc i hre Skyling Lyb swo gothe, som en goth fulwichtigh Engelske Nobele. Dersore pantsæter han sin Gaard, hvoraf hand aarlig soarer Kröpelin i Landgilde thre gothæ Skyling gl. Nynt. Givet til Helsingburgh (*).

At regne en Nobel for 4 Ndr. 1 M 3 f, saa gælder en Mark Lybst
1 Ndr. 1 M. $1\frac{2}{5}\frac{2}{5}$.

I den Beregning, som 1431. blev gjort af de Norske (f²), er den Skade, som de Engelske udi de sidste 20 Aar ved deres utilladelige Seilads og Handel skulle have tilføjet dem, anslaaet til 217348 Nobler, hvilket, en Nobel til 3 Ndr. 3 M. at regne, gør 760,718 Ndr. Men, da Registerne selv ikke ere komne mig for Dine, kand jeg ikke videre indlade mig heri, helst jeg sygter, at Tallene ikke rigtig i Hvitsfeldt ere astrykte: I ser troer jeg, at, hvor der i begge Oplagene staar Lybst Sterling, ber man læse Pund Sterling, da Afstriveren uden tvivl har taget det Degen b, som bemærker Pund, for de 2 Bogstaver Lb, og anset det for en Forkorming af det Ord: Lybst.

Edwards Nobler forekommie paa nye i et Brev af 25 May (Urbani) 1433. (g²) hvordi Johan Espensen, Borger i København (Johannes Esberni Villanus Hafnensis), tilstaer at være skydig til Kapitlet samme sted, (Johanni Clementis, Decano Hafnensi totique Capitulo), 16 saadanne Nobler (in secdecim antiquis anglicis Edwardse nobilianis boni auri, & pleni ponderis.) For hvilke han pantsæter sin Grund med Bygninger, 40 Sjællandiske Alen, mindre et Quartier, lang, og 20 Alen breed, norden for Lederstrædet, (fundum cum edificiis borialiter a vico Lætherstræde Haffnis situm - in longitudine- 40 vlnas Syelendenses minus uno quartali &c.) og soarer deraf til Kaninerne, ratione pensionis, sex s.l. gr. Brevet er forseglet af Borgemester og Raad, nemlig Arnoldo Krusæ, Proconsule, og Johanne., Bertoldo Quatz og Jacobo Swenson, Cossi, eg uden paa staar: Littera concernens quandam Curiam Salterii, quam modo conductive habent Alemanni ex Compania. Disse 16 Nobler beløbe sig til 67 Ndr. 1 M. Regnes 8 Skilling Grot paa en Nobel, saa er en Skilling Grot 3 M. $2\frac{2}{5}$ f, og Dienten, 6. af 128, knap 5. p.C.

Etesi vil jeg anfore et Svense Brev, udgivet 1434. Henrici Dag (20 Oct.), af Niclis Magnusson, som faides Lænk, a Wapen, til Hans Kröpelin

E 2

paa

(*) A. R. (f²) Hvis p. 761. (g²) Or in A. R.

paa ~~Halff~~ syette hundrathā Mark oc tolff Mark i swarta Gutta, syra Gutta for Øren, som gewe och genga æra her i Østra Gotland, og dertil sextan godha oc gefwa swara Engelsca Nobela, hwer Nobel væknadher for tyæ Mark i Gutniska Penninga, oc thre Tønnor Smør, hwer Tønna væknadher for tiæ Mark Gutniska Penninga, syra Gutta i Øran. (h²)

Siden disse Nobler skulle ej alleene være gode og geve, men endog swara, saa meener jeg, de kand tages for Edwards af 1352. Maar da en saadan Nobel vurderes for 400 f , (3 f for lidet), gælder en Gotlandst Mark 2 M. 8 f , en Øre 5 f , og en Gutta 1 $\frac{1}{4}$ f . En Dende Smør galdt 4 Ndr. 1 M., og den gandiske Gicld belsb sig til 752 Gotlandste Mark, eller 313 Ndr. 2 M.

S. 5.

Fra Nobler gaaer jeg til Gylden, en ikke mindre herslig og brugbar Mynt, end hine. Det er bekændt, at de første Gylden blevne slagne i Florenz Aar 1252. gandiske fine, til 64 Stokker paa Marken, og at 8 Stokker galdt en Mark fint Sølv (i²), saa at Forholdet var da kun 8, og en Florenzer Gylden var da 1 Ndr. 2 M. 8 f , men nu 2 Ndr. 4 M. 1 $\frac{1}{8}$ f værd.

Hvad Tydsland angik, da havde vel Keiserne paa disse Tider forbeholdt sig selv alleene, at lade slaae Guld-Mynt. Men denne Æretthæd blev ikke just paa det nojeste handthævet; Chi jeg finder, at der allerede 1325. var slaget Lybse Gylden, gaaende for 10 Skilling, da den fine Mark Sølv paa samme Tid blev udbragt til 48 Skilling 9 $\frac{1}{7}$ Penninge, eller omintrent til 5 saadanne Gylden (k²). Antager man med Praun (l²) disse Gylden for lige saa gode, som de Florentinske, saa bliver Forholdet 12 $\frac{4}{5}$, og en Gylden 2 Ndr. 1 M. 9 $\frac{3}{5}$ f , en Lebse Skilling 1 M. 5 $\frac{1}{2}$ f (meest 22 f), og en Mark Lybst ligesaas mange Mark Danse, værd.

Det var ellers først d. 28. Novembbris 1340. at Keiser Ludvig IV. gav til München Staden Lybek Tilladelse at slaae Guld- og Sølv-Mynt, dog med den besonderlige Indskrankelse, at det første Slags ej maatte være bedre, end en Florenzer Gylden, og det sidste ej større, end paa 6 gode Heller, (ita sane, quod

(h²) Orig. in A. R.

(i²) Georg Andreas Septimus von Praun Gründliche Nachricht von dem Münzrezen. Zweyte Ausflage. Helmstadt. 1741. 8vo. p. 72. (k²) Praun. p. 86. ex Notitia rei nummariae Lüneburg. Hamburg & Lubecens. 1325-1525. ap. Leibnit. in Script. Rer. Brunsv. T. III. p. 222. (l²) p. 87.

quod unus aureus Lubicensis non sit gravior pondere & valore, quam florenus aureus de Florentia: Argenteus vero sex bonorum & dativorum Hallensium non excedat). (m²)

Den Guld-Mynt, Keiser Carl IV. lod slaae, og blev kaldet Kongelig Mynt (Moneta aurea, quæ appellatur Moneta regalis), bestod i to Slags Keiser-Gylden (Floreni Imperiales), begge til 23½ Karat. Det første Slags galdt 13 Grossli, og deraf gik 63 Stokker paa den raa, og 63 ½ Stokker paa den fine Mark. Det andet galdt 12 Grossli, 68 ¼ og 68 ½ Stokker paa hver Slags Mark: (n²); saa at den fine Mark i Guld udbragtes i begge Sorter til 827 ½ Grossli. Den beste Sort af disse Gylden funde nu gaae for 2 Rdr. 4 M. 2 ½ f., og den ringere for 2 Rdr. 2 M. 14 ½ f. Efter man, som jeg holder for rimeligt, at de her omtalte Groschen ere de, som 1309. vare slagne i Bohmen, 14-lodige, til 63 ½ Stokker paa den raa, og 72 ¾ Stokker paa den fine Mark (o²), hvort Stokke til næsten 15 f. (14 ½ ¾ f.), saa var Forholdet 11 ½, og derefter disse Gylden 2 Rdr. + 3 f. og 1 Rdr. 5 M. 4 f. verd.

Efterat forommeldte Keiser udi den gylde Bulla 1356. (p²) havde givet saa-
vel Kongerne i Böhmen, som sanitlige geistlige og verdslige Churforster, Frihed
til at slaae Guld-Mynt, have i sær Churforsterne ved Rhinen vidst at benytte sig
deraf, og udmyntet Gylden, hvilke undertiden i gamle Gicelds-Breve beskrives,
at de bor være gode af Guld, og svare af Vægt, og af de fire Køresyrsters
beste Slag. (q²)

Saaledes have (r²) Erke-Biskopperne, Adolph til Menze, Friderich til Colne, og Cune til Tricre, samt Ruprecht den Ældre, Palzgrave by Rine, og Herzoge in Beyern, d. 8. Junii 1386. foreenet sig om at slaae Gul-
dene, 23 Karat (dru vnd zwenzig Kraad), 66 Stokker paa Marken (giør
68 ½ fl. paa Mark fin, og, som der ikke maatte gives mere, end 67 fl. for
den fine Mark i Guld, var der emtrent 2 fl. vundet paa hver Mark). Prægen
var St. Hanses Billed paa den eene, og Lands-Herrens Vaaben i en Trefant
(Tripasj) paa den anden Side.

Ligeledes vilde de slaae Silberne wissen Penninge, (med en Trefant paa
den eene, og et Tabernakel, med St. Peders Brystbillede, paa den anden Side,)

E 3

12-lodi-

(m²) Des teutschen Reichs Münz-Archiv von Johan Christoph Hirsch, Fürstl. Brandenb. Hof-Rath. Nürnberg. 1756. seqq. fol. T. I. p. 24.

(n²) Braun p. 75. af J. W. Hoffmanns Samlung ungedruckter Nachrichten. P. II. p. 176.
Dette Caroli IVti Diplomatarium synes at være indrettet til en Formular-Bog, og dersæt-
har man et antegnet, hvad Ettid Brevene ere udgivne. (o²) Braun. p. 91.

.(p²) Hirsch. p. 29. (q²) Grams Optegninger. (r²) Hirsch. p. 50.

12½dige, (die sullen halde vff die **V**erste nun penningen **S**yns; das machen drugehendehalb **L**oit (eller rætttere 12½ **L**od) **R**uniges silbers (s²),) 95 Stokker paa Marken, som gior 128 Stokker paa Mark fin, saa at hver Penning var 8½ **p** værd.

Af disse Penninge gif 20 Stokker paa en Gylden, eller 1377½ Stokker paa den fine Mark Guld, saa at Forholdet var 10 $\frac{1}{4}$, og en Gylden, som nu kunde være 2 **N**dr. 2 **M**. 15½ **p** værd, galdt da 1 **N**dr. 4 **M**. 10 **p**.

Derhos var anordnet, at de Ungeriske (t²) og Bohmiske (u²) Ducater, samt Zanners Guldene (*), skulle ligeledes gielde 20 Penninge.

En Altnobel (v²) blev sat paa 4½ (4 **N**dr. 2½ **p**), en Altkeysers (w²) og Frankreiches (x²) Schilt paa 2½ (2 **N**dr. 0 **M**. 8½ **p**), en Peter (y²) paa 2½ (2 **N**dr. 0 **M**. 7½ **p**), og en Frante (z²) paa 2½ Wissen-Penning. (1 **N**dr. 5 **M**. 6½ **p**.)

Herudi stede nogen Forandring (som siden 1402. blev paa nye vedtaget,) til Mayntz, Fredagen efter Korsets Ophojeelse (14 Sept.) 1399. (a³), da Erke-Biskopperne, Johan til Mayntz, Friederich til Cölln, og Wernher til Trier, tilligemed Pfalz-Grev Ruprecht, besluttede, at disse Gylden skulle herefter ikke være zwenzig vnd drittehalb Krait fine, havende til Præg Baabenet i en Fjærkant (Viercompas), og St. Hanses Billedet med et Kors ved Hoden, men der-

(s²) See Anmerkninger over Christian II. &c. Mynte-Anordninger, i Gelskabets Skrifters 8 Deel. p. 4. Not. a. (t²) I Johan Tobias Köhlers Ducaten-Cabinet. Hannover 1759. hvo. findes Ungeriske Ducater No. 650-662. hvoraf nogle maaßte kund passe her til.

(u²) J. T. Köhler No. 947-949. (**) Intet er rimeligere, end hvad Hr. Justits-Raab Möllman ved Oplæsningen har erindret, at en Zanners-Gylden betyder en St. Andreas Gylden. En saadan Andreas-Gylden, slagen af Karl den Dristige, Hertug i Burgundien, findes hos J. T. Köhler No. 1887. See og No. 1888-1890.

(v²) Det er tilforn anmarket, at der gif 30½ Nobel af 1352. paa den fine Eellske Mark. Naar man deeler 1377½ Wissen-pennig med 30½, kommer 45½ Pennig ud.

(w²) J. T. Köhler No. 15. (x²) De Sildter eller Ecus som bleve slagne af Philippe le Valois 1336. og 1342. varer af fint Guld, 54 Stokker paa Mark Troy, eller 56½ paa den Eellske Mark. Ultsaarvar egentlig Stokket 2 **N**dr. 0 **M**. 12½ **p** værd. See Le Blanc i Farlen og p. 206. hvor Sildtet ses.

(y²) Maaßte Pavelige, og de, som findes hss J. T. Köhler No. 1193. 1194.

(z²) Frances d'or bleve først slagne af Kong Jean 1360. (le Blanc. p. 217.) af fint Guld, 63 Stokker paa Marken, (Id. i Farlen,) gior paa Eellske Mark 66½ Stokker, og er altsaa værd Stokket 1 **N**dr. 4 **M**. 15½ **p**. (a³) Hirsch p. 57, 58.

Verhos gielde, i Bingen og der oven for, 5 gamle Heller, og neden for Bingen, en halv Wissen-Pennig mere, end de forige galdt, saa at disse nye Gylden skulle gielde, paa de første Stæder, 18 Schillinge alder Heller (b³), og paa de sidste 20½ Wissen-Pennig. Da nu derved Marken sin blev udbragt i 70½ Skr. og kostede 1443½ Hviide, saa steg Forholdet til 11½, og en saadan lidet ringere Gylden, der nu kunde indvegles for 2 Rdr. 2 M. 9½ Skr., kom da til at gaae for 1 Rdr. 4 M. 14½ Skr.

Nogle Aar efter, d. 15. Augusti 1409. foreenede sig de 3 Erke-Biskoper, Fryderich til Cöllne, (saaledes er Ordenen (c³).) Johan til Meinze, og Wernher til Trier, at en Gulden skulle kun være 22 Grat, og at den fine Mark Guld ikke maatte koste mere i Indkøb end 70 fl. Marken sin blev altsaa udbragt til 72 Stokker, 3 Stokker for hver Karat. En Gylden skulle gaae for 20½ Hviid, som vare 12-lodige, og hvoraf der gif 104. paa den raa Mark, eller 138½ Stokker paa Mark sin, saa at hver var 7½ Skr. værd, altsaa en Gylden da værd 1 Rdr. 3 M. 8½ Skr., men nu 2 Rdr. 2 M. 4½ Skr. Saal at Forholdet, da der blev betalt 1476 Hviide for den fine Mark Guld, var 10½ (f³).

I den foran paaheraabte Köhlers Ducat-Samling findes adskillige Maynhsiske, Trieriske og Colliske, Holt-Gulden, (Süder 271-311.), som kand høre hertil, i sær No. 881. A. Baabenet i en ombojet Indsatning med 3 Spidser: CONO.ARCHIEP TREVEREN R St Hans staende: S JOHANNES B., som synes slaget for 1399. No. 882. WERNERUS. ARCHIEP. REV. Baabenerne staae i en fire gange ombojet Indsatning, saa den maa være myntet efter 1399. og før 1409. No. 892. af samme, hvor det Colliske Baaben staarer paa højre, og det Maynhsiske paa venstre Side, og altsaa formodentlig slaget efter 1409.

Bed denne Myntefod forblev det vel i nogle Aar. Men, som de Gylden, hvilke Keiseren slog, ikun vare 19 Karat, vilde Churfersterne ikke antage dem, indtil det endelig 1433. blev bragt i Forlag, og 1437-38. samtykt (d³), at Gylden overalt skulle slaaes til 19 Karat, og 68 Stokker paa Marken, som giv 8½ Skr. Marken sin; saa at en lig Gylden nu kunde gielde 2 Rdr. 1 M. 2 Skr., og, i fald

Der

(b³) Det har altsaa omrent gaaet 11 Heller paa en Wissen-penning: saa at dette er slager i den Meining, at den skalde gaae for en Skilling af dem, som vare gaenge paa hin Side Rhinen. I den sidst anførte Mynte Forcrening af 1.09. meldes blandt andet: Und wir Herzien vorgesetzt sollen in unsren Steeden und Landen tun gebieten die Gulden und das silberin Geld zu nemen mit namen den wissn Phennig fur XII Marchion unden heruff bis zu Heynbach und vort uss wert fur XI alte Heller. Hirsch. p. 65.

(c³) Hirsch. p. 63. (d³) Praun. p. 98. 99. Hirsch. 1 Th. p. 75. 80. 81.

der fremdeles er gaaet $20\frac{1}{2}$ af samme slags Hviide Penninge, som 1409. paa en Gylden, altsaa 1761 paa en Mark Guld, har Forholdet været $12\frac{3}{4}$. (e³)

Før at komme igien til den Lybske Gylden, da seer jeg af Recessus Han-
sæ (f³), at den endnu 1369. har gielde 10 Lybske Skilling. Ordene ere disse:

Computatio etiam facta est de illis IX^c. marcis, quas Consules Lub-
censes sustulerunt a Hamburgensibus, ita quod primo dederunt Cancella-
rio Ducis Magnopolensis C. Aureos. Item Sundenses dederunt XXXVI.
marcas minus V solidis & llll. denariis. Sic remansit Summa Vlll^c. marc. XXIX.
sol. & llll. denar. (g³).

Maaße er det øg den Lybske Gylden, som paa et andet Sted, ved
Åaret 1383, anslaaes til samme Priis; Thi i en Skrivelse til Hærmesteren og
de Preuske Stæder, melder Soe-Stæderne iblant andet: Gy scholen geuen
LXXX. Gulden: de moge gy betalen mit L. mark lub. (h³). Og maae det
da have været fort øster, at den er steget til 12 Skilling, da Søvers Ind-
kiøb i Lybæk var 58 Skilling, og den fine Mark blev udbragt til 60 b. $9\frac{1}{2}$ d.
saa at Forholdet $12\frac{1}{2}$ blev uforandret (i³): men en Skilling Lybst har da kun
værer 1 mk. $1\frac{1}{2}$ b. eller 18 b. Dansk, og en Mark 3 Kdr. værd. (k³).

326

(e³) Dette stod saaledes, indtil 1495, da det blev besluttet at slae Gylden til $18\frac{1}{2}$ Ka-
rat, og $71\frac{1}{2}$ Stokker paa den raa, foligelig $92\frac{2}{3}\%$ Stokker paa den fine Mark, hvilken
Gylden, øster nu værende Forhold, kunde gielde 1 Kdr. 5 Mk. 2 b. Fra den 2nd
af blev der gjort Forkiel paa den gamle og nye Rhiniske Gylden. Hün blev 1506.
sat paa 26, og denne paa 24 b. Øbst. Praun. p. 99. 120. Hirsh. ib. p. 169.

(f³) fol. 49. b.

(g³) Summen = 900 Mark.

Fra Stralsund = 35. --- 10 Skilling 8 Penge.

Igien	=	864.	---	5	---	4 Pg.	Deraf betalt 100 fl., hvorefter var
Den overblevne Sum	=	801.	---	13	---	4 Pg.	Altsaa beløb

De 100. Gylden = 62. Mark. 8 Skl = 1000 Skilling. Altsaa en Gylden = 10 b.

(h³) fol. 134. b. 50 Mk. = 800 Skill. = 80 Gylden. 1 Gylden = 10 b.

(i³) Praun. p. 88. ex Notitia ap. Leibn.

(k³) I den foromtalte Afregning eller Rulla sumamaria dampnorum af 1390. Recess. Hans.
fol. 175 a. meldes i Stadens Bruges Regning C. vnde V. gulden, den gulden vor
III. schill. grot gerekent, hvilket har været en Hellandst Gylden, hvoraaf der gif
7 paa et Pund Grot. Hver af disse er regnet $1\frac{1}{2}$ Penge Grot for høit.

I Almindelighed blev en Lybst Gylden anset for at være en tredie Deel meere værd, end en Rhinse, og, jo højere den fine Mark i Sølv blev udbragt, jo meere steg de begge i Pris efter deres indbyrdes Forhold. Saaledes 1411., da Solvet kostede 5 Mark, og den fine Mark i Hamborg, Lüneborg og Lubeck blev udmyntet til 5 mk. $12\frac{1}{2}$ $\text{f}.$, galdt den Lybske Gylden 16 til 17 $\text{f}.$, og den Rhinse 12 $\text{f}.$. At regne efter den sidste, var Forholdet $10\frac{2}{3}$, og en Skilling Lybst $11\frac{1}{2}$. eller omtrent 12 $\text{f}.$, og en Mark næsten 2 Rdr. værd. Siden, formodentlig eendeel Åar efter, da Solvet kostede 9 mk., og Marken finn blev udbragt til 10 Mark, (hver til 1 Rdr. $12\frac{1}{2}$ $\text{f}.$), var den Lybske Gylden sat paa 28, og den Rhinse paa 21 $\text{f}.$. Åar 1461. galdt Solvet 10 mk. 6 til 12 $\text{f}.$, den Lybske Gylden 2 mk., og den Rhinse 1 mk. 8 $\text{f}.$. Forholdet var i det første Fald $11\frac{1}{4}$, i det andet 12. Endelig 1506., da Solvet kostede 12 mk. 8 til 10 $\text{f}.$, og den fine Mark, i de Markstokker med Omkrift: Status Marcæ Lubecensis, blev udbragt til 13 mk., stod den Lybske Gylden paa 35, den gamle Rhinse paa 26, og den nye paa 24 $\text{f}.$, og Forholdet var omtrent 11, samt et Markstokke omtrent 5 mk. 4 $\text{f}.$ værd. (1²)

Nu begiver jeg mig til nogle af de, i vor Historie, forekommende Exempler.

S. 6.

I Anledning af den Walsart, som 1405. tog sin Begyndelse, til vor Frue Altere tæ ved Barth, (esterdi dog dette anføres af Huitfeldt (m³), og er skeet i Kong Erics Fæderneland,) vandt Præsten til Barth, Hr. Bernhart Molzan, aarlig over 600 Gylden. Siden det var over, og ikke under, saa kan man regne en Gylden da for 11 mk., og nu for 15 mk.; altsaa belsb dette Offer sig, efter det adskillige Forhold, til 1100 Rdr., og 1500 Rdr.

Udi den Guldmagt, som Churförsten af Bayren Rupert, Romersk Könige, Åar 1406. gav til Hadmar, ædle Herre til Labes, med fleere, at begicere Kong Erics Søster Catharina (Kong Christopher's Moder) til ægte for hans Son, Hertug Johannes, meldes, at de skulle forlange til Medgift 100000, staae haardt paa 70000, og ikke gaae under 60000 Gylden, (da $1833\frac{1}{3}$, $1283\frac{1}{3}$, og 110000 Rdr., nu 250000, 175000, og 150000 Rdr. Dennem blev og foreskrevet, hvad de skulle svare, i fald de Danse skulle ville betinge Prinsessen 16000

(1²) Praun. p. 119. 120.

(m³) p. 627.

16000 Gylden åarlig (da $2933\frac{3}{4}$, nu 40000 Rdr.) til Knappencale. Men Bryllupet gik ikke for sig, forend 1410., og Medgiften fastsat til 40000 Gylden (da $7333\frac{3}{4}$, nu 100000 Rdr.) (n³).

De 4 Rhinstke Gylden, som Statholderen i Trondhjem 1432. forærede Petrus Qvirinus, og som, formedelst de Nordiske Indbyggeres Omsorg for fremmede Gæster, vare tilstrækkelige for ham selv tolvte, med 3 Heste, at besejre en Reise igennem Norge og Sverrig, der varede 53 Dage (o³), høvde sig da til 6 Rdr. 2 mk., og nu til 9 Rdr. 3 mk.

Den Skade, som Kong Eric skulle have foraarsaget Upsal Domkirke ved Erkebiskop Jens, og fleere, deres Indtrængelse, beregner Almuen i deres Klage af 1435. (p³) til 27000 Gylden, eller 42750 Rdr., nu 64125 Rdr.

I et Pantebrev (q³) af 1443. d. 30 Sept. (d. Hieronymi), som Bisshop Gerth til Börlim har udgivet til Henrik Blik af Nysdorp, Bøbner, findes den Lybske Gylden noget ringe anslaaet, mod den Rhinstke; Thi Brevet lyder paa two hundredeth lib. Mark i libstece Gwold oc rinstce Gwold, hwoer libstece Gillæn til halffsywne oc tywe stillingh, oc hwoer rinstce gillæn til two oc tywe stillingh. Her er den Lybske Gylden til den Rhinstke, som 53:44., og fun $\frac{1}{2}$, i Stæden for $\frac{1}{2}$, meere værd. Maer en Rhinst Gylden har gicldet 22 $\frac{1}{2}$ f., er Marken fun i Solv udbragt til 10 mk. $7\frac{1}{2}\frac{3}{4}$ f. (r³). At regne en Lybst Skilling for $6\frac{1}{2}$ f., eller en Mark for 1 Rdr. 8 f., har Giclden belsøbet sig til 216 Rdr. 4 mk.

Ei Slutning maae jeg mænde noget om et sørdeles rart, og maaßee mageslost Guldstokke af denne Konge, som findes i den prægtige Kongelige Myntesamling. Samme haver paa den ferreste Side en Krone, med Onskrift: ERICUS. REX. Dacie. Svecie. Norvegie. og paa den bageste et Kors, og der

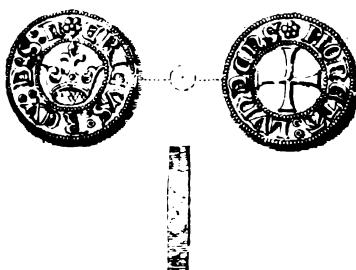
(n³) V. Graminii not. ad Meurs. coll. 555. 556. ex collect. rø Martene & Durand. T. IV. p. 155. & Huitf. p. 635.

(o³) Det Trondhjemiske Selskabs Skrifter. Khavn. 1762. &c. 8vo. Anden Deel. p. 147-150.

(p³) Huitfeld p. 782. (q³) Orig. in A. R.

(r³) 21: 22 = 10? f. $10\frac{19}{22}$.

Der omkring: MONETA LUNDENSIS. Ders Præg og Størrelse viser høst
føyede Astryk, og det neden for satte Bændel giver dets Tykkelse tilkiende (s).

Ester foretagne Præbe af Hr. Muller, Wardien ved Banquen, er dette Stokke, saavidt Prævesteenen kand viise, $23\frac{1}{2}$ til $23\frac{2}{3}$ Karat, og vejer 2688 Rikspennig, eller $228\frac{1}{2}$ Eb., som gis 2 Quintin $2\frac{1}{2}$ Pennig. Der gif altsaa $24\frac{6}{7}$ Stokker paa den raa, og $24\frac{4}{7}$ eller $24\frac{360}{497}$ Stokker paa den fine Mark. Sætter man dette sidste Tall til $24\frac{4}{7}$ Stokker, saa er Guldet derudi, (thi Mynten selv er ubetalelig), ester nu værende Forhold, 6. Ædr. 5 mf. $4\frac{5}{7}$ f. verd.

Man seer strax, at denne Mynt ikke er slaget til at være en Nobel. Det er ikke heller troligt, esterdi Guldet er for fint dertil, at den skulle forestille en tredobbelthet Rihns Gylden: Men, da der af de Byzantinske Guld-Skillinger (Aureis Byzantinis, eller, saa kaldede, Bezants d'or) gif 6 paa en Unze, saa skulle jeg snarere holde for, at den virkelig var en dobbelt Byzantiner, og at Kongen maafsee har lader mynte eendael af det Slags, for at bruge til Drifte-penge paa sin Jerusalemske Reise 1424.

D 2

S. 7.

(s²) Kurfürst Langebek ejer en Solv-Mynt, som i alle Maade er af samme Præg og Størrelse, som denne. Bemeldte Mynt er $11\frac{2}{3}$ ledig, og vejer $195\frac{1}{2}$ Rikspennig eller $125\frac{9}{12}$ Eb. Deraf gaaer da $335\frac{14}{15}\frac{1}{2}$ Stokker paa den raa, og $459\frac{17}{22}\frac{6}{22}\frac{2}{3}$ (s³) Stokker paa den fine Mark, og et Stokke er $2\frac{10}{17}\frac{2}{9}$ f. verd.

§. 7.

Hidindtil, da jeg havet havt med Guld-Mynten at handle, har jeg Kun det gaae frem med temmelig Bisched; Thi, naar saavel dennes Gehalt og Vægt, som Gulders Forhold mod Selvet, er bekjendt, synes det ikke vel muligt at feile. En ganske anden Sag er det nu, da jeg træder til Solv-Mynten i og for sig selv, og uden Hensigt til Guldet, at betragte. Mangel af Mynte-Ordninger, Udmynntningens Afsigelse fra disse, naar de endog haves, Myntens og Regningers Adskillighed paa adskillige Stader, og, frem for alt andet, den store Forvirring og Forværelse, som i det Hjortende Aarhundrede her skeede i Mynte-Væsenet, ere lige saa mange Anstodss-Steene, der ligge i Bejen, hvært Ærin man gaaer. Jeg kand altsaa ikke herefter love andet end blotte Gierninger, og dennem endda ikke i alle Tilselde. Men dog have alle disse Hindringer ikke forekommet mig tilstækkelige nok, til reent at nedlegge Pennen. Om jeg ikke gjorde andet, end blot at anføre de Exempler paa Myntens Beregning, som jeg Eiid efter anden kand have antegnet, saa tænker jeg, at det alleene kunde maaßke give en anden lykkelig Geist Anledning til at udreede den Knude, som for mig var uoploselig. Overalt bor man ikke, i Sandheds Undersøgning, folge den Regel, som Horatius giver i Digtekonsten (^{t³}), ved at legge de Materier tilfide, soni ikke synes stakte til at dannes under Hænderne, eller at faae nogen pyntelig Anseelse.

§. 8.

Den første Regning, os møder, er den Nordiske, som Vi länge siden have forladt, men endnu bruges af vore Naboer, de Svenske, og til deels i Island (^{u³}). Samme bestod af Marker, af Ører (8 paa Marken), og af Ørtuger (3 paa Øren). At

(t³) Hor. A. P. v. 149. 150. quæ
Desperat tractata nitescere posse, relinquit.

(u³) I Island regnes paa en Mark Brand-Solv 6 lodige Mark, eller 8 Ører Brand-Solv eller Species-Rigsdaler, (hver til 108 f. Danske), eller $8\frac{6}{7}$ Rigsdaler i Kroner, (hver til 102 f.), eller 9 Rigsdaler i Courant (hver til 96 f.). Almindelig giores Species strax til Courant med 12 f. Lilleæg paa hver Rdr. Men det er rettere, forst at giøre Species til Kroner med 6 f., og siden disse i Rdr. 6 f. Kroner til Gangbar med 6 f. paa hver Rdr. Den Forstiel, som reiser sig af, at Opgelten paa de 6 f. efter den første Maade børkastes, bælber sig til $2\frac{1}{2}$. paa Tusinde. Ester en anden Beregning, hvori Kroner ere til Species, som 15:16, gaaer der paa en Rigsdaler Sp. (til 96 f. Sp.) $1\frac{1}{2}$ Rdr. Kroner (hver til 90 f. Sp.), eller $1\frac{1}{2}$ Vætt Fiss, (hver Vætt til 80 Rd., og ligefaa mange f. Sp.), eller $1\frac{2}{3}$ Alen Vadmel (hver til 10 f. Sp.), eller 12 Par Stromper (hvert til 8 f. Sp.), eller 48 Fisse (hver paa 2 Rd. og til 2 f. Sp.).

At Øre-Tallet maae være meget gammelt, sees deraf, at det af de Danske er indført i Engeland (v³). Dette bevijses med adskillige Stæder, som Spelman (w³) har anført, og hvoraf sees, at Boder, naar det anrsørte de Danske, skulle betales i Ører, saasom i det Forbund imellem K. Edward, og den Danske Prins Guthrun, Konge over Northumberland, (som døde 890.), hvorudi meldes §. 7. Dersom nogen klobslaer om Sondagen, da haver han Bahrene forbrudt, og bode, om han er Dansk, 12 Øre, men er han Engelsk, da 30 Skilling. (x³).

Af disse Ører gif der 8 paa Marken, følgelig var en Øre en Unze i Vægt, hvilket og Spelman har erindret. Heraf kommer det, at Ælenderne endnu regner en Lytr for en Species-Nigsdaler, og 8 Aurar paa en Mørk.

Det er ellers at mærke, at, da Øre-Tallet blev indført i Engeland, maae den Angel-Saxiske Vægt have været en fierdedeel tungere, end den Danske; Thi Hickesius (y³) vidner, at en Øre galdt 20 af de gamle Penninge, saa gode som 60 af de nye. Da der nu gif 300 Penninge paa et Angel-Saxisk Pund til 12 Unker, saa gif der ikke 12, men 15, Danske Ører eller Unker paa samme Pund, hvilket og paa et Par Stæder hos Spelman udrøffelig fastsættes (z³). En Øre var da det samme, som 5 Engelske Shilling, eller en Crown, og var, da et Pund Sterling galdt 5 Rdl., 1 Rdl. 1 Mf. 8 f. værd.

Bidere ansører Hickesius (a⁴) af Somners Glossario følgende: „Der „ var 2 Slags Ører, den store paa 20 Penninge (denarii), og den mindre paa „ 16. Den første kommer næsten overalt for i Libro censuali Anglorum. I Regesto Monasterii Burton siges, at 20 Øre gielde 2 Mark Sølv. Maar dette
D 3 „ skal

(v³) Hickeſii Thesaurus Lingvar. Septentr. Oxon. 1705. fol. Tom. II. in Dissert. Epifol. pag. III.

(w³) Glossar. Archaiolog. Lond. 1664. fol v. Ora. Manbote in Denelaga de Villano & Søkeman 12 Oras. In Dacis-luito-Oras duodecim.

(x³) Leges Anglo-Saxonice Dav. Wilkins. Londini. 1721. fol. p. 52. XII Ore mid Denum, and XXX scill. mid Englium.

(y³) L. cit.

(z³) L. cit. 15 Oræ libram faciunt. ----- Omne pondus admetatum sit pondus, quo pecunia mea recipitur, & eorum singulum signetur, ita quod XV Oræ libram faciunt.

(a⁴) L. c.

„ skal være sandt, maae man ved Marken forstaae de seenere Eiiders Mark, som galdt 13 Skilling (solidi) og 4 Penninge, og, ved Øren, den mindre paa 16 Penninge; Thi, paa den Maade, gisr 20 Øre 2 Mark Sols, nemlig 26 Skilling og 8 Penninge, tre Gange saa gode og vigtige, som vo're.“ Saavidt Somner, og kand denne Regning, efter min Tanke best forklares paa folgende Maade: I Begyndelsen (b⁴) blev et Pund Sols paa 12 Unzer udbragt hos Frankerne til 24 Skilling. Og paa den Eiid maatte 8 Unzer holde 16 Skilling; Siden efter besoel Keiser Carl den Store, (af hvad Larsag, er mig uvitterligt), at der skulle kun gaae 20 Skilling paa et Pund, folgelig, da Mark-Bægten derefter opkom; funde der kun gaae 13½ Skilling paa Marken. Densne Mark-Bægt slutter jeg at være indført i Engelland, efterat Øre. Tallet der alle rede havde været i Brug, og man var kommen i Vane med at regne 15 Ører paa et Pund. Man har da ikke villet forandre den eengang antagne Regning, men, i Folge samme, regnet 10 Ører paa en Mark, eller paa to tredie Deele af et Pund. Imidlertiid, siden den indførte Mark ikke vejede 8 Angel-Saxiske Unzer, men kun $\frac{4}{5}$ deraf, som for er erindret, hvilket gisr 8 Ører, eller 13½ Skilling, eller 160 Penninge, maatte en Øre nødvendig nedstilles fra 20 til 16 Penninge, naar deraf skulle gaae 10 paa Marken; Og altsaa havde den større Øre sin Hensigt til det Angel-Saxiske Pund, af hvilket den var en 15de Deel, og den mindre til den i Englland siden indførte Mark, af hvilken den var en 10de Deel, naar den var blevet nedsat til 16 Penninge.

§. 9.

Ligesom der bestandig har gaaet 3 Ørtuger paa en Øre, og 8 Øret paa en Mark, saa har man derimod ikke altid, og overalt, regnet et lige Antall Penninge paa en Øre. Erkebiskop Anders Sunesen, som dsde 1228., regner i sin Latiniske Oversættelse (c⁴) af den Skaanske Lov 30 Penninge paa Øren; Thi hvor Loven s. B. 34 Kap. byder: Veter man andrum ther Sar, ær best ræks af, bøtæ Sar, sum Logh æræ, oc Øre penningæ fore hvært ben, thær af ræks, e til fæm ben wardæ af takin; der fortolker han Ordene saaledes, Libr. 5. Cap. 23. Sciendum præterea, quod, pro quolibet osse, quod fuerit extractum de vulnere, donec quinque ossa extracta fuerint, præter vu'neris emendationem, sunt triginta denarii emendandi. Og dette har, omrent paa samme Eiid, ogsaa haft sted i Norge; Thi R. Hagen Hagensen (som

(b⁴) Praun. p. 58. 67.(c⁴) Leges provinciales terræ Scaniae, ante annos 400 latinæ redditæ per Andream Sunonis F. Archiep. Lundens. Edente Arnoldo Hvitseldio. Hafniæ 1590. 4to.

(som regerede fra 1217. til 1262.) sætter udtrykkelig i sin Stads, eller Biarkøse-Ræt Kap. 67. (d⁴), at der skal vere 30 Penninge i hver Øre. Da ellers Anders Sunesen paa foranførte Sted vidner (e⁴), at det da, formedelst Sølvets foranderlige Pris, var fastsat, at en Mark Sølv altid skulle betales med 3 Mark Penninge, saa har en Skånske Mark Penninge, naat Mark Sølv tages for suin, derefter været 3 Rdr. 4 M. $10\frac{2}{3}\text{b}$, En Øre 2 M. $13\frac{1}{3}\text{b}$, En Ørtug $15\frac{1}{3}\text{b}$, og en Penning $1\frac{2}{3}\text{b}$, eller $1\frac{1}{2}\text{b}$. værd.

Jens Alexander Hoppener (f⁴) har sidst i det forige Aarhundrede skrevet en, endnu utsøkt, Forklaring over gammel Dansk og Norsk Mynt (g⁴), hvori han i Særdeleshed gør Forstiel paa lødig Mark Sølv, lødig Mark Penge, eller (slæt og ret) Mark Sølv, og gemeen eller slæt og ret Mark Penge. En lødig Mark Sølv er, efter hans Sætning, 16 Lod Sølv, eller 3 lødig Mark Penge, hvoraf hver bestaaer af 3 gemeene Mark Penge. Disse sidste holde hver 8 Ører, hver Øre 3 Ørtuger, og hver Ørtug 5 Penninge, saadanne, som der ere 12 af i en Skilling, følgelig 15 Penninge paa en Øre. Da nu en lødig Mark Sølv er 11 Rdr. 2 M., saa beløber en lødig Mark Penninge sig til 3 Rdr. 4 M. $10\frac{2}{3}\text{b}$, en gemeen Mark Penninge til 1 Rdr. 1 M. $8\frac{2}{3}\text{b}$, En Øre til $15\frac{1}{3}\text{b}$, En Skilling til $12\frac{4}{7}\text{b}$, En Ørtug til $5\frac{1}{2}\frac{1}{7}\text{b}$, og en Penning til $1\frac{1}{3}\frac{1}{7}\text{b}$. "Alle disse Marker (siger han) forstaaes om rætte fulde" Skånske Marker, som mestendeels bruges i de Erkebisopelige Fundahær; "Chi udi Sælland synes fordum nogle ringere Marker at være blevet brugte, af hvilke der gif dobbelt saa mange paa en lødig Mark Sølv, som af de Skånske.

End videre melder han, at en lødig Mark Penninge var fordum 5 Skilling Grot eller 45 Skilling Danse, En Skilling Grot, 12 Grot eller 9 Skil-

(d4) Samling af Norske Love ved Hans Paus. Kjøbenhavn 1751. seqq. 4to 2den Deel p. 266.

(e4) Libr. 5. Cap. 23. Quia scpe monete pretium variatur, & modo vilior, modo carior, reputatur, statutum est, ut semper pro tribus marcis nummorum, quæ nominatur in satisfactione, sit una marca argenti --.

(f4) Han var Vice-Præsident og Borgemester i Christiania. 1672. Fores han Antegneller over Norges Lov, og melder i Tilskriften, at han havde et større Arbeide i samme Materie under Hænder, hvilket maaske har givet Anledning til, at han 1682. blandt andre blev beordret at reise til Kjøbenhavn, for at igennemse den nye Norske Lov. 1684. blev der sat en Commission over ham, fordi han grovelig skulle have opført sig mod Hr. Just Höeg, Ridder, da for hans Adfærd imod nogle Engelstæ Stippere: Men 1685. blev han, efter Ansigning, sine Embeder forlovet.

(g4) Gammel Dansk og Norsk Mynts Forklaring, efter sør Tiders Medfor, til Oplyśning udi den Danse og Norske Lov, samt Historicene, og til en Aaledning for demnen, som kunde have vidstigere og klarere Underretning derom at meddele, med muligste Kerthed nogenledes udregnet af Jens Alexander Hoppener. MSS.

Skilling Danske, og en Grot 9 Danske Penninge, (efters hvilken Regning en Skilling Grot bliver 4 M. $8\frac{8}{15}\text{f.}$, En Grot $6\frac{4}{5}\text{f.}$, En Skilling $8\frac{8}{15}\text{f.}$, og en Penning $\frac{27}{50}\text{f.}$). Det er Skade, at Skribenten hverken med Beviiser og Exempler har oplyst disse sine Anmærkninger, i sær denne, at der gik 3 Mark Sølv paa en loddig Mark Sølv, ikke heller gjort noje Forstiel paa Tiderne; Thi den Danske Skilling, han taler om i Anledning af Groterne, maae nødvendig være yngere, end den, hvorefter han udregner Dorerne.

At de Svenske dermod have 24 Penninge paa Øren, det lære vi af tvende deres lærde og skionsomme Skribentere, Professor Ziervogel (h⁴), og Hr. Brenner. Denne sidste melder udi sin Indberetning til Lov-Commissionen: (i⁴) "at der i Sverrig, fra Oluf Trætelsies (186.) til Eric Magnussons (1360.) Eiid ikke skal være slaget uden heele og dobbelte Penninge, af hvilke der gik 8. paa en Ørtug, 24. paa en Øre, og 192. paa Marken, alle af fint Sølv. Fra Kong Eric's Eiid, under hvis Navn den første Ørtug blev slaget, og indtil Carl Knudsen blev fordrevet (1457), myntedes intet, uden Ørtuger; Disse Ørtuger, som man har fundet en stor Mængde af i Jorden, ere igienem Diegels Prøven befundne af samme Gehalt, som en Rigsdaaler, nemlig næsten 14. lodis ge; Og, som 24 saadanne Ørtuger ere endog vigtigere, end en, saa kaldet, Species, saa sluttet deraf, at en Svensk Mark (som har 24 Ørtuger) var i Christopher af Bayren hans Eiid, da Loven blev forbedret, det samme, som 2 Lod Sølv." Saavidt Hr. Brenner. Og har da gaaet 8 Mark Svensk, eller 192 Ørtuger, paa den raa Mark; men, da de flettes 4 Gran i deres rette lodsig-hed efter Leipziger-Fod, er der ikke kommet 9 gange 24, eller 216 Stokker, men meget meere $219\frac{3}{4}$ Stokker af Marken fin, følgelig er Stokket ikke $5\frac{1}{27}\text{f.}$, maaesten 5, nemlig $4\frac{2}{24}\text{f.}$ Danske, værd.

Bal formeener Assessor Diickman (k⁴), at man, fra Gustaff den førstes Eiid af, har først begyndt at regne 24 Penninge paa Øren, paa hvilken der tilforn gik 48 Penninge, grundende sig derudi paa Wästgiöcha Laghen i Tuigbalk. 15, fl.: Men dette stemmer ikke overens med den Befaling (l⁴), som Rigens-

(h⁴) Ewaldi Ziervogel Dissertat. de re nummaria. Ups. 1749. 4to.

(i⁴) Fort Berättelse angaende varo fördna Svea och Götha Konungars Mynt ic. effter Besallning och Begåran uti Kongl. Lag-Commissionen uppwist d. 22. Nov. af Elia Brenner MS. §. 7. 8.

(k⁴) Peter Diickmans Observationer vid Svenskars och Göthers Penninge-Räckning. Stockholm. 1686. 12°. Observ. 6 og 17.

(l⁴) Langbeks Optegnelser af Oernhielms Actis civilibus.

Rigens Raad i 1480. (altsaa i det mindste 40 Aar tilforn) gav til Cornelius Jacobsen, Myntemester i Wester Aas, at mynte Ørtugia paa 8 Penninge, (det er 24. paa Øren) 8-lodige, og skrode 34 Rast, (136 Skokker paa den raa, og 272 Sk. eller $11\frac{1}{2}$ M. Svensk, paa den fine Mark,) samt Halv-Ørtug paa 4 Penninge, 6-lodige, skrode 53 Rast, (212 Skokker paa den raa, og 565 $\frac{1}{2}$ Sk. eller $11\frac{1}{2}$ M. paa den fine Mark). Maafree taler det anførte Stæd i Bestgiore-Loven om Halve-penninge, ligesom Hoppener, der giver kun 15 paa Øren, kand have meent dobbelte. Det bliver altsaa, i mine Tanker, det sikreste, at man, efter Sunonis og den Norske Lovs Vidnesbyrd, paa den ene, samt Brenners og Zier vogels, paa den anden Side, regner paa en Øre 30 Penninge i Danmark og Norge, men 24 i Sverrig. Spørges, hvorfra denne Forskiel kommer, da kand det være gaaet saaledes til, at, da Mark-Bægten i Morden er indfort, ere de Danske vedblevne at slaae lige saa mange Penninge af en Mark, eller $13\frac{1}{2}$ Skilling, som de før sloge af et Pund eller 20 Skilling, neml. 12 gange 20. eller 240. Da derimod de Svenske maae have fulgt den Lybske Maade, og ikun slaaet 16 Skilling, det er 192 Penninge af Marken, hvilke twende Summer, naar de deeles i 8 Parter, give paa det ene Stæd 30, og, paa det andet, 24 Penninge paa Øren.

S. IO.

Det er formodentlig, at Øre-Regningen hos os betimeslig maae være foredret af de twende andre; Thi, jo meere man nærmer sig til K. Eric's Regering, jo mindre finder man Godspor deraf, naar man undtager, hvad Jordebogger kand indeholde af staaende, og i Ører beregnede, Afgifter, saa og Mynte-Regningen i Almindelighed i Skaane. Om denne sidste meldes i sær udi en Foreening, sluttet imellem Vicke Molteke, Gielkere i Skaane, med fleere K. Waldemars troe mænd og Raad paa den ene, og Stæderne paa den anden Side, anlangende den Told, som skulle berales af de Kibmænd, der handlede paa Skaane (m⁴). Samme er indgaat i Junii Maaned 1364., og synes at være et Eilhæng til den almindelige Anstand, som Fredagen for St. Hans Dag samme Aar blev gjort til Stralsund, i Kongens Graværelse, imellem Dannemark og Stæderne (n⁴). Den h. der Ord til andet saaledes.

Wi l'icke Molteke Gellekor to Schonen, Kerstan Kule Hovetman des Slotes to Aleholm, Ywer Nickelsson vnde Olaf Bornsson Riddere, bekennen openbare in dessem breue, dat wi van vses heren weghene des Koninghes van Denemarcken vnde sines Rikes mit den Steden by der See der Dudeschen benze

E

henze hebben gesproken vmmē den tollen, den men nicht vorhoghen schat, mer holden in desser wise, alse hir na steit geschreuen. Schepe de vmmē land seghelen de scholen gheuen to tollen een iewelik Schip x schilling grote vnde viij grote vor Schip vnde vor alle gud dat dar inne is. Vortmer honingh bottere spek talck vnd alle veth gud, we dat van deme lande voret, de ghift vor dat Schippund to tollen' een öre pening vnde nicht meer na dcr Stede seghent, dar segghe wi van uses heren des Koninghes vnde sines Rikes weghene iiiij Grote. Vortmer vor eue thunnen vlesches x pening schonesch, dar segge wi ij Grote. Vortmer vor de last haringhes x pening lubesch Vortmer vor den deker offenhude x pening Schonesch, dar segge wi x pening Lubesch. vor den deker kohade v pening Schonesch, dar segge wi v lubesch pening. Vortmer vor de Schimmese I. artik, dat segge wi x den. Lub. Vortmer vor een perd ij artich, dar segge wi iiiij Grote unde vor een veltperd ij Grot. Vortmer vor iewelke packe wandes I. artich, det segge wie vor iewelke packe wande, se sy luttik oste grot, iiiij Grote. Vortmer vor de last soltes II. artich. Vortmer we se gud vppe dat Land voret, vnde dat sulue dar wedder afforet vn uorkoft, de schal men haluen tollen gheuen. Dessen tollen: dar de stede vnde wi ane up een dreghen hebben, dc schal dar by bliue; mer den tollen dar de stede vnde wi ane entwe dreghen, denne gheue wi nicht ouer; maer de Dorluchtede Barnym hertoghe to Scttin vnde Vorste van Rugen de heft sich des vnderdan vnde vnderwunden, dat he mit vnsene heren deme Koning darumme spreken wil, dat de tollen minret werden, vnde maket, dat he drechtlich sy, vnde dar wille wi to helpen, des besten, des wi moghen. In ene thuchnisse desse dnghe &c.

Det sees lættelig, at Brevet langt fra ikke giver Anledning nof, til at kunde udregne de derudi forekommende Mynte-Sorter: Endog ikke ... Bahrenes Told findes efter samme Forhold forhøjet, men paa nogle er den fra 1 Øre, paa andre fra 2 Ørtinger, ja endog fra 1 Ørtug, steegen til 4 Grot. Det øeneste man veed med Vished, er, at de Summer, som de Danske Herrer satte, ere hejere end de, som af Stæderne blev foergivet hidindtil at være foaret, efterdi det var disse om at giore, at Tolden blev nedsat, men det laae Kongen magt paa, at den blev forhøjet.

Maatte det, des uagter, holdes mig til gode, at jeg sætter et Forsøg paa at fastsætte, hvad denne Told kunde nu bløbe sig til i vor Danske Mynt, saa vil jeg i forvejen fremfore de Grunde, hvorpaa jeg bygger mine Formodninger.

Det er forhen vist, at Aar 1390. galdt et II Grot 10 Mdr. 3 M., eller $2\frac{1}{2}$ Nobel, uden twivl fordi den Mynt, som et Pund Grot blev da beralt i, ej indeholdt meere fint Sølv, end det, som, efter da værende Forhold, var nok til at berale

betale det fine Guld, der var i $2\frac{1}{2}$ Nobler. Et Pund Grot galdt tillige $4\frac{1}{2}$ M.
Lbft., altsaa, da der gifte $4\frac{1}{2}$ M.
Lbft. paa $10\frac{1}{2}$ Ndr., er der gaaet 4 M.
 $14\frac{1}{2}$ Lbft. paa $11\frac{1}{2}$ Ndr., eller paa Marken sijn (o^4). Nu er det en afgjort Sag, som og nærmere siden skal vorde bevist, at Sølv-Mynten, ligesaavel den Nederlandiske, som den Lybske og som andre Landes, forværredes Åar fra Åar, skjort ikke paa alle Stæder i liige Grad. Mynten har da været bedre 1364., end 1390., og efter ald Anseelse er den fine Mark i Lybsk Mynt udbragt til $72\frac{1}{2}$ f., saa at en Skilling Lybsk da var $15\frac{1}{2}$ Skill. Danske værd, og et Pund Grot har kundet beløbe sig til 11 Ndr. i M. $8\frac{1}{2}$ f. (p^4).

En Skaanske Mark var den gang saa meget, som en Skilling Grot, efter Grams Optegnelser, saaledes lydeude (q^4): "1351. Skaanske Mark, og "Skilling Grotter, vare eens in valore. I Skagemans Gaardsbresve staar: "ita quod idem Henrickinus mihi teneatur addere 150 solidos grossorum, "vel 150 marcas denariorum Scaniensum. -- Sic & an. 1349. Teneor ei obligatus in 104 marchis denarior. novor. Scaniensum -- quod si eos in pre-fixo termino non solvero, ex tunc eidem Dño centum quatuor solidos grossorum Turonensium antiquorum, bonorum, & legalium me obligo soluturum ad 8 dies post festum Michaelis. -- NB. De sidste maa dog have været bedre, eftersom dette stipuleredes til Straf." Saavidt Gram. Og, torde jeg legge noget til denne store Mands Bænkning, da vilde jeg sige, at det maa skee være Straf nok, at skulle anskaffe virkelige gamle, gode og gaenge, Skaanske Grotter in natura. Man erindre sig blot, hvad Banselighed der for mange Åar siden møtte dennem, som havde forsørevet sig at betale i Kroner.

Efter dette foranforte var den øvrige Regning løst at giøre. Men jeg frygter dog for, at den Lybske Mynt her kunde sætte os Zaage for Vinene, allerhøjest da der siden vil forekomme Exempler, hvori den viser sig at have været af slætttere Gehalt her hos Os, end i Sydsland. Desuden hærde man paa denne Eiid i Danmark en temmelig iadviklet Regning, som siden udsprængt skal handles om, og hvorefter en lodig Mark var $\frac{1}{4}$ Skilling Grot, (hvorfor der og. gifte $\frac{1}{4}$ Skaanske Mark paa en lodig Mark (r^4),) og en Skilling Grot $\frac{1}{2}$ Skilling Lybsk. Folges dette, saa er et $\frac{1}{2}$ Grot 11 Ndr. i M. $8\frac{1}{2}$ f., En Skilling Grot, til 20 paa Pundet, 3 M. $6\frac{1}{2}$ f., En Penning Grot, 12 . paa Skill. Gr., $4\frac{1}{2}$ f., En Mark

E 2

Skaanse

(o⁴) $10\frac{1}{2}$ Ndr. : $11\frac{1}{2}$ Ndr. = $4\frac{1}{2}$ M.
Lbft? f. $4\frac{1}{2}$ M. eller 4 M. $13\frac{1}{2}$ f.

(p⁴) $67\frac{1}{2}$ M. b. 63 M. d. = $78\frac{1}{2}$ Lbft? f. $71\frac{1}{2}$, $\frac{1}{2}$ Lbft.

(q⁴) Excerpt. monetar. (r⁴) Grams Optegn. 1358. Decem marchas puri argenti f. 50 marchas denarior. novor. Scaniensum.

Skaanst 3 M. 6 $\frac{1}{2}$ $\text{f}.$ En Øre, 8 paa Marken, $6\frac{1}{4}\text{f}.$, En Ørtug, 3 paa Øren, $2\frac{1}{4}\text{f}.$, En Penning, 10 paa Ørtugen, $\frac{2}{4}\text{f}.$. En Mark Lybst i Rdr., En Skilling 6 $\text{f}.$, En Penning $\frac{1}{2}\text{f}.$. Og Toldens Beregning udfalder saaledes:

Hvert Skib giver i Told	10 Skill. 8 f Gr. eller 6 Rdr.
Skit Honning, Smør, Flesk, Salg, og andre seede Bahre. - - forhøjet fra 1 Øre til 4 Grot ell. fra $6\frac{1}{4}\text{f}.$ til 18 $\text{f}.$	
Londe Riod - - - - - 10 f Skaanst - 2 Grot - $2\frac{1}{4}\text{f}.$ - 9 $\text{f}.$	
Øest Sild - - - - - blev staende ved 10 f lybst - - - - - 5 $\text{f}.$	
Degger Ørehude - - - - - forhøjet - 10 f Skaanst - 10 f lybst. - $2\frac{1}{4}\text{f}.$ - 5 $\text{f}.$	
Koehude - - - - - 5 f Skaanst - 5 f lybst. - $1\frac{1}{8}\text{f}.$ - $2\frac{1}{2}\text{f}.$	
Semsleder (s ⁴) - - - - - 1 Ørtug - 10 f lybst. - $2\frac{1}{4}\text{f}.$ - 5 $\text{f}.$	
En Reise- eller Ryttet- Hest - - - - - 2 Ørtug - 4 Grot - $4\frac{1}{2}\text{f}.$ - 18 $\text{f}.$	
En Bonde-Vag - - - - - 2 Ørtug - 2 Grot - $4\frac{1}{2}\text{f}.$ - 9 $\text{f}.$	
En Pakke Klædeliden eller stor - - - - - 1 Ørtug - 4 Grot - $2\frac{1}{4}\text{f}.$ - 18 $\text{f}.$	
Øest Salt - - - - - staende ved 2 Ørtug - - - - - 4 $\frac{1}{2}$.	

Herudi gjorde Kong Albert af Sverrig 1368. nogen Forandring (t⁴), og siont det var en, han ivedkommende, Sag, og det følgelig ingen Bestandighed havde, vil jeg dog ved denne Lejlighed samme udregne.

Af hver Silde-Baad, Læsten - 20 Penning Skaanst, gisr	-	-	-	-	4 $\frac{1}{2}$ $\text{f}.$
Af et Skib, som fører Sild					
igienem Øresund - - - 11 f Grot	-	-	-	6 Rdr. 1 B 2 $\text{f}.$	
En Øest Sild fra Landet - - - 20 Penning Skaanst	-	-	-	-	4 $\frac{1}{2}$.
En Londe Koe-Riod - - - 2 f Skaanst	-	-	-	-	$\frac{9}{20}$.
En Londe Smør - - - 10 f Skaanst	-	-	-	-	2 $\frac{1}{4}$.
Et Degger Øre- eller Koe-Huder	10 f Skaanst	-	-	-	2 $\frac{1}{4}$.
En levende Øre - - - 10 f Skaanst	-	-	-	-	2 $\frac{1}{4}$.
En Hest over 20 B værd	2 Øre	-	-	-	13 $\frac{1}{2}$.
En ringere - - - 2 Ørtug	-	-	-	-	4 $\frac{1}{2}$.
En Pakke Klæde under 20 Lagen	1 Øre	-	-	-	6 $\frac{3}{4}$.

Jeg siger, at dette ingen Bestandighed havde; Thi, hvad deraf siden fand være holdet, grunder sig paa en senere Foreening mellem Kong Woldeimar eg

Gter

(s4) Dette gætter jeg mig til, at Schinumese skal betyde. Wachter nbleeder Sāmisch-Leder fra Chamois.

(t4) Huik. p. 544.

Stæderne (†), sluttet til Stralsund, næste Dagen efter Christi Himmelfart 1370., hvilken siden af K. Oluf 1376. Mariæ Himmelfarts (15 Aug.) Aften, under det store Indsegl, er stadfæstet, og hvorudi, blant andet, om Mynten og Tolden saaledes fastsættes:

Vortmer, schal unses heren des Koninghes *nie munte* nicht eer uth ghan, eer achte daghe vor sunte Michelis daghe. Ok schal een iewelik Kopman kopen mit des Koninges *munte*. Breke dar wy ane, den me dar mede openbare begrepe, de schal dat beteren mit vif march schonisch (2 Ndr. 4 M. 14 §.) —

Vortmer, dat is de tolne, den allerleie gud gheuen schal —
van haringhe, binnen landes, van der last -- XX schonische penninghe — 5 §.
den haring, den me schepet vrome land,
dor den Oerslund, de is nenen tolnen
plichtich, men dat schip, dar me den he-
ring inschepet, dat gift to tolne -- XI schill. grote, IV grote myn, — 6 K. . .
mit

E 3

(†) Recessus Hanse. fol. 104. a. seqq. *Paa Kongens Begne vare mødte*: Her Henning van Putbusch, de do unses heren vnde Oldevader houetman was, (NB. Jeg udskriver dem med samme Ord, som de opregnes i K. Olufs Stadfastelse) den hesuluen, dar to ghesat hadde, Nicolaus, Erzbisshop to Lunden, Erik, bischop to Odensee, Nicolaus Bisshop to Roskilde, Johannes Turbach, houetman to Werdingborch, Vicko Molteke, houetman to nebbe, Jacob Olaesson, Bent Bugge, houetman to Holebeke, Othe van Budelsbach, van Jungeshouede Jacob Nikelsson, houetman to Zeeborch, vnde to Gorge, . . . Ruth, houetman to Corsore, Hinrik Jensson, Yenteke Paris, Riddere in Zelande, Yons Pele, houetman to Kaluö in Jutlande, Heyno Kabolt, Henning Kotelberch, riddere, houetlude to Oerkel, Henneke Molteke, Knecht, houetman to Nuborch, Jons Askilson, Riddere, Henning Meynerstorpe, Riddere, houetman to Traneker, in Langhelande, Kerstan Kule, ridder, houetman to Alcholm, in Lalande, Cort Molteke, houetman to wartbergh in Hallande, Himik von der Osten, Ridder, houetman to weseborch, to Samso, Offe Basse, Ridder, Rikmannus van der Lanken, Peter Eskilsson, houetman to Lagheholm, Tuke Poder, houetman to Orsteen, Peter Nickelsson, houetman to Lintholm, Torkel Nickelsson, houetman to Aahusen, Peter Askilsson van Bernsholme, Bosse Parys, vnde Peter Valke, Knapen.

De af Stæderne, som intetlig næernes, at nemlig deres Raadsherrer mødte, ere følgende: Lubek, Rostok, Stralessund, Wismer, Griewwald, Stetin, Kolberghe, Nyen Stargarde, Colne, Hamborch, vnde Bremen: In Prussen: Colme, Thorum, Elbing, Dantzik, Koningesberg, Brunsberk, vnde alle de steden, in Prussen gheleghen: In Lyflande: Ryghe, Darpte, Reicke, Parnowe, vnde de andres steden, gheleghen in Liflande: An der Zunderzee: Campen, Deuentir, Vtrecht, Swolle, Haseler, Gronynghen, Sirixe, Brele, Middelborch, Arremude, Herderwik, Zutphen, Elborch, Steueren, Dordrecht, vnde Amsterledamme, dar to mit de andres steden, de mit en Legrepen sint.

mit groten, edder mit engelschen, edder mit
lubschen penninghen, also de ghenghe vnde gheue
sint, to betalende, dar mede is de hering vry.

van ener last soltes, van dem lande	-	-	XX.schon.pen. = 5 $\frac{1}{2}$.
een deker offenhude, edder kohude	-	-	X. - - :: 2 $\frac{1}{2}$.
en punt speckes	-	-	XX. - - :: 5.
des ghelikes honnich vnde alle vette ware	-	-	XX. - - :: 5.
ene thunne kovlesch	-	-	V. - - :: 1 $\frac{1}{4}$.
en perd, dat bouen XX mark (11 $\frac{1}{4}$ Rdr.) ghekof. is	-	II. Oere	:: 15.
een perd, dat benedden XX mark ghekof. is	-	II. Artich	:: 5.
een stukke wandes, van XX lakenen, edder dar bouen	-	II. Oere	:: 15.
een stukke wandes, beneden XX laken	-	I. Oere	:: 7 $\frac{1}{2}$.

vor matten, beddeklede vnde vor kisten, darf me nenen tollen gheuen.
— vnde worme tollen schal, dar mach me gheuen enen lubschén vor twe
schonische.

Da en Lybst Penning er $\frac{1}{2}$ Skilling Dansk, saa har jeg i Aalsedning af denne
sidste Post, vurderet en Skaans Penning for $\frac{4}{5}$ s, som er $\frac{1}{40}$ meere, end den, efter
nojeste Regning burde være værd, som for er viist.

De øvrige saa Exempler, mig ere forekomne, høre snarere til Sverrig,
end til Danmark.

1396. i Februario, Løverdagen efter Skuddagen (Sabbatho post fe-
stum Matthie Apostoli), har en vis Nissi Knwts. udgivet et Giælds-Brev paa
Topness til Aruidhe Stensøn paa Hundradha Mark pænninga, for eth
witherlikit Hængillsæ (siger hand), hwelkit jak gripin war ij ræeto Or-
loghe, for hwelkit Hængilsi Aruid Stensø. mit løs giordhi. Han pant-
sætter derfor noget Gods i Halland, og, naar det løses, skal der betales Øra
for chry Mark, Roo for cholf Øra, Tunne Smør for fyra Marc, redha
Pæninga, met cholikin Mint ther gangandis ær y Rikit. (u⁴).

Den Svenske Mark er til den Colliske, som 10. til 11., eller 10. paa 100.
sættere^e(v⁴). Altsaa giælder en Svensk Mark fint Sølv emtrent 10 R. 1 M. 13 f.
Diickman (w⁴) beretter, at der fra 1368. til 1405. gif 6 Mark Svenske paa
Marken

(u) Orig. in A. R.

(v⁴) See Tablen i Schabets Almanak for 1764.

(w⁴) Observ. II.

Marken fin. At regne derefter, da er en Mark 10 M. $4\frac{5}{8}$ f., og en Øre $20\frac{5}{8}$ f. Altsaa disse 100 M. beløbe sig til 171 Ndr. 4 M. $3\frac{1}{3}$ f. En Øre galdt 5 Ndr. $1\frac{1}{2}$ f. En Rø halvt saa meget, neml. 2 Ndr. 3 M. $7\frac{1}{4}$ f., og en Donde Smør 6 Ndr. 5 M. $3\frac{1}{3}$ f.

Udi den Klage (x⁴), som Almuen i Sværig overleverede Kong Eric, efter at han paa Calixti Dag (d. 14. Octobris) 1435. var kommen til Stokholm, meldes blandt andet: At fordi Nynten færdis udaf Landet, vaar Almuen kommen i den Nød, at en gilder Øre stattedis dem af for 12 Øre, som i Købstæderne staar for 4 Mark, og en Rø for 6 Øre, som i Stæderne staar for 2 Mark, og en gammel Robber Mark for 4 Penninge, og en nye for en Ørtug.

Immellem 1422. og 1438. var den lødige Mark steget fra 6 til 8 D., saa at en Mark nu kun var $7\frac{1}{2} D. 11\frac{1}{2} f.$, og en Øre $15\frac{2}{3} f.$, værd. Maar altsaa en Øre, som 1396; galdt 3 M., nu galdt 4 M., og en Rø i samme Forhold galdt nu 2 M., i stæden for 12 Øre for, saa var ingen af dem steegen i sin Priis (z⁴). Var derfor denne Afpræsning stæet 1396, saa havde Bonderne altid maatte hortgive deres Bahre for halv Værd: Men nu var den saa meget større, siden de dog ikke vare pligtige at yde deres Skat i bedre Mynt, end den, der da var gængse i Riget.

I Kong Hagen Adelsteens Gulatings Lov (a⁵), udgiven Åar 940, bydes i Manhelge Balkens 73 Kap., at, naar Gods beregnes i Røer, skal en, 8 Åar gammel, Rø regnes for $2\frac{1}{2}$ Øre: Hvilket synes at give tilkiende, at d'r da regnedes $1\frac{1}{4}$ Nordt Mark paa Mark lødig (b⁵), og er, efter den Tjids Væde, ganske rimeligt. Men dette meldes kun løselig, som Materien uvedkommende. Og saavidt om Øre-Tallet.

§. II.

Paa Øre-Tallet folger efter Ordenen Mark-Tallet, eller den Lybske Regning, bestaaende i Marker, Skillinger, 16 paa Marken, og Penninge, 12 paa

(x⁴) Hvits. p. 781.

(y⁴) Diickman l. c.

(z⁴) $6 : 8 = 3? f. 4.$

(a⁵) Paus T. I. p. 181.

(b⁵) $16 \text{ Øre} : 8 \text{ Mark} = 2\frac{1}{2} \text{ Øre} ? f. 1\frac{1}{4} \text{ Mark}.$

paa Skillingen. Denne Regning er, som bekjendt, endnu brugelig, saavel i Nedre Tydskland, som hos Os, dog med den forskiel, at Vi til deels have forenet den med den Ovre-Tydiske Regning, ved at antage deres Sølv-Gylden, først 1484. kaldet Gulden-Groschen, siden 1517. Joachims-Thaler, og nu i Allmindelighed Rigsdaaler, for Vor heele og høieste Eall.

Oprindelsen til Markens Inddeeling i de mindre Støffer skal, efter Prauns Beretning (c^s), være denne:

" De Tydiske (siger han) beholdt, efter Carl den Stores Tid, den af ham indførte Regnings-Maade, at der gik 20 Skilling, eller 240 Penninge i Sølv, paa Pundet. Deres Guld-Skillinger derimod vare saa meget lettere end Keiser Carls, at deraf gik 80, i Stæden for 72, paa Pundet. Forholsomt var den gang 12., og folgelig galdt et Pund Guld 12 gange 20. eller 240, Skillinger i Sølv, og en Guld-Skilling, eller $\frac{1}{80}$ H. Guld, galdt 3 Sølv-Skillinge eller 36 Sølv-Penninge. Da derpaa Guldets Pris faldt fra 12. til 10., kunde der, efter denne Regnings Maade, ikun gaae 30 Penninge, eller $2\frac{1}{2}$ Skilling, paa en Skilling i Guld (d^s): Men da man helst vilde beholde den gamle Regning, som man var vant til, maatte Sølv-Skillingernes Vægt nødvendig ned sættes fra 20 til 24 Støffer paa Pundet (e^s), hvilket gior 16 Skilling, eller 192 Penninge, paa Marken; og derved kom Regningen uformært til ligien at staae paa den Fod, som den var, førend Pipinus Aar 755. forhøjede Skillingernes Vægt fra 24. til 22. paa Pundet. "

Det er ustridigt, at det Ord: Mark, har i Begyndelsen ikke betydet andet, end 8 Unzers Vægt i Sølv: Men man har, Tid efter anden, saaledes beskifret Sølvet med Kobber, og saaledes forringet de af Marken udmyntede Stoffers Vægt, at en Mark Lybst nu omstunder ikun er $\frac{3}{4}$ af en Mark Sølv, saa at den indeholder kun 128 Eb, eller 2 Quintin mindre 8 Eb, fint Sølv, i Stæden for en Mark eller 4352 Eb.

Naar man altsaa vil vide, hvad en Mark Lybst paa adskillige Tider har været værd, skønner jeg ikke, man kan gaae anden Vej, end at see hen til, hvor hoit

(c^s) Gründl. Machr. p. 62. seqq.

(d^s) 12: 10. — 36? f. 30.

(e^s) 10: 12. — 20? f. 24.

hos den fine Mark paa samme Tid er udbragt. Til den Ende, og for tillige under eet at forestille, hvorledes Mynten endog i andre Lande, ved disse Tider, har aflagt, vil jeg ansøre 4 Optegnelser paa sammes Tilstand, i Neder-Østland, Sverrig, Frankrike, og Engeland; da jeg maae udsette, hvad jeg om den lødige Mark, paa hvilken mangfoldige af Vore Giældsbreve ere stukke, kand have at sige, indtil jeg kommer til Groce-Tallet, hvor jeg dog uomgængelig skal berøre samme.

I. Lybst Mynt.

		Hvorefster en Mark Lybst er værd
1325.	Kostede den fine Mk. Solv i Hamborg 47 Skilling, og blev udbragt til	49 B. 9½ R. 3 Rd. 3 Mk. 14 B.
* 1330.	Kostede Sølvet 54 B., og Marken ud- bragt til	58 B. 10 R. 3. - 0. - 8.
* 1350.	Kostede Solvet i Lybst 58 B., og Mar- ken udbragt til	60 B. 9½ R. 2. - 5. - 14.
* 1360.	Kostede Solvet 63 B., og Marken ud- bragt til	65 B. 3 R. 2. - 4. - 10.
* 1370.	var en Mark Lybst værd	72. - 3. - 12.
* 1380.	iligemaade	72. - 2. - 14.
1390.	er, efter Regningen i Recessu Hansæ, Marken udbragt til	78 B. 0 2. - 2. - 0.
1403.	Marken udbragt til	89 B. 7½ R. 2. - 0. - 2.
1411.	Kostede Solvet i Hamborg, Lüneborg og Lybst, 5 Mk. Marken udbragt til	92 B. 4 R. 1. - 5. - 12. ½
1424.	efter Dronning PHILIPPÆ Anord- ning, Marken udbragt til	112 B. 0 1. - 3. - 12.
* 1450.	Kostede Solvet 9 Mk. Marken udbragt til	160 B. 0 1. - 0. - 12.
1461.	Kostede Solvet	172 B. 0 1. - 0. - 6.

Taget fornemmelig af Notitia rei nummariae hos Leibnitz. De Aarstall og
Værdier, som med Størner ere betegnede, ere uvisse.

II. Svensk Mynt.

Fra 1277. til 1298. under Magnus Ladulås &c. galdt en

Svensk Mark lødig : : 3 Mark Penninger.

1335 -- 1350. under Magnus Smek	:	:	:	4½
1351.	:	:	:	7.
1368 -- 1405.	:	:	:	6.
1422 -- 1431.	:	:	:	8.
1438 -- 1455.	:	:	:	8½.
1462.	:	:	:	9.
1489.	:	:	:	10.

Taget af Dickman, som har uddraget det af Skøder og Risobebreve.

III. Fransk Mynt.

1316. under Philippe le long Marken fandt ud-

bragt til - - - - 2 livres. 4 sous. 0 deniers,

1333. — Philippe Valois	-	-	2.	— 15.	-- 6.
1343. — — —	-	-	3.	— 4.	-- -
1345. — — —	-	-	3.	— 10.	-- 6.
1354. — Jean I.	-	-	4.	— 4.	-- -
1355. — — —	-	-	4.	— 16.	-- -
1364. — Charles V.	-	-	5.	— -	-- -
1389. — Charles VI.	-	-	5.	— 18.	-- -
1391. — — —	-	-	6.	— 5.	-- -
1425. — Charles VII.	-	-	7.	— -	-- -
1434. — — —	-	-	7.	— 5.	-- -
1440. — — —	-	-	7.	— 8.	-- -
1447. — — —	-	-	7.	— 10.	-- -
1465. — Louis XI.	-	-	8.	— 10.	-- -
1473. — — —	-	-	10.	— -	-- -

Taget af Le Blanc, oghar jeg, i Henseende til, at Mynten saa ofte er steegen og falden, udvalt de Ålar, da Den er falden à n'y plus revenir, som Le Blanc siger. Saaledes er Marken fra 1364. af aldrig udmyntet under 5 Livres, fra 1425. aldrig under 7, og saa videre.

VI. Engelsk Mynt.

		-	1. l.	o. s.	3. d.
1307.	under Edward II.	Pundet udmyntet til	-		
1345.	— Edward III.	-	1.	2.	6.
1352.	— —	-	1.	5.	-
1412.	— Henry VI. - ¹⁻¹⁾	-	1.	10.	-
1464.	— Edward IV.	-	1.	17.	6.

Taget af Leake.

§. 14.

Førend jeg nu, efter den første Tavle, undersøger den Lybstekarks Værdie, før saaydt den findes omnældt i Danke Breve, maae jeg erindre, at der imod Regningens Bisched, kand giøres mig twende, gandke grundige, Indvendinger. (1.) Lærer Erfarenhed, at virkelig myntede Penge-Sokker kunde længe være i Brug og Omloeb, førend de forsvinde og gaae ud af Handelsen, og at de imidlertiid blandedes med de nyere. Saaledes var det muligt, at nogle Hundrede Mark Lybst, som bleve udlaante noget efter 1411., kunde bestaae halvparten af den Mynt, der var præget 1325., Marken fin til 3 D, og halvparten af den nyeste Mynt, Marken fin til 6 D, følgelig burde en Mark Lybst, i saadanne blandede Penge, ikke ræreres efter den sidste og støtteste Myntefod. (2) Er det ikke sagt, at den rætte Myntefod strax er blevet bekjendt, og paa samme Tid, da den nye Mynt er kommen blant Folk; men det er rimeliggere, at man snarere har lagt Dolgsmaal paa Myntens Forringelse, saa længe muligt var: hvoraf folger, at man, i seer naar man vil udregne Bahres Værdie, ikke kand være aldeles vis paa sin Sag, naar man vil fastsætte samme efter den myns forhen forandrede indvortes Gehalt; thi det er troeligt, at saavel Sælgeren, som Køberen, have staact i den Tanke, at de virkelig have saavel annammet, som givet, meere, end i Gierningen stæt er. Alt dette giver jeg Magt: Men, da man, naar den af mig forelagne Regel forlades, ingen anden haver at rette sig efter, seer jeg ikke, hovorfor man ei skulle folge samme, heft den er grundet i Tingsgens Natur. Det er vist, at Myntens Forringelse kand gaae ud over de forste, som det treffer paa: Men det vaagede Die, vi Men-

nesker altiid have over det, som angaaer vor timelige Fordeel, gior, at Eingen jaevner sig med det snareste. Dette viiser et, paa de Eiider, da Soltets Mængde, imod Guldets, ei havde taget den Overhaand, som i de seenere, temmelig sikkert Beir-Glas, jeg meener Guld-Mynternes iidelige Forhoielse, naar de skulle betales med Solv. Men jeg maae begive mig til Sagen igien.

1396. unse Vrowen daghe to Lichtmissen (2 Februarii), har Hr. Otte Beygenvlet, Ridder, annammet af Hr. Beernde van dem Rode, Raadmand i Stralsund, Vis hundert Mark Lubesch, in Sundescher Muntz (f^s). Da en Mark Lybst galde, fra 1390. til 1403., 2 Rdr. 2 D, saa giore disse 500 Mark 1166 Rdr. 4 D.

1396. Mortensdag, har Swyn von Qvalen solgt til Cisinar Kloster de to Godser, Gotstorppe og Rutyn, for 1830 Mark Lubscher Güldene (g^s), eller 4270 Rdr.

1398. crastino Dionysii (eller 8de Aprilis), oplod Svend Sture, aff Vaaben, med fleere Adef af Kong Alberts Anhang, Faxeholm og Helsingeland til Dronning Margrete. Derimod skulle, blant andet, betales til Svend Sture 3000 Lybse Mark, udi Sværrig, i Raaber oc Jern, oc udi andre Riøbnians Vasre, eller udi Halland, i saadan Tydse Nynt oc Penninge, som i Danmark ere gieffue oc gienge (h^s). Gior 7000 Rdr., eller og, i Følge en Awærkning, som siden forekommer, maaskee ikkun halvparten.

1401. 2 fer. ante Laurentii (10 Aug.), har Anders Jacopsøn Lunge, Ryddere, udstedt et Bevis, at Dronning Margrete var hans Broder, Hr. Folmer Jacopsøs, Ridder, Acce hundrech Lubesche Mark, og haffyortende Lyubesche Mark, skyldig, og skulle sette ham til Pant, for hvert Hundrede Mark Lybst, Een Læst Rorn, besæt Gots, enten i Siælland, Lolland, eller Falster. (i^s). Gior, som sagt er, 1898 Rdr. 1 D.

1405. Octav. Assumt. Marie (15 Aug.), laante Folmer Jacobsson Lwngé, Ridder, i Rythæ, af Niels Jenßon, Wæpnet, i Swensmarke, feretyvæ Lubste Mark, och tw hundrech Lubste Mark, i gothe hvidæ Pænie, hvor

(f^s) A. R.

(g^s) A. R.

(h^s) Hvitf. p. 61g.

(i^s) A. R.

hwor hvit pæning sa goth, som firce Lubeste (k^s). Fra 1403. til 1411. galdt en Mark Lybst 2 Rdr. = 2 fl., altsaa en Hviid 4 $\frac{1}{4}$ fl., og Summen var 485 Rdr.

1405. Iste Novembris, annammede Kong' Waldemars Datterdatter Ingeborg, Abbedisse til Ribbenitz, af sin Frue Møster, Dronning Margrete, 300 Mark Lybst (606 Rdr. 1 D 8 fl.). Derfor blev kloobren øvig Rente, i Landssbyen Bertoldshagen, paa 39 Mark (78 Rdr. 4 D 14 fl.) aarlig, over hvis Udeeling der blev gjort en Stiftelse, Eisidagen for Fastelavn, 1406. (l^s).

1406. Torsdagen efter Iste Sondag efter Paasse, qvitterede Konning Albert, Hertug af Meklenborg, Hr. Niels Ifuerlsøn, med fleere Riddere, for 2000 Mark Lybst (4041 Rdr. 4 D). (m^s).

1407. næste Dag efter Christi Legems Dag, har Borgemester og Raad i Lubeke, udgivet et Bevis paa en Eilstaaelse fra Johan Bentlaghe, Kentzeler des Koning Albertes, Hertogen to Mekelenborch, at Mester Gherd, Muntmester to Nestwede, har betalt ham Achtendusend Mark lubesch (16166 Rdr. 4 D.) i saadanne Penge og Mynt, som der i Staden gaengte og geve ere. (n^s).

1407. Mar. Magd. (22 Julii), Zilæ, relicta Petri Kanuti, sylder Tiderico Hesten, militi, in quindecim marchis Lubicensis monete, in Civitate Lubicensi currentis & dativie, & in quinque marchis Lubicensis monete, Ottonie currentis & dativie. (o^s). Gjor tilsamten 40 Rdr. 2 mk. 8 fl.

1407. fer. 2. for Mortens-Dag, har en Skipper fra Dantzik, navnlig Hermen Sluchow, til Colding udgivet et Bevis, som fand tiene til en Slags Oplysning om Handelen, Bahres Priis, og ander paa de Eider. Hans Skib var strandet ved Slotet Oleborgh i Jutlande, i Pritbern van Potbusch hans Gebeet, og derpaa var henved vestich-halue-laken wandes; Deraffsk Podebusk for Arbeids- og Bierge-Lon drutteyne halue-laken. Resten, som var ses vnde dortich halue laken, og drehundert unde viis vnde dortich elene stocbredes, blev ham solgt, eyn iflich halff laken vor achte Lubische march, og eyn yslich hundert stocbredes vor festeyne Lubische march an sundischen ghelde.

§ 3

Sum:

(k^s) A. R.

(l^s) Hvits. p. 629.

(m^s) Id. ibid.

(n^s) A. R.

(o^s) A. R.

(p^s) A. R.

Sommen i Brevet ansøres at være drehundert unde ses unde dertich march Lubische (p^s). Gior 679 Ædr., eller halvparten, som før er erindret, og nærmere skal oplyses.

1407. d. Clementis (23 Nov.), har Jahan Tameson, Ridder, stillet Forlovere til Dradningh Margrete, Woldemars Dane Konigis Datter (q^s); for Try hwnderth March Lubiske, soodane Pæningh, som i Syne eer gewe oc ganginde i hvide Pæninghe. (r^s). (606 Ædr. 1 mѣ. 8 f.).

1408. Sabbath. Pentecost. , sic Bisshop Jens i Odense af Dronning Margrete til Bisshops-Berdet den Gaard Kerstorp med meere Kronens Gods i Thosland: Men, som samme Gods var pantsat til Odense-Kapitel paa Dom-Kirkens Bygnings vegne for Thusende Isthich March, saa pantsætter Bisshopen, i Stæden, til Kapitlet, af sit Bisshops-Borðs Gods, for theythusend Lubischæ March (6062 Ædr. 3 mѣ.), tii Læster Rorns Indgiceld, og giver aarlig der-astil Leje tiroghe Lubische March (40 Ædr. 2 mѣ. 8 f.) og eet Pund Wor, og een Tyne Othens Øsl (s^s). Ester denne Regning er en lødig Mark 6 Ædr. 6 f., hvilket nærmere siden bliver at undersøge.

1408. d. St. Katherine (25 Nov.), har Swyn van Quale, Knape, folgt til Prior Henrich og Conventet til Klosteret i Nyemunstere, alias Bardesholm, Landsbyen Kerstoffers Marghe, an deme Kerspele to der brugghe, i Stift Eremen, for vyf hundert mark, unde vertich mark lubischer ghuder penninghe (t^s). (1091 Ædr. 1 mѣ. 8 f.).

1409. d. Dionysii (9 Octobr.), er til Flensborg udgivet den Forfrivelse, som Huitfeld (u^s) ansører, og findes i det Geheime-Archiv in Copia, af Greue Hin- (p^s) A. R.

(q^s) Det findes øste, at Dronning Margrete, i offentlige Breve, kaldes Kong Woldemars Datter. Altsagen dertil er denne, at dette var, som det og burde være, den synemstie Grund, paa hvilken Etenderne kaarede hende, efter Kong Olufs Død, til formynderste for Riget, i Året 1387. Saaledes hedder det i det Skaauske Brev: fordi forneffnede Dronning Margrete er Rønning Woldemars Datter. Egeledes i det Sjællandske, og i det Hynske: Dominam Margaritam — filiam Domini Regis Woldemari — in veram suorum Dominam, Principem, & plenipotentem totius regni Dacie tutricem, videlicet formynderske, — recollegemunt. Huitfeld p. 573. seqq.

(r^s) A. R.

(s^s) A. R.

(t^s) A. R.

(u^s) p. 632.

Hinrik to Holtzsten vnd Vorste to Stormeren, og Elizabeth, Hertoginne to Sleswig, paa Eluendusent vnd vier hundert Lubefische mark, a'sulker Munte, alle nu binnen Flensborgh genge vnd geue synt, *ane hole penninge*; for hvilke Flensburg og Nienhus bleve pantsatte. De 11400 Mk. Lybst giore 23037 Rdr. 3 R., og de hos Huitfeld onmeldte 300 mk., 606 Rdr. 1 mk. 8 R.

1409. Mortens-Dag, har Bisop Johan af Slesvig qvitteret, til Swatreste, for Dre hundert Mark, og druttich Mark, og neghende halue Mark lub, in ghoden Steder-pennynghen, alse in deme Hertuhrike to Sleswik ghinge unde gheue sint (v^s). Gior 684 Rdr.: 5 R.

1410. foranstaltede Kong Eric det usøkkelige Dog ind i Tønder-Amt, under Hr. Mogens Munck og Hr. Johan Skarpenberg, hvilke af Grev Adolff blev overrumpled, og, fordi de vandrede uordenligt med deres Bytte, var droge sig selv det store og uforsvarlige Nederlag, d. 18 Augusti, hvori deres 8000 Godfolk blev slagne af 400 Godfolk, og 700 Friser. Dette Dog kostede Kongen, efter Hvitfeldts Beretning, 200000 Mk. Lybst (w^s): Men denne Skade var ej at ligne imod den, som de Holsteenke ellers i samme Krig havde tilføjet Kongen og hans Mænd, efter den Beregning, som Hans Majestæt har lader forsatte ved et Indlæg, indfort i den Dom, hvilken blev assagt af Rigens Canzler, Bisop Peder af Roskilde, den 26 Julii 1413. (x^s). De betydeligste Poster deraf ere disse:

1. De hafve fanger Borgemester aff Flensburg, oc hafve bedressvet saa meget Onde, at de hafve, for saadan Skade at vederlegge, maat pantsætte Os Flensburg oc Nyhus: Udi hvilket Pant de dog hafve hindret Os, og dermer stad Os til 200000 Mark Lybst Udgift. " " " " " 404166 Rdr. 4 R.
2. Siden hafve de fanger Bispen aff Slesvigoc tager, hannem hans Domkirckis Slot fra, først Stubbe, oc siden Svavesied, stædendis Os, forbeneffnde Kircke, Bisp, oc Hr. Anders Jacobsson, vor Capellan, til 4000 Rinstke Gylden. " " " 6350 - -

3. Doe

(v^s) A. R.(w^s) Huitf. p. 633-4.(x^s) Id. p. 645-57.

3. Vore Høfsvigmænd, som saadan Riddersob vilde hindre, haffue de fengslig ihielslagen, oc stader til 200000 Marck Lybst.	"	"	"	404166	-	4.
4. Ere de indkommen udi Flensborg, oc haffve røffvet Indbyggerne, oc Brødernis Convent, til 40000 Marck Lybst.	"	"	"	80833	-	2.
5. Oc Bispen aff Slesvig til 4000 Marck Lybst.	"	"	"	8083	-	2.
6. Oc haffve nød Os, oc Dronning Margrete, til Omkost, til at rette slig Vold med, 200 tusind Marck Lybst	"	"	"	404166	+	4.
7. Oc Hertug Ulrich haffuer sagt, at Flensborg skulde igiengiffvis, oc den Fred, føre giort, holdis, huilcken ikke langt esser bleff brut paa vore Tienere udi Sønderborg Amt, med Mandster, Ross, oc Sengsel, stadendis Os atten til 10000 Marck Lybst	"	"	"	20208	:	2.
8. Oc Hertug Hentick selff haffver lader Bispen aff Slesvig brøffue udi hans By Rodenesse, til 180 Køsr oc Øren, oc udi Tiender oc Landgilde, til 6000 Marck Lybst (y ^s).	"	"	"	12125	=	-
Tilsammen -						1340100 Rdr.

Om ellers den samme Sum af 200000 Mark Lybst twende gange her er anset, skal jeg ikke kunde sige. Det heele beløber sig endda næsten til en Million.

1411. den 20 Januarii, blev Aabenraa pantsat for 3000 Mark Lybst i Svæde eller Nobler, hver Nobel til 35 Skilling Lybst (z^s), ligesom tilforn er anført i den Afdeeling om Nobler. Da altsaa de 3000 Mk. giore 1371 $\frac{1}{2}$ Nobler, og en Nobel, efter sin indvortes Bærdie, udregnet efter det fine Gulds Vægt, og 11 $\frac{1}{2}$. Forhold, er værd 4 Rdr. 1 mk. 3 f., saa giore de 3000 Mk. 5757 Rdr. 13 $\frac{1}{2}$ f., og en Mark Lybst 1 Rdr. 5 mk. 8 $\frac{1}{4}$ f. Sætter man derimod en Mark Lybst paa disse Dukker, efter Optegnelsen hos Leibnitz, til 1 Rdr. 5 mk. 12 f., bliver Summen 5875 Rdr., og en Nobels Priis 4 Rdr. 1 mk. 11 $\frac{1}{2}$ f. Gaa stor Overeensstemmelse, tilstaaer jeg, ikke selv at have fundet ven-

(y^s) Det Tall 600., som staar i Oplaget i 4°. P. 247. er en nabenhære Trykfejl; Thi i det Latinse p. 231. staar 6000.

(z^s) Hvit. p. 635.

vente, ved at udregne en Mynts Verdie paa tvende adskillige Grunde, og i tvende adskillige Henseende, baade til dens indvortes Gehalt i Guld, og til dens fastsatte Priis i Solv, i Hensigt til Solv-Markens Udmynning, allerhelfst i en Alder, hvor man fast maae vandre, som i en Tregang.

1411. Concept. Marix (8 Decembris), har Dronning Margrete i Calundeburgh antvordet en anseelig Gave af Siærtan Thusænde, Thryhundræthe Threttyughe oc halfaattrande Lubische Mark, (31994 R. 1 M. 10 $\frac{1}{2}$) i gothæ talde hwide pennynge, geefue oc gænge, til Bisop Pæther i Roskilde, og Kapitlet, neml. Laurents Jenßon, Deeghen, Cristiern Hemmyngsson, Prouest, Nieles Bille, Erche Diækn, Hans Frunekesson, Cantor, og Jens Hemmyngsson, Sacrista (a⁶). Gaven skulle anvendes til adskillig slags gudelig Brug, og Brevet var, i mange Henseende, værd at troffes, men er for vidtlostigt, her at indrykke. Det eeneste, jeg deraf vil anfore, er, at 8437 $\frac{1}{2}$ Mk. (16523 R. 2 D 10 $\frac{1}{2}$ st) beregnes til Threyhusende lsdheghe Mark ræknethe i lchug Mark Taall, som oc førettyughe Skillinge Lubische ræknethe for hvor Lothugh Mark, hvorefter en Mark lsdig kommer paa 5 R. 3 D 1 $\frac{1}{2}$ st. Men herom forbeholder jeg mig herefter nærmere ataabne mine Tanker.

Et andet Brev, under samme Dag, hvorved højt bemeldte Dronning skænker Ringsted Kloster 1000 Nobler, eller 2000 Mark Lybst, er allerredede anført ved Noblerne. Her fand man ikke vel, efter Optegnelsen, vurdere en Mark Lybst, ikun til 1 R. 5 D 12 $\frac{1}{2}$ st, som gier 3916 R. 4 D, siden en Nobel da kun kom til at staae paa 3 R. 5 D 10 $\frac{1}{2}$ st, da der dog endnu ingen Nobel var myntet i Engelland af ringere Verdie, end 4 Rdr. 1 D 3 $\frac{1}{2}$ st, med mindre man vil sætte, at Forholdet var saldet fra 11 $\frac{1}{2}$. til 10 $\frac{1}{2}$.

1413. vigil. Jo. Baptis. har Jeppe Jenßon Stygge af Orthærup, og hans Hustrue Elnæ Palnes Datter, forhen Jens Grubbes Hustrue, pantsat til Hr. Axel Pæthersson af Hærlöff, Ridder, for Thwænd Lybest Mark, (1958 R. 2 D) gothæ Stæthær Pænninge, som i Lybbek, Wismar, Lymborgh, og Hamborgh Slaas, deres Gowidhgærdh i Grubbæ Orthærup meth Høghæ Kværn arh hwinæ Moller, og deres Gods i Sarby og Leythærup og Walburghshærit, paa Birkor, at beholde dette Gods i Leyæ for tyroe lsdigh Mark hwært Aar (b⁶). Regnes en Mark lsdig, som for er

(a⁶) A. R.(b⁶) A. R.

er medt, for 5 Ndr. 3 M. 1 $\frac{1}{2}$ s., bliver Pejen 110 N. 1 M. 4 $\frac{1}{2}$ s., som er omrent 6 af Hundrede.

1413. 8va Visitat. b. Virg. (2 Julii), har *Ludowicus de Balionibus*, Nuncius sedis Apostolicæ per regna Daciæ, Sueciæ, Norwegiæ, udgivet sit Beviis til Roskilde, at have annammet af *Nicolao Bille*, Archidiacono Roskildensi, duo milia & quadringenta marcarum lubicensium in pecunia danica, (4700 Ndr.), quam pecuniam idem Dñus *Nicolaus*, existens per Jutiam Commissarius Dñi *Johannis Rynkeby*, Nuncii sedis Apostolicæ, pro indulgentiis per regna Daciæ, Sueciæ, & Norwegiæ promulgandis collegit (c⁶).

1413. 4ta fer. ante Nativ. Marie (8 Sept.), har Anders Jensson, dictus Tangæbierth, i sin sidste Willie stænket *Johanni Michaelis*, Canonico Haderfleuensi, nigrum equum in valore XVI marc. Lubic. (31 Ndr. 2 M.). (d⁶).

1413. craftino Andreæ (30 Nov.), har Arent Pöleman vame Sunde udgivet til K. Eric en Qvittering, som tillige er forseglet af Meyster Gherith van Ghossen, Munteyneystere to Lunden. Indholdet deraf er følgende : Han, Arent Pöleman, havde tilligemed Hans Gholdevitzce, faaet Øste af Kongen, paa vere dusent rinscher ghullen, og samme vare hannem paa følgende Maade betalte: (1) van Hn Axel Peterssone twe dusent, verehundert, drettigh vn achtehalf lubische mark; vn (2) van Hn Anders Mertenßløne, borghermeyster to dem Ellenboghen (Malmoe), dusent Sundische mark; vn (3) hundert lödik mark, vif vn vertigh lubische skillinge rekende vore juwelich lödich mark; vn (4) nu van juwer ghnade dener Jens Jacobssone twedu sent lubische mark. (e⁶).

Jeg har tilforn, ved det Aar 1398. erindret, at det kunde hænde sig, at de der omtalte Lybske Mark vare fun halve Lybske Mark, og dertil har dette Brev givet mig Anledning. Vil man umage sig at esterregne samme, og anslæae en Mark Lybst til 1 N. 5 D 12 s., da skal man befinde, at en Rhinse Gylden stiger til 2 N. 3 D 13 $\frac{1}{2}$ s., da den dog, efter da værende Gehalt og Forhold, fun var 1 Ndr. 3 M. 8 $\frac{1}{2}$ s værd. Maar man antager det, som jeg herefter skal bevise, at en Lybst Mark var 1 $\frac{1}{2}$ Sundisk Mark, er Regning denne:

I. Af

(c⁶) A. R.

(d⁶) A. R.

(e⁶) A. R.

1. Af Hr. Axel Peterson - -	$2437\frac{1}{2}$ Mf. Lbſt. til $11\frac{3}{4}$ D, er 4773 R. $42\frac{1}{2}$.
2. Af Hr. Anders Mortenson, Borgemester i Malmøe, 1000 Sundiske Mark til $\frac{2}{3}$ Mf. Lybst	$666\frac{2}{3}$ - - - 1305 - $53\frac{1}{2}$.
3. Endnu af Samme, 100 lødig Mark til $45\frac{1}{2}$ f.	$281\frac{1}{4}$ - - - 550 - 75 .
4. Af Kongens Tiener Jens Jacobson	2000 - - - 3916 - 64 .

Gjor - - $5385\frac{5}{12}$ Mf. Lbſt. - - 10546 R. $42\frac{1}{2}$

Og aksaa en Gylden $2\frac{1}{2}$ Skill. $6\frac{1}{2}$ R. Lbſt. eller 2 Rdr. 3 M. $13\frac{1}{10}$ f. værd.

Viil man derimod sætte, at disse Lybſte Mark ere kun til $8\frac{1}{2}$ Lbſt., saa blive de 1000 Sundiske Mark $1333\frac{1}{2}$ halve, følgelig, som før, $666\frac{2}{3}$ heele Mark Lybst, værd, og ald Resten bliver halveeret, saa at Summen bliver $3026\frac{1}{24}$ M. Lbſt. eller paa $\frac{1}{2}$ f. nærl., 5926 Rdr., og en Gylden kommer da til at staae paa 12 Skill. $1\frac{1}{4}$ R. Lbſt., eller omtrent 1 Rdr. 2 M. 14 f. Da der, paa de tiider, ofte er regnet paa en Slump, saa kunde man, for at giøre Regningen desto reenere, antage, at de 1000 Sundiske Mark ere kun anslagne til $640\frac{1}{2}$ Mf. Lbſt., saa at Summen blev kun 3000 Mark Lybst at betale for 4000 Rhinſke Gylden; hvorefter der da faldt paa en Gylden 12 Skill. Lbſt., eller, naar man vil regne en Mark Lybst endnu for 2 Rdr. (eller $90\frac{1}{2}$ Skill. udbragte af den fine Mark), 1 Rdr. 3 M. Folgende Brev er af samme Beskaffenhed.

1416. Commemor. animar. (2 Novembris), til Worthingborgh har Jenes Niclessone, Ratman to Slaghlos, med fleere, givet R. Eric deres Beviis, at han har fioſt af dennem $44\frac{1}{2}$ Tonder Sild, (som beregnes til $3\frac{1}{2}$ Læſt $2\frac{1}{2}$ Tonde, aksaa 12 Tonder paa Læſten), og betalt, efter Markets. Priis, 6 Skilling Grot for Tonden, gior hundert vertich und föuen march, und solſe Skilinge Lubische. (f⁶).

De $44\frac{1}{2}$ Tonder Sild, til 6 Skilling Grot Tonden, giøre 267 Skilling Grot, og, da denne Sum skal beløbe sig til $147\frac{1}{8}$ Mf. Lybst, saa bliver en Skilling Grot $8\frac{2}{26}\frac{2}{7}$, eller omtrent 9 Skilling Lybst, eller, naar en Mark Lybst anslaaes til $11\frac{1}{4}$ Mf., saa beløbe de $147\frac{1}{8}$ Mark Lybst sig til 288 Rdr. 3 M. $10\frac{1}{2}$ f., og en Skilling Grot til 1 Rdr. = $8\frac{1}{3}\frac{1}{3}\frac{1}{4}$ ($\frac{1}{4}$) f. Deraf findes, at et Pund Grot skulle have giældet 21 Rdr. 4 M. 5 f., og en Tonde Sild over 6 Rdr. 3 M., hvilket synes aldeles utroligt. Regner man derimod den Lybſte Mark her til

G 2

$8\frac{1}{2}$ f. Lybst,

8 $\frac{1}{2}$ Lybst, saa bliver en Skilling Grot 3 M. 4 $\frac{1}{2}$ værd, som er højet over den
Priis, Stevnerne havde sat den paa 1390., og en Tonde Sild kommer til at
gælde 3 Rdr. 1 M. 8 $\frac{1}{2}$, eller en Fierding 4 M. 14 $\frac{1}{2}$, hvilket endda synes alt for
højt i de Dage. Endnu finder jeg et Brev af samme Slags.

1417. fer. prox. ante Annuntiat. Marit (25 Martii), til Kistbenhavn her
Jacob Thugesson, Borger i Hathersleff folgt R. Eric af strandet Gods ved
Wordingborg Sæmtan Tønner Syld, oc thre Læster joc halff annen Tonne
Smør, hver Tonde Smør for IX Skyllingge, og hver Tonde Sild for Seer
Skyllingge, (neml. Grot, som Regningen viser), som thelicht Godz thær
tha menleghe galt, for Twuhundrethe føretzughe oc syre lubische Mark,
i saadanne Penge, som i Skaane gælder. (g⁶)

Regner man en Mark Lybst for $11\frac{1}{4}$ Mf., saa gør 244 Mf. Lybst. 477 R.
5 Mf., og en Skilling Grot endnu meere, end for, neml. 1 Rdr. 2 Mf. $7\frac{1}{2}8\frac{5}{7}\frac{1}{2}$ f.
(fjort det snart ikke er værd at regne Broken, i slige Tilfælde, hvor vedkommende selv have regnet paa Slump). Derefter skulle en Tonde Smør have
gældt 12 Rdr. 4 M. 8 $\frac{1}{2}$, og en Tonde Sild 8 Rdr. 3 M., og altsaa møder samme
Bansfælighed, eller, om jeg saa maa tale, Uretimelighed, som for. Sætter man
derimod Smørret til 6 Rdr. 2 M. 4 $\frac{1}{2}$ Tonden, og Silden til 4 Rdr. 1 M. 8 $\frac{1}{2}$,
saa synes det, at kunde lade sig høre. Der meenes (h⁶), at, siden den nye
Verden havde den Bansheld at blive funden, haver Vahrenes Priis (Myntens
Forringelse uberegnet) vox't til firedobbelts. Da en Fierding Smør, for Uvæg-
Sygen, altid hos Os har gældet in mellem 5 og 6 Rdr., kan min Gietning, i
Henseende til Smørrets Priis, maaske ikke sones ugrundet. Men jeg kand paa
den anden Side, da denne Sag saa meget ankommer paa foranderlige Elider og
Omfændigheder, lige saa lidet sige Alarsag til, hvorfor en Tonde Smør 1434.
i Sverrig kun har gældt 4 Rdr. 1 M., som, heorpaa det Forhold af 2. til 3.,
in mel-

(g⁶) A. R. (h⁶) Den ubenævnte Forfatter af Essai sur les Monnoies. Paris 1746. 4to.
figer i sit Avertissement p. VI.: Ajoutons, que, les choses coutant a present quatre fois
plus en poids d'argent, un mouton commun se paieroit quatre trentièmes du Mare
d'argent — Aussi un bœuf, qui coutoit un Marc d'argent fin, en coute-t-il aujourdh'
hui environ quatre. Derimod har Johann Friedrich Unger, Medlem af det Preussiske
Videnkabers Selskab, i sin Abhandlung von der Ordnung der Fruchtpreise. Götting.
1752. 4to p. 171, i et særdeles Table, riist, at den samme Mængde Kern, som man
1500. kunde købe for 1 Rdr., mactte man nu ikke $5\frac{1}{2}$ Rdr. for, i sald Mynten var blevet
i samme Stand, som den da var, det er at sige, i sald det Ord Gylden betegnede det
samme nu, som da: men at den, formedels Myntens Forringelse, nu gældte 11 Rdr.
Men heri gier Landeues og Vahrenes Adskillighed ogsaa nogen Forstiel.

imellem Sild og Smør, grunder sig, da man dog, saavidt jeg erindrer mig, har fundet kisbe en Fierding Sild, i det høieste, for 9 M^c, naar man sit en Fierding Smør for 30 M^c, og den første nu fun koste 10 M^c, da den sidste koste 60 M^c. Jeg skulle ikke tænke, at Sildefangsten da har været mindre overflodig end nu, men snarere, at der har været den tiid meere fortærret af dette sidste Slags, og mindre af det andet.

Man seer ellers heraf, hvor tvivlaadig man undertiden har Aarsag til at være, naar man vil fastsætte Gyldigheden af en Mark Lybst, som her i Landet paa de Tiider har været gængs, ald den Stund ingen andre Omstændigheder tilstode, som sætte Sagen i fuldkommen Visched, saadanne, som, for Exempel, indtreffe i det foranførte Claus Limbecks Brev af 1417., hvor en Nobel anslaaes til $2\frac{1}{2}$ M^c. Lybst; Thi derefter skal og kand en Mark Lybst aldrig blive mindre, end 1 Rdr. 2 M. Og i said den, efter ald Rimelighed, har giældet 1 Rdr. 4 M^c, saa er det omtrent Middel-Priis imellem, hvad den fine Mark galdt 1411., neml. 1 Rdr. 5 M^c. 12 ½, og 1424., som var 1 Rdr. 3 M^c. 12 ½.

Vi have seet li Hr. Henning van Podbusches Forfærtelse af 1419., at en Nobel skulle betales med 3 M^c. Lbst. Regner man her en Mark Lybst for $11\frac{3}{4}$ M^c, saa giælder en Nobel 5 Rdr. 5 M^c. 4 ½, saa at Forholderet skulle være steeger fra $11\frac{1}{2}$. til langt over 15., hvilket er en blot Umuelighed. Det bliver alt-saa sifferst, at man nu, som før, udregner denne Lybstes Mark, helst da den skulle betales i Sicællands Mynt, efter Nobels indvortes Værdie, til 8 M^c. 6 ½, saa at den fine Mark, i Sicællandiske Engelske, skulle være udbragt til 8 M^c. 1 ½ Skill. Lbst., og de 200 M^c. Lbst. beløbe sig til 279 Rdr. 5 M^c. 2 ½.

Ø Mogens Nielsøns Brev af 1430. er en Nobel anslaaet til 3 m^c. 3 ½ Lbst., hvorester en Mark Lybst bliver 1 Rdr. 1 m^c. 14 ½ ½ værd, og den fine Mark udbragt i 8 m^c. 9 Skill. 8 ½.

1430. fer. 2. prox. post Dñcam Invocavit, tilstaer Ottæ Jensdñ, som kalles Lwngæ, at være skyldig til Hans Grubendale Firesinæ thiwoe Lybstæ Mark, i sodane Penningæ, at hværcie siw Skillinge sculæ være so godhe, som eet Lod Sylff, eller oc gøræ them so godhe, som eet Lod Sylff. (i^e). Den fine Mark er da, ligesom i Dronning Philippæ Anordning af 1424., udbragt i 7 M^c. Lbst., hver til 9 m^c. 12 ½, og de 80 M^c. Lbst giøre 130 R.

1439. Sunte Jurgens dach des hilgen Ridder, til Nyborch, have Vicke Meydink og Hans Hagemester, Kopmanne van Lubeke, udgivet deres Beviis til Hr. Sten Bassen, Ridder, til Tüdeberghe, paa hundert unde XLub. Mark, og Betalingen skal skee i gud Lub. golt eff Rinsche gl. golt, also et vp de tiid ginge unde geue is. (k⁶)

Imellem 1424. og 1450. faldt en Mark Lybst fra 9 m^f. 12 s^f til 6 m^f. 12 s^f. Regner man disse for det højeste, da bølser Summen sig til 178 Rde. 4 m^f. 8 s^f.

§. 13.

Førend jeg ellers forlader denne Materie, vil jeg endnu ej alleene melde noget om de virkelige Mynt-Sorter, som høre under Penge-Regningen paa de Eiider, men endog ansætte een og anden kort Underrætning, som vel ej ellers vilde finde nogen anden bequem Plads i denne Afhandling, men dog kand tiene til Oplysning. Det vilde være forgivæs, inden de Grandser, jeg har foresat mig, at søge virkelige Mark Støffer, da samme først blevne slagne 1506. (l⁶). Jeg har ingen heel Mark seet af dette Aar, men jeg ejer saa vel den heele Lybst af 1549., som den halve Hamborgske af 1506., der begge findes hos Hr. Prof. Köhler (m⁶) stukne i Kobber, men alt for ziirligt, som er Skade; Thi i Slige Dilsælde kand Bruden virkelig være for smuk. Opskriften, paa den første, er: (a) MONET' (ikke MONETA) NOVA LVBICENSIS. 1549. (b) STATVS MARCE (ikke MARCI) LVBICE. Og paa den anden: (a) MONETA. NOV. HAMBVRGEN'. (b) SEMIS. MARCE. LVBICENSIS. 1506. ligesom hos Köhler. Ingen maae tænke, det er Köhlers Alvor, naar han synes at oversette Status Marce Lubicensis ved: Lübeckische Staats Mark. Hans Meening har aldrig været, at give Os, paa det Stæd, nogen Oversættelse af Ordene, hvilken først forekommer p. 210. (Standt der Lubischen Mark); men han har i dens Stæd ansært det Øge-Navn, som Folk have tillagt denne Mynt, fordi dens Omkrift begynder med de Ord: Status marce; hvilket han tydelig viser p. 214. Köhlers Ven, som har prøvet disse to Støffer, har befundet dem at være 14 Rde 7 Gr. loddige; Det heele Støffe vejer 5328 Richt-Pfennung, saa at deraf gaaer 12 $\frac{10}{33}$ Støffer paa Marken, (følgelig 13 $\frac{6\frac{2}{3}}{83}$ Støffer paa Marken fin).

(k⁶) A. R.

(l⁶) Praun. ex Notitia &c. p. 120.

(m⁶) Joh. Dav. Köhlers Münz-Belustigung. Nürnberg. 1729. seqq. 4to. XI. Th. p. 209.

fin). Han vurderer dem ganske rettelig efter Species-God til 15 Gute Grosschen $9\frac{2}{4}\frac{5}{8}\frac{7}{8}$ R. Og, da 9 Rdr. sp. eller 216 Ggr. giv en Mark fin Sølv, eller 11 Rdr. 2 mf., saa er en saadan Mark til $15\frac{5}{8}$ Ggr. værd i Danske Penge 4 mf. $15\frac{6}{8}\frac{1}{2}$ R., (næsten 5 mf.). Det ringeste Slags Marker hos Leibnitz af 1506. ere $14\frac{1}{2}$ -lodige, 12 Stokker paa den raa, og $13\frac{7}{9}$ Stokker paa den fine Mark. Maaskee har den heele Mark i Begyndelsen været disse 2 Green bedre, end den halve, men efterhaanden tabt dem inden 1546.

Der forekommer endnu andre slags Marker, som have deres visse Forhold til den Lybske. En Stralsundiske Mark var $\frac{2}{3}$. af en Lybst, eller, der gik $1\frac{1}{2}$ Sundisk paa 1 Lybst. Recessus Hanse ad an. 1363. (n⁶): De Sundis XXIX^M llll^c. & LXXV. marcas Sundenses. Summa XIX^M VI^c. & L. marce lub. (19650 Mf. Lbſſ = 54446 Rdr. 5 Mf. 4½ R.). Ibid. ad an. 1364. (o⁶): De Straleſſund XL^M C. mark. LXXX+ marc. — Summa in moneta Lubicensi XXVI^M VII^c LXXX marc. V. sol. llll. denar. (26780 Mf. 5 Skill. 4 R. = 74761 R. 4 Mf. 9½ R).

En Rigaiske Mark galde 1385. om trent 2 mf. 1 ½ Lbſſ. Ibid. (*): Item ab illis de Reualia & Perona VI^c marcas, XXlll. marcas, & X solidos Lubicenses, pro lll^c marcis, ll. marcis, & XV. solidis Rigensibus.

En Rostokiske eller Bogfinke-Mark var en halv Lybst Mark. Recessus Hanse, 1363. (p⁶): De Kolberg Xlll^M llll^c. & XVII. marcas Vinkenog. — Summa VI^M VII^c. VIII marce & VIII sol. lub. (6708 mf. 8 ½ Lbſſ = 18588 Rdr. 13 ½ R.). Ibid. 1364. (q⁶) De Stargard. lll^M marc. V^c. & LXXX marc. Vinkenoghen in denar. lub. est Summa manens XVIII^c lub. marc. minus VIII marc. (NB. Læs, enten 84 mf. Finkensje, eller minus 10 marc.) (1790 mf. Lbſſ = 4959 Rdr. 4 mf. 12 ½ R. (r⁶),

En

(n⁶) fol. 6. b. Tit. Summa pecuniarum in presenti gwerra contra Regeni Dacie expositarum per Ciuitates. (o⁶) Ibid. fol. 15. a. (*) fol. 145. a.

(p⁶) fol. 6. b. (q⁶) fol. 16. a.

(r⁶) Efter J. D. Köhlers Anvisning. XX Th. p. 293. har jeg efterseet Canzler Dr. Ernest Joachim Westphalens Skrift de consuetudine ex sacro & libro. Rostock, 1726. 8vo. hve:

En Bremiss Mark skal giøre omrent $1\frac{1}{2}$ Mark Lybst, efter et Lehnsvædkændelses Brev (s⁶) af 1414., Dagen efter Hellig tre Konger, udgivet af Otto, und Clawes syn Sone greven to Delmenhorst, til Johaan, Erzbischofpe, Godschalke Dekene, ur Capitele der Kerken to Bremen, som tilstaae blant andet, at være Kapitlet skyldige Dre dusent Bremer Marck, de Marck to twe Rinsche Guldene to rekende.

En Rhinst Gylden galdt da i Ndr. 3 m^t. $8\frac{2}{3}$ s^b, altsaa en Bremer-Mark 3 Ndr. 1 m^t. $\frac{4}{5}$ s^b. og de 3000 Mark 9525 Ndr. Marken kün' maae da være udbragt i 3 m^t. 9 s^b. $1\frac{1}{3}$ R. Bremer Fod, men i Lybst gik den til 5 m^t. $12\frac{1}{3}$ s^b.

De første Skillinge, som udtrykkelig nævnes hos Leibnitz (t⁶), ere slagne 1403., $12\frac{1}{2}$ -sødige, 70 Stokker paa den raa, og $89\frac{3}{4}$ Stokker paa den fine Mark, som altsaa er udbragt til 5 D 9 s^b 7 $\frac{1}{2}$ R. Stokket er over $12\frac{1}{2}$ s^b værd. En Mynte-Ordning, som Stederne udgave samme Aar, og herefter bliver anført, forekomme Hviide af saa meget bedre Myntefod, at en Skilling derefter er $13\frac{1}{2}$ s^b værd: Men de halve-Skillinge, eller Søslinge, som Dronning Philippa 1424. lavede at slaae, og ligeledes herefter blive omvært, vare kün $4\frac{1}{2}$ s^b Stokket værd.

Hviide (Witten, eller Weiß-Pfenninge) blevé saaledes faldede, fordi de indeholdte meere Solv end Kobber (u⁶), og, i den Henseende, blevé satte imod den førtere

hvorudi han, ganske rimeligen, holder for, p. 151., at de Roskiske Penninge, hvoraf en Vinkenoger Marc bestod, havde faaet det Øge-Nav, Vinkenogen, af den gemene Mand, fordi Prægen derpaa ikke synes ulig et Billed, med et par store Hugle-Hine. Viist er det, at Indbildings-Kraffen kand deraf giøre, hvad den vil, (See Anhænget, eller Specimen document, ined. Mecklenb. i sær pag. 136.), og at en vittig Bonde, efter Westphals Ord, kunde, med sin Tælle-Kniv, giøre bedre Stempler, end disse. I samme Anhang meldes p. 109. Anno 1360. waren 2 March Sincen-Ogen so viel, als 1 March, oder 16 Solidi lubecenses, schwere Lütsche Schillinge. Dehn March Sincen-Ogen sind so viel, als dritthalb Rheinsche Guldene. Denne sidste Regning maae høre til meget nyere Tider.

(s⁶) A. R. (t⁶) Praun. p. 118.

(u⁶) Grams Optegn. Hviide nomen acceperunt ab illa moneta, quam *albos denarios* (quia argentei erant, vel plus argenti continebant, quam cereri denarii) vocabant. Et singuli talium denariorum alborum, qui legales & dativi estimabantur, computabantur pro 4 denariis libicensibus. Deraf kommer og, at der regnes 3 Hviide til 1 s^b, neml. udi en Lybst Skilling yare 12 denarii lubicenses. Ergo og 3 albi denarii solidum lubicensem constituebant.

slættere, eller sorte, Mynt, saasom imod de forommede svarta Guta. Disse
sviide forekomme ofte paa denne Eiid.

1380. Johannes Qvatz, Villanus Hafnensis, tenetur obligatus Magno
Lang, in 20 marchis argenti, in bonis albis denariis, quorum quilibet valer
quatuor bonos concavos Lubycenses. (v⁶)

1397. Epiphan. Dñi., Olauus Tygeson, dictus Lwnghe, de Attorp.
Armiger, recognoscit se nobili Dño Folmaro Jacobi Lwnghe, Militi de Hox-
storp, in deceim marchis argenti, in albis denariis legalibus & datiuis, quem-
libet album pro quatuor Lybisensibus computando, teneri. (w⁶)

1410. sec. fer. prox. p. fest. S. Martini Ep., Æwærd Moltikæ af Vixö,
skylder Jens Görstinge, Landesdomære i Syeland, XX Læthich March i
hwida Peninge, hwar hwid Pening regnes forte iij gorhæ Lybeske. (x⁶)

Penninge ere ustridig den ældste Sort, og Halve-Penninge, eller Hellin-
ge, mode Øs siden i Stædernes Mynte-Ordning af 1403.

§. 14.

Ieg træder nu til den tredie og sidste Regning, nemlig den Nederlandiske,
eller Grote-Tallet, som blev fort i Pund, Skillinger (20 paa Pundet), og
Penninge (12 paa Skillingen), alle med det Villæg af Grot (y⁶), og altsaa
var

(v⁶) Gram ibid. (w⁶) A. R. (x⁶) Ibid.

(y⁶) Et saadant Pund kaldtes paa Latin snart Libra, snart Talentum. Da Krigen 1361. brøb
ud mellem Danmark og Stæderne, lagde disse, til sammes Fortsættelse, en Told paa
alt Kriebmauds-Gods i Østersøen, nemlig, 4 Engelske Penninge af hvært Pund Grot.
Denne Told, som fik Navn af Pungelt, kaldes, i Recessu Hansæ, Pecunia libralis. Udi en
Regning over disse Punde-Penge, gjort i Stralsund, Mikkelsdag 1368. anføres fol. 53. a :
Campenses lusterunt in suis ciui statibus XLII lib grossorum, & in Schania de toto

XLVIII punt grossorum, que simul computate sunt ad IIII. & XLV marc. Lub. —
Zutphanienses in Scania IIII lib & XVI sol. gross., que faciunt XXIIII marc. lub.
den. — De Brele in Schania V lib V sol. & III den. grossorum, que faciunt XXVI marc.,
& V solidos Lubicensium denariorum. Disse Stæder bevijs, saavel at der gif 20 Skilling
paa et Pund, og 12 Penninge paa en Skilling, som øg, at et Pund Grot da var
5 Mark

var just den af Carl den Store anordnede Regnings-Maade, der endnu bruges saavel i de Østerrigste Nederlande, som i Frankrig og Engeland.

Endfisont de virkelige Mynt: Sorter, hvormed denne Regning førtes, va-
re deels Franske, saasom Gros og Deniers tournois, deels Engelske, som Ster-
lings, saa bør den dog kaldes Nederlandsk, efterdi den en alleene virkelig fra
Nederlandene her er indført, men havde endog eengang, i R. Eric's Tid, saa
nær fundet Lejlighed til saa fuldkommen at tage Borgerstab hos os, at den
maaske med Tiden havde forjaget Markerne, ligesom disse tilforn havde fordres-
vet Ørerne.

Dette lærer Hvitseldt Os, ved det Aar 1431., med disse Ord (z⁶): Vdi
denne Krig, som Stæderne haffde met R. Erich, (den begyndte 1426.), at hans
Understaatte vaat formeent Handel oc Vandet vdi de Tydskle Stæder, til-
vandris de Hollender, mere end tilforn, at besøge Danmark, Dantzig, Righ,
Ressuel, Rønigsberg, Melbing, oc Stæderne, saa de lærde den
Væring, de Hense tilforne haffde hafft, Stæderne til stor Skade oc Afs-
brect, at de paa det sidste stundede efter den ynskede Fred, som de tilforne
worsunligen haffde brut. Stæderne cillod Øff Daniske, siden Aar 1430,
det kom til Handling om Fred, at segle wbehindret paa deris Stæder, oc
formerkte paa det sidste, de haffde mere Skade aff, at de Danske ikke besøg-
te deris Stæder, end den før haabende Presut, om større Priuilegier at
erlange, de haffde dennem faaresæt.

Føransorte Anmærkningers Rigtighed bestørkes end ydermeere deraf, at in-
gen af de efterfolgende Konger, end ikke R. Christian den 2den selv, med ald hans
Eilboielighed til Hollenderne, have kunderfaae den Nederlandiske Handel ræt i
Drift hos os, hvorpaa vi have et klart Beviis i et Forslag, som i Kong Fride-
rich

5 Mark Lybst, hvorom videre siden. Noget usædvanligt er det, at der sammesæds, fol.

6. b. Aar 1363. regnes efter Lybske Pund: De Hamboch III^{m.} tal- (talenta) IX^c
tal. XIII^{l.} tal. lub. den tum III solidos. Summa V^{l.} LXXIX marce. IX sol.

Lubec. Et Pund er 20 s., og en Mark 16 s. Fordobler man nu de 4863½蒲.
med 20, og legger 3 s. til, og de 6079 Mk. med 16, og legger 9 s. til, da indkom-
mer paa begge Stæder 97273 Skilling. Q. c. p.

(z⁶) p. 762.

-1-) £. VI^m

rich den istes Tiid! (a⁷) er indgivet, og hvilket, saavel for dets Sammenhæng med Hvitfeldts Fortælling, som for Handelens og Myntens Histories Skyld, i mine Ranker fortienner at see Lyset. Samme er saaledes lydende:

„ Item. nar Koñgen och Riigens Raadt wtj Danmark wille forbedre
 „ Danmarks Riige mett nogen gode opsalt, Tha skulle the theñom saa besinde,
 „ Som her Jeſſthr̄ folger:

„ Item. forſt skulle the ackte, alle Danske mendt, wtj all then Handell,
 „ som Danske mendt handler mett tyſke ware, Thaber Danske mendt Almuen
 „ ij alb. paa huer Danske ſ. Thz ſall mandt saa forſtaa, att, nogen stackitt
 „ tiidt her wtj Riigett, war xxiiij Danske ſ. saa godt, som en rinf Gyl-
 „ den, och tha war iij danske ſuide wtj ſtillingenn, Som en nu er.

„ Item. i huor en Dansk Mandt ſall nu opbere en ſ., Tha ber handt op
 „ iij alb., och huor handt ſall kſbe tyſke ware egiñ: Tha ſall handt betalle
 „ v alb. for en ſ. igien: i huo thze icke forſtaar, Tha ſall hand thze faarlihg
 „ folle, met Armodt offuer alte Riigett, ingen wndertagne.

„ Item. imodt faadan Brøft er notigth, att Raadet besluther oc fulthgis-
 „ re, att Danske Mens Mynt bliiffuer saa godt gengeligh wtj wendiske
 „ ſteder, Saa att xxiiij ſ. er saa godt, som en rinf Gylden.

„ Och tyll thze att bekome, ſkulle danske mendt biide wndertiiden ett furit
 „ eble, liigheruis som the giore wtj andre landt, y huor the wille forbedre thes
 „ ris mynt.

„ Item. ſkulle Danske mendt nogen tiidt forbedre theñom wtj nogell Han-
 „ dell, mett nogell handell, mett Hollender och westfardt Menndeh: Tha
 „ ſall mandt thet mett hemelig fare, Saa att the wendiske ſteder forſtaa
 „ thz icke mett thz første: Oc tha ſall the tuſſiges och tyllſtikkes noget
 „ for

H 2

(a⁷) Dette bevises deraf: (1) At den Haand, det er ſkrevet med, forekommer i en af Kong Friderich den istes Registranter, nemlig i Register over alle Laidene No. 3, fra 1526 til 1533, og hverken før, eller siden (2) At det var alerede i K. Christian den 2dens Tiid, at en Gylden kom til at ſtaae paa 24 ſ. See mine Anmærkninger &c. i Gelf. Skrifters 8de Decl. p. 5.

„ forfaren, att forsla dyberh paa alle the Haffne, wtj Danmarch er,
 „ och shall saa forslaes, huadt Hollandz waare, huer Haffnn kande
 „ wdtrede, Som Danse mendt kunde wdtkliffue, och tseligt shall offuer we-
 „ gis, huadt Hollend. wore, att Hollendetne kunde indføre, Saa att
 „ the Hollandste stiiss kunde forlossis.

„ Itm. epthr Haffnens oc wahren Leylighedt, paa begge siider, schulle
 „ the Hollender rette chenom epthr, Baade mett stiiss oc ware: saa att
 „ theris stiiss løbe icke vforlosseth aff Haffnn igien.

„ Itm. nar saadane stickele er giortt, siiden shall icke giortis forbudi imel-
 „ som Danmark oc the wendiske Steder: men altidt skal Riiget staa obett,
 „ mett indforesse oc wdførelsse, for huer mandt.

„ Och tha skulle Danse Mendz ware gielde peninge wtj Danmark.

„ Itm. alle Danmarks forbudt er' ingen andere tyll forderfue, wden
 „ Danmarks egen indbyggere.

„ Itm. shall mandt saa forstaa, att y Danmark grassues ey solff, gulde
 „ eller nogen malm. Oude haffuer begiiffireth Danmark mett scatli, oc
 „ anden ware, och naer saadan ware mue en føres wden riigett, Tha trenges
 „ danse mendt tyll att selge theris koffmandz ware, som er ey anden en fitallii
 „ och anden ware, for halffue penge: och thx for raabe the wendiske steder,
 „ naer the hore forbudt wtj Danmark: Denen sinct nu so ricke geworden,
 „ dat see bederfuen nen gelde mer.

„ Itm. wendiske Herrer hor oc gierne forbudt wtj Danmark; Thi Dan-
 „ marks forbudt er the wendiske Herris, oc wundersaatis, mereligh forbe-
 „ dringh; Thi att, nar the wendiske steder fange icke fitallii aff Danmark, Tha
 „ kunde theris wundersaath thes dyre selge theris ware wdinden stederne.

„ Itm. her effthr shall giores en redeligh stickele vti hter Haffnn, Saa
 „ att indlensse och wdlenlensse mue wiide, huor epthr the skulle chenom rette:
 „ Saa att Fogederne skulle ingen tyllfall haffue, att besuare wdlenlensse
 „ Robmendz. „

§. 15.

Denne sidste Regning er den allervanskeligste at finde Nede i, i hvilken Henseende jeg ikke heller tor binde mig til at frembringe andet om samme, end lutter Gjetninger og Evidensmaal, som jeg til andre meere kyndige maae overlaade bedre at oplyse. Jeg har endnu ikke været saa lykkelig, at mig noget Skrift er kommet for Mine, som grundig har afhandlet Nederlandenes Mynte-Fod i denne Alder, da dog intet Lands Mynte-Historie paa den Tid fortiente meere at udarbeides, i Betragtning af det store Lys, man derved vilde faae om Handelens Bestaffenhed. For imidlertid at meddele al den Underrætning, i hvor lidet den er, som jeg derom kand have samlet, vil jeg begynde med at forklare Bestaffenheden af de Franke og Engelske virkelige Mynt-Sorter, i hvilke den Nederlandiske Regning blev ført. Jeg folger herudi saavel le Blanc, som Leake, og vil i sær henvisse Læseren til de Tavler, som enhver af dem har føjet til des Bækker.

De første Gros tournois i Frankrig bleve slagne af St. Louis 1226., af 11 Deniers 12 Grains Ødighed, (og den samme Ødighed beholdte de, indtil 1381.) Paa den raa Mark 58, og paa den fine, $60\frac{2}{3}$ Stykker. Le Blanc (b⁷), meener, at de vare slagne til at gaae for 12 deniers, saa at Marken fin var udbragt til 3 livres 6 deniers. Der gif paa den Colnse raa Mark $55\frac{1}{10}$ stf., og paa den fine $57\frac{1}{3}$ stf. Altsaa var Stoffet værd $18\frac{6}{10}\frac{1}{4}$ ($\frac{10}{4}$) Skilling Danse.

Folket var, efter le Blancs Vidnesbyrd (c⁷), saa intaget af denne Konges Anstalter, at de, ved hver Forandring, begicerede, at Mynten maatte sættes paa samme Fod igien, som under St. Louis, omtrent ligesom Almuen hos Os i de ældre Tider forlangede, at de maatte haandthæves ved R. Wolde-mars Love.

Under Philippe le long (1317.) og Charles le bel (1321.) gif paa den raa Mark $59\frac{1}{2}$ Gros, hver til 15 deniers. Den fine Mark i $61\frac{1}{2}\frac{2}{3}$ stf. udbragt til 3 l. 17 s. $2\frac{2}{3}$ d. Gior, paa den Colnse Mark, raa $56\frac{5}{24}$ stf., fin $58\frac{1}{2}\frac{2}{3}$ stf. Stoffet værd $18\frac{7}{13}\frac{2}{4}\frac{1}{9}$ ($\frac{1}{2}$) f.

Philippe Valois slog, 1330., af den raa Mark 60 Gros, og af den fine $62\frac{1}{2}\frac{4}{3}$ stf., hver til 12 deniers, altsaa Marken fin 3 l. 2 s. $7\frac{2}{3}$ d. Gior paa

den Eslinse Mark 57 og $59\frac{1}{2}$ stf. Stokket til $18\frac{2}{1}\frac{1}{4}$ ($\frac{2}{9}$) ff. Og, efter adskillige Forandringer, 1343. andre af samme Beskaffenhed, men til 15 deniers, saa at den fine Mark blev udbragt til 3 l. 18 s. $3\frac{2}{3}$ d.

Under Jean I. 1361., vare de ligeledes til 15 d., 84 og $87\frac{1}{2}\frac{1}{3}$ stf. paa Marken, den fine bragt i 5 l. 9 s. $6\frac{8}{2}\frac{1}{3}$ d. Paa den Eslinse Mark $79\frac{4}{5}$ og $83\frac{1}{1}\frac{1}{5}$ Stokker, hvert til $13\frac{7}{1}\frac{9}{7}$ ($\frac{1}{6}$) ff. Ligesaaadanne slog Charles V. 1364., under Navn af Gros d'argent.

Charles VI. slog 1381. Gros d'argent, 11 deniers, 6 gr. lodige, hver til 15 deniers, og den fine Mark udmyntet til 6 l. 8 s., nemlig den Franke Mark i 96 og $102\frac{2}{3}$ stf., og den Eslinse i $91\frac{1}{2}$ og $97\frac{7}{2}\frac{1}{5}$ Stokker, hvert til $11\frac{7}{8}$ ($\frac{1}{6}$) ff.

1413. forhojede samme Konge Ledigheden til 11 d. 16 gr., men derimod Bærdien til 20 deniers. Paa den Franke Mark gif 84 $\frac{1}{2}$ stf. og 87 stf. (gior 7 l. 5 s. Marken fin), og paa den Eslinse 80 $\frac{1}{4}\frac{7}{8}$ og $82\frac{9}{1}\frac{2}{4}$ stf. Hvert til $13\frac{1}{1}\frac{8}{5}\frac{2}{7}$ ($\frac{1}{6}$) ff.

Endelig slog Charles VII. 1421. Gros d'argent, 11 d. 12 gr. lodige, $86\frac{1}{4}$ stf. paa Marken, og paa Marken fin 90 stf., eller, hver til 20 deniers, 7 l. 10 s. $1\frac{1}{2}\frac{7}{3}$ d. Gior paa den Eslinse Mark $81\frac{1}{1}\frac{5}{8}$, og $85\frac{1}{2}$ stf., hvert til $12\frac{1}{1}\frac{2}{7}\frac{1}{4}$ ($\frac{3}{4}$) ff.

I Engelland, hvor Gehalten bestandig var $11\frac{1}{10}$ oz., blev fra Frobringen, eller William den førstes 1ste Aar (1066.), slaget Pennies eller Sterlings, af 24 Grains Vægt, og deraf et Tower-Pund udbragt i 240 stf. til 1 l. St. Paa Marken Eslinse 160 og $172\frac{3}{7}\frac{6}{7}$ stf., hvert til $6\frac{1}{4}\frac{3}{8}\frac{6}{7}\frac{2}{7}$ ($\frac{1}{4}$) ff.

I Edward 1stes 3die Aar (1275.) vejede en Penny $23\frac{1}{2}$ gr. Pundet i 243 stf. bragt i 1 l. 3 d. St. Paa Marken 162 og $175\frac{5}{7}$ stf., hvert til $6\frac{1}{8}\frac{7}{6}\frac{2}{5}$ ($\frac{1}{5}$) ff.

I Edward 3dies 18de, (1345.) vejede en Penny $21\frac{1}{4}$ gr. Gior af Pundet, i 270 stf., 1 l. 2 s. 6 d., og af Marken 180 og $194\frac{2}{3}\frac{2}{7}$ stf., hvert til $5\frac{1}{2}\frac{3}{2}\frac{2}{3}$ ($\frac{1}{2}$) ff.

Der paa kom Groats i Brug; thi vel vare de slagne af Edward I. i hans 18de Aar (1290.), til 3 paa en Shilling, af adskillig Vægt: Men de bleve først gængse i Edward 3dies 25de, (1352.). Væg $76\frac{1}{4}$ gr. Pundet, i 75 stf., til 1 l. 5 s., og Marken i 50 og $54\frac{2}{3}\frac{2}{7}$ stf., hvert til $20\frac{1}{1}\frac{6}{7}\frac{1}{8}$ ($\frac{1}{8}$) ff.

Henry IV. i sit Regierings 13del, (1412.) forringede Vægten til 64 gr. Gior paa Pundet, i 90 sk., 1l. 10 s., og paa Marken 60 og $64\frac{2}{7}$ sk., hvert til $16\frac{5}{8}$ ($\frac{2}{3}$) s., og derved forblev det, til efter 1460., eller de Elider, jeg har foresat mig at tale om.

Le Blanç lærer os (d⁷), at Sterlings vare gængse i Frankrig, og at der i 137 Aar, fra 1158. til 1295., gif 13 Skilling 4 Penninge (160 sk.) Sterling paa Marken sin, (hvilket ogsaa ikke andet funde være, naar en Mark var regnet for to tredie Deele af et Pund paa 20 Æfilling eller 240 Sterlings), saamt at St Louis 1262., og Philippe le bel 1289. anordnede, at de skulle gaae for 4 deniers tournois Støtter, saa at en Frank Gros har da giælde omrent 19 s., og en Engelsk Sterling $6\frac{1}{3}$ s., som for er udregnet.

§. 16.

Zeg har erindret, at dette Große Tall er det vanskeligste at forklare: Vel forekommer kun hos Os en eeneste slags Regning i dette Tall, som er denne:

En Mark lødig ex 5 Skilling Grot, eller 15 Skilling Sterling, eller 45 Skilling Lybst.

Men jeg maae sige, at, saa mange Ligninger, saa mange Sporsmaal, og Sporsmaal af saa megen større Betydenhed, da denne Regning findes at have vedvaret hos Os, som de Exempler, jeg siden vil ansøre, skal viise, i een Rekke af halvandet hundrede Aar (e⁷). Jeg vil undersøge hvert Ledd af disse Aequationer for sig, og melde om dem, hvad jeg veed, og derpaa ansøre de belovede Exempler, uden at binde mig til at giøre nogen Utdregning ved hver i sær; Thi dertil fatres mig endnu alt for megen Oplysning. Vil jeg vandre i disse i taagede Munke Elider, maae jeg ogsaa efterleve deres Regler: Ibant, quo poterant, quo non poterant, ibi stabant.

Der er ingen Evavl om, at en Mark lødig jo var en Mark i Vægt, og virkelig galdt meere, end en Mark i Tall, eller i Regning. Men der kand spørges, om den var det samme, som en Mark suint Sølv i Vægt, eller mindre.

Den

(d⁷) p. 166.

(e⁷) Det ældstet Exempel har jeg fundet hos Gram i Peder Brocks Forstkrivelse af 1333., som siden skal blive anført, og det næste har jeg selv optegnet (men erindrer mig nu ej, hvorfra jeg har det), jaaledes: 1479. regnades 45 Stæder Skillinge i hver lødig Mark.

Den første Meening, som ikke den rætteste, synes dog ej at være uden ald Grund. Budelius (f⁷), som meener, at Lødig stammer fra det Ord Glode, holder for, at, hvor der slæt hen, og uden Tillæg af noget Fall, nævnes lødig Guld, lødig Sølv, der skal man forstaae det fineste, og ret udglosdede, Metall; Thi som den Keiserlige Cammer-Ret, saavel som andre Rester, domme jevnlig i saa og saa mange lødige Marks Boder, maatte man altid, naar samme skulle inddrives, være i Uvished om deres Velsb, saa længe Marken ikke havde sin staende Priis. Hertil kommer, at i Latinse Forkrivninger oversætes beständig den lødige Mark ved Marca puri. Saaledes finder jeg optegnet af Gram: 1346. Saxo Petersson, Miles, obligatur Benedicto Bille in 20 marchis puri argenti, in denariis grossis Turonensisbus, Sterlingis, & denariis Lybic. bonis & dativis, aut puro & examinato argento in pondere Colon. Sic & an. 1356., ubi additur: vel etiam in argento fuso sub pondere Coloniensi quod Lothught Sylf dicitur. I Recessu Hansæ, ved det Aar 1364., vurderes (g⁷) marca puri vor 3 Mk. Lybst, og bland Grams Optegninger finder jeg, under 1362., at i Hertug Albrecht af Mecklenborg og hans Sonners Brev staaer 400 lodeghe Mark Suluers, de lodeghe Mark vor 3 D lubesche Mark penninge. Ja, det som end mere er, man skal faae at høre heretter, saavel af Gædernes Mynte-Ordnung af 1403., dat me de lodighe mark koft vor V mark myn

(f⁷) Renatus Budelius de Monetis & Re numaria. Colon Agripp. 1591. 4to. p. III 112. Lib. I. Cap. 23. §. 16. seqq. Lættig itaque a verbo Germanico Gloden, hoc est, c. andescere, descendit. -- Sic dicimus Golt, sive Silber, 13 vel 15 Lættig. Si nun erus absit, & simpliciter proferatur 10. 20. 30. Marc lættig Gol, lættig Silbere, purissimum sive aurum, sive argentum, significamus. -- Nisi enim hoc dicamus, ex quo aurum reperitur multiplex & varium -- mandata & arresta, aut decisiones Camera Imperialis, aliorumque Consistoriorum, nihil plane certi in his definirent, sed pro uniuscujusque arbitrio -- vel coangustarentur, aut nimium exasperarentur.

(g⁷) fol. 15. b. Item redditia est ratio computi (sic sc. ratio computi expensarum in presenti gwerra contra Regem Dacie) - quiuis armatus computatus est supra LXVIII marc. & XXV denar. Sic Sumnia extendit se ad C.^M. & LXVI.^M & II.^c marc. & XXXIII marc. C. armati faciunt VI.^M. III.^c XIII marc. IIII denar. Sumnia Lubicensium XXXVIII.^M V.^c XXXVII. marc. minus V. solid. De Rostok. XXXVII.^M VI.^c LYII. marc. X sol. IIII. deu. Lubic. -- rehabent in prospectu XVI.^c XCVII marc. Lub. cum IIII. solidis. It. I. marc. pure. It. III.^M. IX marc. Summa manens XXXII.^M III.^c III. marc. VI. sol. Rostokkerne havde udgivet 37657 Mk. 10 ½ 4 ⅓. De havde i Behold 50 lødige Mk. og 5206 Mk. 4 ⅓. Rester altsaa til de 50 lødige Mk., han 1 Mk. 15 ½ 8 ⅓. nær, 150 Mk.; Thi naar 5354 Mk. 4 ½ 4 ⅓. drages fra 37657 Mk. 10 ½ 4 ⅓, bliver igien 32303 Mk. 6 ⅓.

myn 1^{fl}, som af Dronning Philippæ af 1424., de lodighe mark fuluers scal
gelden souen Lubelsche Mark; Og her er ingen Redning for, at man maae jo
tage lødlig Mark, og Mark svin, for eet og det samme; Chi i disse Anordninger
er Sølvets Hünhed og Vægt saa rigtig angivet, og, som man siger, saa nsje
udvejet i Lodog Qvintin, at man aldrig kand troe, at her meenes en, med Kobber
temmelig drosit beskiffer, Mark, uden tillige at sætte den Uriuelighed forud, at
folk da har myntet til deres mærkelige Skade. Endelig bestorkes og Budelii Meen-
ing, at, nemlig, i gamle Dage, naar det betingede Sølv ikke skulle have sin fulde
Lodighed, blev det udtrøskelig erindret, hvor meget deri maatte flettes, denne Meen-
ing, siger jeg, bestorkes af det eene Udkast til K. Waldemar den andens Lösnings
Brev af 2 Julii 1224. (hvis Beklendtgjorelse vi have Sal. Hr. Justits-Raad
Scheidt at tække for (h⁷), hvorudi meldes: uno lothoni minus valente in
unaquaque marca examinato argento:

Men alt dette beviiser dog intet andet, end de Tiders Uagtsumhed i at om-
gaaes med Ord og Skrivemaader, og kuldkaſtes blot alleene ved at betragte den
Folge, som kand træffes deraf, at, naar en Mark lösdig skal i denne Regning
være 11½ Rdr. værd, saa skal og et Pund Grot, siden en saadan Mark kun
galdt 5 ſtilling Grot, da have gieldet 45 Rdr. 2 Mk., ſtont det forhen er beviist,
og af Nobelens indvortes Gehalt udregnet, at det, endog efter vore Tiders høje
Forhold, aldrig kunde ſtige til 15 Rdr. Det bliver vel altsaa det ſikkeſte, at
holde sig til Prauns Meening, hvilken han faaledes udtrækker (i⁷): Denn als
das Silber einen Zusaz zu bekommen angefangen, hat man es in denen
Urkunden nicht mehr genug seyn lassen, die Summe nach Anzahl der Mar-
cken zu rechnen, sondern hat, wenn von feinem Silber die Rede gewesen,
hinzugesetzt, daß es argentum purum seu examinatum fey; (Det var at
ønske, at de ej ofte havde forglemt det, eller falder beskifket Sølv argentum
purum: men man er ligesaa uvivs paa den eene Talemaade, som paa den an-
den, naar det ej tillige paa andre Maader nærmere bestemmes i Brevene.) Da-
hingegen, wenn von einer Marck lothigen Silbers, einer lothigen Marck
Silbers, oder einer marca usuali, gedacht wird, kein ganz feines, sondern
ein, mit einer der Zeit aller Orten gewöhnlichen, Zusaz vermischtet, Sil-
ber darunter zuverſtehen ist, wie mandenn etwa im XIV Seculo (allerede i
det 13de) anfangs 1, und bald darauf 1½ Loth — einer Marck an der Feine
fast durchgehends abgezogen hat.

Da

(h⁷) Orig. Guelf. T. IV. prefat. p. 85.(i⁷) Gründl. Nachr. Cap. 3. §. 5. p. 69. 70.

Da jeg nu har viist, at en lødig Mark ikke er det samme i Verdie, som en Mark fin, saa ønskede jeg gjerne at kunde oplyse, hvor stor Part (quota pars) den har været af samme? Men dertil er mig alt for lidet Underrætning falden under Hænder. Jeg er og ubis paa, om nogen bestandig Regel, i den Hensende nogentid har været vedtaget. Vi have seet, at Hoppener anslaaer en lødig Mark til tredie Parten af Marken fin (k⁷). Derimod finder jeg saaledes antegnet hos Köhler (l⁷): *Von dem Unterscheid der Marchen, findet sich in einem alten Copial-Buch folgende Notiz:*

1. In qua litera dicitur *una Marca*, est Marca unius cujusque patriæ.
2. In qua litera dicitur *Löhdige Mark*, sunt 40 Schillinge patriæ.
3. In qua litera dicitur *una Mark Silbers*, sunt 4 Floreni Renenses.
4. In qua litera dicitur *una Löhdige Mark Silbers*, sunt 7 Floreni Renenses.

Dette kommer overeens med, hvad Praun (m⁷) forklarer, at der 1407. til Würzburg blev slaget Thurnesse, 10 paa en Gylden, Marken fin i $69\frac{1}{3}$ Stokker til $6\frac{1}{4}$ Gylden: Men, efter denne Regning, bliver den lødige Mark $\frac{4}{5}$. af Marken fin.

Efter den første Beregning er en lødig Mark 3 Rdr. 4 Mk. $10\frac{2}{3}$ f, og følgeslig et Pund Grot 15 Rdr. $\frac{1}{2} 10\frac{2}{3}$ f; efter den sidste er en lødig Mark 6 Rdr. 2 Mk. $13\frac{1}{3}$ f, og et Pund Grot 25 Rdr. $\frac{1}{2} 6\frac{2}{3}$ f. Den alt for høje Pris paa et Pund Grot, paa begge Stæder, viiser, at disse Beregninger ikke ere gjorte paa den Tid, da en Mark lødig var kun anslaget til en fjerde Part deraf, eller til 5 Skilling.

Prisen

(k⁷) Hans heele Beregning er denne:

En Ørtug Penge, havet fordum Tid giældet 5 Penge.

En Øre Penge, var, paa samme Tider, 3 Ørtuger Penge, som er 15 Penge, à 12 i en Skilling, gør $1\frac{1}{4}$ Skilling.

En Mark Penge, var 8 Øre Penge, som beløber sig til 10 Skilling Danske, à 12 Penge hver Skilling, som sagt blev

En Ørtug Sølv, var 3 Ørtuger Penge, som er $1\frac{1}{4}$ Skilling Danske.

En Øre Sølv, var 3 Ørtuger Sølv, som er ogsaa 3 Øre Penge, hvilket gør 45 Penge, som var 3 f 9 Penge, eller $3\frac{3}{4}$ f, eller 3 f 2 Hvide 1 Penge. Giørde og 5 Grot, hvorom følger herefter.

En Maek Sølv, var 8 Øre Sølv, som er ogsaa 3 Mark Penge, og giørde 30 f. Danske.

En lødig Mark Sølv var 3 gemeene Mark Sølv, 90 f. Danske, og vejede 16 Lød, eller et halv Stalpund Sølv.

(l⁷) Münz-Gesetzl. XI. Th. p. 212.

(m⁷) Gründl. Nachr. p. 100.

Priisen paa et Pund Grot var foranderlig. Af Recessu Hansæ erfarer jeg, at den er steget og faldet imellem 4 og 6 Mark Lybst. Eil de Beviller, som herom forhen ere anførte, vil jeg endnu legge følgende:

1368. De Elborch in suis ciuitatibus nichil. In Schania vero de toto III H. & XII sol. gross., que faciunt XVIII marcas Lubicensium denariorum. (n⁷). Altsaa gif 72 Skill. Gr. paa 18 M. Lb.⁸, eller 4 Skl. Gr. paa Marken, folgelig 5 M. Lb.⁸. paa Pundet. Har en Mark Lybst da giøldet 2 Ndr. 3 D 12^b, saa var et H. Gr. 13 Ndr. = 12^b værd.

1376. De Stede hebbent gheramet, dat men möte puntghelt nemen, alse to den Vrede Cogghen (ad naves defensorias) vnde vele anderen groten Kösten, van dem Vlameschen punt grote enen enghelschen, dat is, van V lubeschen marken dre lubesche penninghe (o⁷). Altsaa 1 H. Gr. = 5 M. Lb.⁸. = 320 Engelske = 960 R. Lb.⁸. Og 1 M. Lb.⁸ = 64 Engelske.

1381. Illi de Amsterledamine perceperunt de pecunia librali in annis LXXXI LXXXII. & LXXXIII. C. marcas XXX marcas & X solidos lub. videl. de II^c libris ~~XX~~. libr. & VIII den. pag. Holland., que fuerunt computate super XXVII¹ libras pag. Flandriensis, & quelibet libra Flandriensis computabatur super V marcas minus IIII. solidis lubricensibus (p⁷). Der gif altsaa 8 H. Holland⁸ paa 1 H. Flamin⁸; Thi naar de 219½ H. 8 R. Holland⁸ regnes for 220 H., da er H. Holland⁸: H. Flamin⁸ = 27½: 220 = 55: 440 = 1: 8. Og, da et H. Grot var 4 M. 12^b Lb.⁸, saa var et H. Holl. 9^b 6 R. Lb.⁸. Har en Mark Lybst da giøldet 14 D, saa har et H. Grot været 11 Ndr. = 8^b værd.

Jeg har tilforn erindret, at der 1390. er gjort en slags Afregning imellem Stederne, i Henseende til den Skade, de indbyrdes havde tilfojet hverandre. Jeg slutter, at den er skeet ester Forlangende af Stederne i den Westfalske Inddælling, hvorunder de Nederlande var, siden der, iblant andet, paa et Sted meldes: Dampna universalia communium Ciuitatum & Mercatorum anno LXXXIX. Michaelis producta in placito cum Flamingis, tam de iustis querelis, quam iniustis. Modet, i hvilket Afregningen blev gjort, er heldet til Lybek, hvorfør og denne Stad her bestandig faldes Dominus. Regningen har og den Overskrift: Rulla summaria dampnorum ciuium Lub censum. Derudi meldes følgen-

de:

(n⁷) fol. 53. a.

(o⁷) fol. 100. b.

(p⁷) fol. 146. b.

de: Brüg: It. Gert. Proyt C. vnde V. Gulden, den Gulden vor III. schill. grot gerekent. Iniuista querela (q⁷). Den Liid gif der 7 Hollandiske Gylden, i Almindelighed, paa et Pund Grot, som for er viist, saa at en Gylden burde kun været beregnet til $2\frac{1}{2}$ Skill. Gr. eller til $2\frac{1}{2}$ Skl. 10 $\frac{2}{3}$ R. Gr. Dog derom vare de vel komne til Nætre, naar de først havde været eens om Fordringen i sig selv.

Viidere forekommer samme steds: Summa des Stocuissches, de vore consenteret was, III.^m H gross, dat H gross gerekent vor III. mark lub.: men, gerekent vor X mark, XXVI^c LXVI. H XIII. sol. gross. (r⁷). At nogle Pund ere regnede til 4, andre til $4\frac{1}{2}$ Mf. Ebff., kand maaſkee reise sig af Forskiellen paa Mynt-Sorterne, hvori Berællingen er ſteet.

1398. beſluttede Stæderne: dat me puntgelt upnemen ſchal. Also dat me geuen ſchal van jewelkem punt grote vlamisch III. lub. pen., dat is to rekende iflik punt grote vor VI. marc lub. (s⁷). Højere ſtuder jeg ikke det er ſteget.

Da et H. Gr. er her 1152 R Ebff., saa ere de $4\frac{1}{2}$ Ebff. $\frac{1}{2}\frac{1}{8}\frac{1}{8}$. Deraf, og saaledes finder jeg ogsaa tilſorn 1367. diſſe Punde-Penge tildeels at være lignet i Stædersnes Forbund mod Kong Waldemar: (t⁷)

Vortmer, vmme dæſſer Koste to drehende, ſo ſchal en jewelik Kopman gheuen van ſinem ghude puntghelt, alſe van jewelken pund groter, enen groten, van VI lubefchen marken, IIII lubefche peninge, van IX fundefchen marken, VI fundefche peninge, van IIII prufchen marken, VIII prufche peninge, van XII. mark vinkenoghen VIII vinkengen —

Her er Tolden riktig $\frac{1}{2}\frac{1}{8}\frac{1}{8}$. af hver Sort Mynt, undtagen af Groterne, hvor det er højere, neml. $\frac{1}{2}\frac{1}{4}\frac{1}{0}$, ſiden der gaaer 240 R Grot paa et Pund, og af de Preuſiſke Mark, hvor det Kun er $\frac{1}{2}\frac{1}{6}\frac{1}{0}\frac{1}{1}$ ſiden der gif 60 Skilling paa en Preuſiſk Mark, og den gang (u⁷) 12 Penninge paa en Skilling.

De

(q⁷) fol 175. a. (r⁷) f. 179. b. (s⁷) f. 317. a.

(t⁷) Confederacio Ciuitatum contra Regem Dacie, to Colne, 1367. d. Elizabet. (19 Nov.) fol. 40 a.

(u⁷) Christophori Hartmuth Dissert. XVI. p. 292. ad Petri de Dusburg Chronicon Pruffaz. Jenæ. 1679. 4to.

De virkelige Groter vare paa 4 Penninge, saa at der gif 3. paa en Skilling: Men, da de Engelske Sterlinger vare en fierdedeel bedre, end de Franse Deniers, (Ehi, naar en Sterling funde være 6 $\frac{1}{2}$ værd, saa var en Franse Gros kun paa 18 $\frac{1}{2}$), saa funde der ikke gaae 4, men kun 3 Sterling paa en Grot. Naar man nu falder 3 Sterling, en Skilling Sterling, ligesom man falder 3 Grot, en Skilling Grot, saa gaaer der 9 Sterling, eller 3 Skilling Sterling, paa 3 Grot, eller en Skilling Grot. En Skilling Lybst bliver da det samme, som en enkelt Sterling, folgelig gaaer der 3 Skilling Lybst paa en Skilling Sterling, 9. paa en Skilling Grot, og 45. paa en ledig Mark. Hvilket hosfojede Tavle nærmere oplyser:

Pund Grot, Libra Grossorum.	-	-	-	-	1.
Mark ledig, Marca argenti.	-	-	-	-	4. I.
Skilling Grot, Solidus Grossorum.	-	-	-	-	20. 5. I.
Skilling Sterling, Solidus Sterlingorum. It. Grot, Grossus.	-	60.	15.	3. 7. I.	
Skilling Lybst, Solidus Lublicensis. It. Sterling, Sterlingus.	-	180.	45.	9. 3. I.	

At eftersee de Flamiske Skillingers Skæbne i de seenere Tider, vilde nu blive for vidtøfritt, og saaer dervor opstettes til en befeilige Tid; Dog kand jeg ikke undlade at anfore de Forklaringer, som findes om deres Verdie, saavel hos Huitfeldt, som hos Ostersson.

Den første, ved det Aar 1395. (v⁷), melder saaledes: 1 Skilling Grot, id est, 9 Skilling Danst, som Nynten nu er, halssemte Skilling Lybst. Og siden bedre hen: Aar 1574. vdi Roning Frederichs den II. tid, bleff Nynten omsat, saa 2 Marck, som da gick, skulle være en Marck — Siden arter er den Forordning gjort, at, paa huer 3 Marck, skulle kun en Marck ydis, til Nabud, saa Nynten skulle være lige god ved Lybst Nynt, ved huilcken Ordning det endnu holdis.

Qilskriften i denne Kronikens 3die Part er af 24 Decembris 1602., og da var, d. 8 Sept. forhen (w⁷), Myntemester Nicolai Schwabe beordret at staae Markstøffer, Marken sin i $42\frac{2}{3}$ Støffer til $10\frac{1}{2}$ Thaler (Ehi da gif kun 4 Mk. paa en Rigsdaaler). Regner man kun de 42 Stk., saa er en Mark Danse 1 Mk. $9\frac{1}{2}\frac{2}{3}$ b., eller fuldt 26 b., og en Skilling $1\frac{5}{8}$ b. Altsaa bliver, efter Huitfeldts Regning, en Skilling Grot $14\frac{5}{8}$ b., og Pundet 3 Rd. = $4\frac{1}{2}$ b. værd. Myntens

(v⁷) p. 599, 600.(w⁷) Orig. i Eammer-Archivet.

Omsætning i K. Friderichs II. Tid er ældre; Thi Forordningen derom er udgaaet den 16 Julii 1572. (x⁷): Og den senere Anstalt blev, under K. Christian IV., besluttet paa Herredagene til København i 1589., hvorom Conference-Sand Slanges Historie vidner med disse Ord: (y⁷)

Efter fættet Slutning paa disse Herredage, blev Nynten udi begge Rigerne forhøjet saaledes, at alle Byestatter, Jordskyld, Landgildes Penge, Ledings og Førings Penge, desligste alle Sagefald, som i Kongens, Kirkernes, Capitulernes, og andre algemeene Jordebøger, stode anslagne for 3 Mark, skulle herefter beregnes til 4 Mark; hvorefter alle entkende Daler, eller Rixdaler, som her i Rigerne varer prægede med det Stempel af 3 Mark Danske, siden ginge for 4 Mark.

Christen Ostersön Weyle (z⁷), ved de Ord: Mark, og Skilling, giver Os følgende Esterretning:

Lødige Mark have guldet, og endnu gælder, $\frac{1}{16}$ af en Rdr., som vat, der Daleren galt 3 Mk., halvredie Mark 5 Ø, som nuer 5 Mk. 10 Ø; Thi 6 Ø er nu $\frac{1}{16}$ del af en entkende Daler. Alias kaldes den, Mark Sølv, som er 5 Skilling Grot, eller en løde Mark Penge.

Et Slags, som kaldes Grotter, og i gamle Dage have været gængse, de have guldet, der en Rigsdaler galt 3 Mk., 9 Skilling Danske, og siden 12 Ø, der Daleren galte 4 Mk., og nu 18 Skilling Danske, og er 2 Skilling grot halvanden Rigsdaler, og 5 Skilling grot en Mark Sølv, som Loven allesteds omtaler, hvorfaf er halvpart en halv Mark Sølv, som er halvredie Skilling Grot, som Tyv maatte hænge for, efter Loven, i gamle Dage, og nu er 45 Skilling Danske.

Efter begge disse Beregninger skulle en lødig Mark være 90 Ø, og foligelig et H Grot 3 Rdr. 4 Mk. 8 Ø. Praun (a⁸), i Året 1741., anslaaer det kun til 3 Rihlr 2 Ggr. 11 Øf.

Hvad ellers ved denne Regning er særlig besonderligt, bestaaer derudti: Deels, at sia mange Forskrivelser, i saa langsomelig Tid, have, i den Henseende, alle eet og det samme Mundheld, ræt ligesom det var en afgjort Sag, enten,

at

(x⁷) Sjællandske Tegnelse. No. 12. f. 34. a.

(y⁷) p. 31. (z⁷) Glossar. Juridic. Danico-Norweg. København. 1652. 4to.

(a⁸) Anhang. p. 437.

at den Franske, Engelske, og Lybske Myntefod imidkertid ingen Forandring havde været underkaestet, eller, i fald Forandring var skeet, at den ene Myntefod derudi saa noje havde rættet sig efter den anden, at der ved den Leitighed dog ingen Forandrings var indlobet i Henseende til det Forhold, hvorudi de tilforn stode imod hver andre; hvilket dog Erfarenhed anderledes viser: Deels, at den Lybske Skillings Priis derefter udsalder saa ringe, at det ikke er rimeligt, at den fine Mark, paa de Eider, saa højt skulle være udbragt.

Det første kand formodentlig have reist sig deraf, at, ligesom man esterhaanden har slaaet slættere og slættere Lybsk Mynt, saa har man tillige været betænkt paa at mynte de dertil svarende Grosser og Engelsker eller Sterlinger, og det alt i behørig Forhold med de nye Lybske. (b⁸).

Det andet kand til deels forklares af de Spor, jeg tilforn har viist, at man finder til, at den Lybske Mynt paa denne Siide Eideren, if Kun har været halv saa god, som den paa hin Siide. Men overalt er det dog Kun Uvished, saa længe man ikke haver de virkelige Mynter i Hænde, og tillige veed, hvad de ere slagne til at gaae for. Saat at det billig her kand gicelde i den egentlige Forstand, hvad Pope (c⁸) under en, just af Mynte-Bæsenet tagen, Eignelse siger om Mennestene:

A man's true merit 'tis not hard to find:
But each man's secret standard in his mind,
That Casting-weight pride adds to emptiness,
This, who can gratify? for who can guess.

Til nærmere Beviis herpaa, vil jeg kortelig udregne, saavel hvad Pund Grot og Mark Isdig burde gicelde, som hvor højt Marken finst skulle være udbragt, naar begge Deele efter de Franske og Engelske virkelige Mynters Gehalt og Vægt fastsættes.

De Franske Gros tournois af 1226., 1321. og 1330., holde efter Middelsall, i Stokket finit Sølv $74\frac{1}{2}\text{d} \frac{2}{3}\text{E}\beta.$ Deraf gik 3 Skif. paa en Skilling Grot

(b⁸) I Danmarks Raads Beskyldninger mod K. Eric, Huitf. p 823. mældes: Det samme gjorde hand oc med de GRØSSEK, som her nu ere gengje udi Riget; thi at hand dem haardeligen bød, at tage, oc gifve, huer stycke for 9 Lytsk hulis, et som wørligt waar -. I Grams Optegninger: 1419. Gode Sicillandske Engelske. -- 1390. Sterlingi Lybicenses. Sic in variis literis. -- 1429. in bonis argenteis Nestwediensium Sterlingis. -- 1477. Hvide Testvede Engelske. --

(c⁸) Epistle to Dr. Arbuthnot v. 175. &c.

Grot, altsaa 60 Stk. paa et Pund, saa at et H^b Grot holder fint $4460 \frac{3350}{4049}$ Eb., eller $1115 \frac{835}{4032} (\frac{1}{2})$ B. Danse, eller 11 Rdr. 3 D^b $11\frac{1}{2}$ B. Altsaa er en Mark lodig eller $\frac{1}{2}$. af H^b Grot, 2 Rdr. 5 D^b $6\frac{1}{2}$ B. Da nu et H^b Grot er baade $1115\frac{1}{2}$ B. Danse, og 4. 45 eller 180 B. Lybst, og Marken fin er $11\frac{1}{2}$ Rdr. eller 1088 B. Danse, saa er Marken fin udbragt i $175 \frac{425}{297}$ B. Lb^{st.}, eller i $10 \frac{D}{B} 15 \frac{1}{8} 7\frac{2}{9}\frac{1}{7}$ B. Lb^{st.}, i staeden for 3 M^c. 6 B. $3\frac{3}{4}$ R. efter Middeltall, i den foregaende Tavle ved Marken Tallet.

De Franske Gros tournois af 1361., 1413. og 1421. (Zeg udelukker dem af 1381., som alt for lætte) holde, paa samme Maade, i Stokket fint $51 \frac{107}{115} \frac{2}{3} \frac{7}{3}$ Eb. Pund Grot holder fint $3115 \frac{86505}{115833}$ Eb., eller $778 \frac{36122}{38551}$ B. Danse (779 B.), eller 8 Rdr. + 11 B. Mark lodig 2 Rdr. + $2\frac{3}{4}$ B. Og Mark fin udbragt i $25 \frac{1311}{1775}$ B. Lb^{st.}, eller 15 M^c. $11\frac{1}{7}\frac{1}{9}$ B. Lb^{st.}, i staeden for 5 M^c. 1 B. $3\frac{1}{2}$ R.

Altsaa Marken fin overalt tredobbelthøjere udbragt.

De Engelske Sterlings, eller Penninge, af 1066., 1275., og 1345., holde, efter Middeltall, i Stokket fint $24 \frac{82}{125}$ Eb. Deraf gaaer kun 3 paa en Grot, eller 180 Stk. paa H^b Grot, som da holder $433 \frac{1291}{125}$ Eb., eller $1082 \frac{236}{25}$ B. Danse, eller 11 Rdr. 1 M^c. 11 B. Mark lodig 2 Rdr. 4 M^c. $14\frac{1}{2}$ B., og Mark fin udbragt i $180 \frac{990}{1083}$ B. Lb^{st.}, eller 11 M^c. $4\frac{9}{10}$ B. Lb^{st.}, i staeden for 3 M^c. $6\frac{1}{3}$ B.

De Engelske Groats af 1352. og 1412. holde i Stokket fint $73 \frac{52}{75}$ Eb. H^b Grot til 45 Stk. 3294 Eb eller $823\frac{1}{2}$ B. Danse, eller 8 Rdr. 3 M^c. $7\frac{1}{2}$ B. Mark lodig 2 Rdr. + $13\frac{7}{8}$ B. Mark fin $237 \frac{1241}{1847}$ B. Lb^{st.}, eller 14 M^c. 14 B., i staeden for 5 M^c. $1\frac{1}{3}$ B. Lb^{st.}

Ellers kand herved løselig anmærkes, at, efter Sterlings at regne, er et Pund Sterling, tilet Pund Grot, som $5776 : 4332 = 1\frac{1444}{4332}$, og efter Groats, som $4392 : 3294 = 1\frac{1098}{3294}$. Eller og, ved at ligne den Engelske Mynt mod den Franske, saasom Sterlings mod de ældste Gros, da som $5776 : 4461 = 1\frac{311}{4461}$, og Groats mod de nyere Gros, da som $4392 : 3116 = 1\frac{319}{779}$.

Hvad i svrigt angaaer den Danske Mynts Lodighed under K. Eric, da have vi ikke haft den Løkke, som de Svenske, efter Brenners Beretning, at den har været 14 lodig, men man har været fornøjet med ringere.

Det funde synes nof, herom at beraabe sig paa Rigens Raads Beskyldinger mod K. Eric, hvorudi udtrykkelig meldes (d⁸): Item, haffde vi her udi Danmark

(d⁸) Hvits. p. 823.

mark en god reedelig Mynt, saa veyget Raaber holdt 9 Lod Sølff, hinc
cken Mynt Riget oc huer Mand i Riget nyttig oc bistandig vaar. Men det
maatte tillades mig endnu at fremfore et, ikke mindre vigtigt, Bevis derpaa,
som i de scenere Tider er opdaget. Jeg understaaer mig at opkraeve til Bidne tvende
Mænd, hvis NavneSelkabet aldrig hører, uden med den allerærbdigste og ficer-
ligste Erindring. Vel opvækker jeg hos mine fædre Medlemmer en længselfuld Sorg
over den Førstes Tab: Men hvad er den at ligne imod den Glæde over, at Gud har
sparet os den Aanden, (hvilket endnu skee i mangfoldige Aar!), til nu at være vor tro-
faste Beskyttere. Jeg vil da lade vor Salige Gram selv tale: (e⁸)

At Nynt-Soden (siger hand) har været den selvsamme, saavelsom og
Udmyntringen, liges fra R. Erici Pomer. Tid, til nu, nemlig lige med de
Wendiske Stæders, er bevist hoc exemplo: Anno 1735. blevne fuudne en
stæds her i Sjælland en Quantitet af smaa Penge, over 300 piecer, temme-
lig velconserverede: Deraf var major numerus af Erici Pomerani, alle af
et Præg: Saa vare og nogle derhos af Stædersnes Penge. Hr. Conferen-
ce, Raad THOTT var med Wardeinen om, at prøve disse Støtter paa det
nøjeste, og besaadt, at de vare alle samtlige 9-lødige, ligesom og vores
Courant nu er, og at der, paa og efter sig Nyntefod, var udmyntet
11² Rdr. af hvert Mark sjuin. Den samme Observation har man og gjort
med ald R. Christiani IV. og Friderici III. Courant: Ergo, naar man finder
nogen Courant Nynt af ringere Gehalt, er det af saadan Slags, som er
bleven klager paa, ut contra leges regni & Regum Haandfæstninger. Vel
siges, og strives, at Stædersnes Nynt-Sod var, at der, i Courant Nynt,
maatte være halv Sølv, og halv Robber, 8 Lod sjuin og 8 Lod Robber:
Men man lagde et Lod Sølv til for Slids Skyld, ne argenti plus juste
detereretur.

§. 17.

Nu er det Tid, at jeg, efter min vedtagne Maade, anfører Udtog af de
Danske Breve, som lyde paa lødige Marker, og Groter.

An. 1330. N. N. agnoscit se tñneri Regi Christophoro in 40 marchis
puri argenii, sub pondere Colonensi, vel 40 lagenis butiri boni & dativi. (f⁸)
Dille

(e⁸) Gramma. Excerpt. Monet. MSS.(f⁸) Grams Optegnelser.

Disse Marker skulle, efter Bisshop Knuds Anmærkninger over den Sydste Lov, som siden bliver omtrent, ikke just værelødige Mark, men det endda kunde være en Hændelse. Ere de ikke lødige, saa maae de være siine, og saa har en Esender Smør kostet Kongen $1\frac{1}{3}$ Mdr. Efter Huusholdningen paa de Eiider funde det være troværdigt: Men da der dog er rimeligere, at anse dem for lødige Mark, saa kand man anslae et Pund Grot, til Regningens Lettelse, for en Mark fin, og vurdere en af disse Esender Smør for sierdeparten, eller 17 M.

1333. Petrus Brok tenetur obligatus Ottoni Spliith in 100 marchis puri argenti, proximo anno, in festo Jacobi Apostoli (25 Julii), in civitate Kyyl persolvendis integraliter in prompto argento, vel in pondere Coloniensis, vel 5 solidis grossorum Turonensium pro marcha puri, vel 15 solidis sterlingorum coronatorum pro marcha puri argenti. (g⁸)

Dette Brev er i meere end een Henseende mærkværdigt. Man seer deraf, at det tillæg, sub pondere Coloniensis, hælper ikke, at jo en Latin Marka puri kand betyde en Dansk Mark lødig; Thi her bestaaer Marken kun af 5 Skilling Grot. Man seer end videre, at der kun er regnet 3 Sterlinger paa en, saa kaledet, Skilling Sterling; Thi regner man af disse Sterlinger, eller virkelige Engelske Penninge, 12 paa en Engelsk Skilling, og femten saadanne Sterlinger paa 5 Skilling Grot, saa faaer man ikke mindre, end 720 Sterlinger, eller 3 Engelske Pund, paa et H. Grot, som dog bestandig var mindre, end et H. Sterling. Ligeledes, naar man vurderer en Sterling for $6\frac{1}{2}$ £., kommer en lødig Mark til at giælde $6\frac{1}{2} \times 180 = 1110$ £., altsaa bliver en lødig Mark meere, end en fin Mark, og en Part større, end sit Heele. Hvad som end ydermeore betager ald Lejlighed til Udflygt, er den noje Bestemmelse af de virkelige Mynt-Sorter, Turonenses paa den eene, og Sterlingi coronati paa den anden Side. Vil man nu slaae et Øje i de Kobber-Tavler, som Folkes har fojet til sit ypperligste Værk (h⁸), saa skal man befinde, at det ikke er, forend i de 3 forste Edwarders Eiid (1272-1377), at Kongens Brystbilleder, paa Sterlingerne, havre faaet en rætfærdelig, og velforstukken, Krone paa Hovedet; ej at tale om den halve Groat af Edward III., med Kongens kronede Hoved paa den eene, og et Kors, med 4 Kroner, en i hver af dees Winkler, paa den anden Side, som Leake anfører (i⁸).

1360.

(g⁸) Gramis Optegn.(h⁸) Plate. II. & III.(i⁸) p. 119. it. 1 Ser Plat. II. No. 16.

1360. den 6 May, har Hertug Barnim af Pomeren udstedt en Kvittering, som findes paa Pergament i det Kongel. Geheime-Arkiv., og lyder saaledes:

Vniuersis Christi fidelibus presens scriptum clementibus, Barnym Dei gratia Stetinenis, Slavie, Cassub. & Pomeranie Dux, & Rugie Princeps, Salutem in Domino, & subscripte rei agnoscere veritatem. Tenore presentium recognoscimus & constare volumus tam presentibus quam futuris: Qvod discreti viri & honesti, videlicet Henninghus de Putbuszeke miles, & Reynoldus, familiares Dñi Regis Dacie, *ducentas marcas argenti*, pro *qualibet marca quinque solidos grossorum*, & pro *qvilibet grosso tres sterlingos*, & pro *qvilibet sterlingo tres denarios Lubicenses*, nobis promptis denariis exsoluerunt & pagarunt ex parte Regis Danorum expeditè, de qvibus dictum Regem quatum dimittimus & solutum. De residuis centum marcis argenti, ipsis videlicet Henningho & Reynoldo usq; ad festum Johannis Baptiste nunc instans inducias dedimus, ita ut dictas centum marcas argenti nobis tunc persolvant integrè & ex toto. qvod si in solutione earum remissi fuerint uel desides, extunc predicti Henninghus & Reynoldus nostram ciuitatem Sundis intrabunt, & de ea non exhibunt, nisi dictis centum marcis argenti tota liter persolutis, vel exeundi nostram habuerint licentiam speciale. Datum Gripeswold sub anno Domini. Millesimo. CCC°. LX°. ipso die Johannis, qui dicitur ante portam Latinam. In præmissorum clarius testimonium nostrum secretum huic literæ est appensum.

Ned Grossus og Sterlingus kand forstaes de virkelige Mynter; Thi en Skilling Grot bestod af 3 virkelige Groter, hver til 4 Penning Grot, eller af 3 Skilling Sterling, 3 virkelige Sterlinger paa Skillingen at regne, som gior 9 virkelige Sterlinger: Men, i saa sald, maae man ikke ved Denarius forstaes en Skilling Lybst, ikke heller en Penning, men snarere en Zviid, hvoraf der gik 3 paa en Skilling Lybst. Altsaa bliver en Mark lødig, eller 5 Skilling Grot, saa meget som 15 Grot, eller 45 Sterlinger, eller 135 Zviide, hvilke Summer, naat de deeles ved 3, frembringe de foromrsorte Tall 5—15—45. Da ellers enhver af disse Skillinge, uden Forskiel, holde 12 Penninge, saa kand man gørne, i dette Tilfælde, tage alle Navnene for Penninge-Navne; Thi 60 λ Grot, og 180 λ Sterling, og 540 λ Lybst, deelt overalt med 12., giere etter 5—15—45 Skl. Alleeneste, at man tagttager, hvad tilforn saavel om Sterlinger, som om de Lybske Penninge, er erindret, at der, i saa sald, ingenlunde maae forstaes de virkelige.

1362. G. Hertug Albrecht af Meklenborg, og hans Sonners, Brev staer 400 lodeghe Mark Syluers, de lodeghe Mark vor 3 Mark lubesche Mark penninge (k⁸). Her er den lsdige Mark vurderet for 48 f. Ebst. Men jeg meener, at her maae være glemt de Ord, som findes i andre Breve: myn dre Schillinge; Qui Gram scriver paa et andet Sted (l⁸): 1390. G. Pomeriske Hertugers Brefve, de lodeghe Mark to rekende um 45 Shillinge Lubes sundescher Münthe— sic & alias.

1395. gif Stæderne i Borgen for R. Albert (m⁹). G. deres Forstrivelse mel des blandt andet: Ofst men de Summen erbenomet (nemlig 60000 lsdige Mark) betalen schal, so schal men se betalen in deifer wys, dat men vor yslike lodi ge marc, de mark to rekende vor V sol. gros. schal bereden XLV Lubisch in guden witten penningen - edder mit nobelen, edder mit golde (maaske Gylden; Qui Nobler var jo og Guld), na werde des suluen geldes.

De 60000 lsdige Mark, 4 paa H. Grot, giere 15000 H. Grot, eller, til 2½ Nobel paa Pundet, 37500 Nobler, som, til 4 Rdr. 1 mk. 3 f. Stæffer, udgier en Sum af 157421 Rdr. 5 mk. 4 f.

1366. Invent. S. Cruc. (3 May), pantsætter Dronning Margaret til Bisshop Peder af Roskilde, bona sua in Esinendorp, in Parochia Skuldæöff, in Horns hærit pro CXXX marchis argenti, quamlibet marcham argenti pro 45 foli dis Libycensibus computando. (n⁸)

1398. d. Martini Episcopi (11 Novembris), har Albert, Greve til Holsteen, Stormarn og Skovenborg, i Kolding udstedt Uvittering (o⁸) til Her Peter I ukæ Arche Dyaken tho Roschilde, Her Jons Anderszone, og Her Berneke Schinkel, Ryddere, anl. 500 lode Mark, som dette Aar skulle betales af de Dusend lsdighe Mark, alze unse Orneke (saaledes lyde Ordene) Konyng ynne Margharete unsen Vedderen, Greuen Clause, zeligher Dechnisse (p⁸), un.

(k⁸) Grams Optegn.

(l⁸) Ibid.

(m⁹) Recess. Hansæ. f. 213. a. Cf Hvitf. p. 594.

(n⁸) Arch. Reg.

(o⁸) A. R.

(p⁸) Grev Claus, Alberts Farbroder, land altsaa ikke have levet til 1400., eller 1403., sem Hvitfelt scriver p. 620.

unser Bolen (Frænde) Hertoch Gherde, und uns, ghegheuen heft, und ze, unde Byscop Eskel van Rypen (q⁸), vns ghelouet &c. For den tredie Deel, som Greven af disse 500 lode Mark tilkommer, befintender hand at have faaet verhundert Lub. Marken, und achte und zestich Lub. Marken, vnd twolf schillinghe Lub.

Heraf sees, at den lode Mark er beregnet til 45 Lybst Skilling; thi naer 500 fordobles ved 45., udkommer 22500., hvilc tredie Deel er 7500 Lybst Skilling, eller 468 M. 12 St. Lybst.

1399. St. Katherine Aften (25 Novembris), haves en Kvittering fra Albert, Greue to Holsten, Stormeren, Schowenborch, dat Berneke Schinkel, Riddere, beralet heft, van unser leuen Omeken vnd Moder wegen, Vrouw Margareten, wandaghes Koningh Woldeiners Dochter to Denemarken, Dridde half hundert lodeghe mark penninge, also in deme Ryke tu Dene-marken ghenge uñ gheue zin, uñ vor juelike lodeghe Mark, dre Mark penninge, min dre Schillinge. (r⁸)

1400. d. Valentini (14 Februarii), har Dronning Margrete forskrevet sig at give Esrom-Kloster i aarlig landgilde af Eghebiærgh Gods i Ocz-Hæret thre lode Mark, sœm och sœtetywe & lubst regneth for hwer lode Mark. (s⁸)

Ods-Herred var ellers af R. Eric og Dronning Margrete pantsat til Kapitlet i Roskilde, og haver summe, tillige med sin Bisshop Peder, i dette Aar 1400., profesto b. Gregorii Pape (12 Martii), ladet Erke-Bisshop Jacob i Lund, med fleste, sætte deres Segl under et Brev, af Indhold: at Godset i Ods-Herred ej skal løses dyrrere fra Kapitlet, end for Ottæ thusænd lodech Mark, sœm oc sœtetywe ghe Skilling lub. reknethæ for huar lodech Mark (t⁸). Dette Vaent beholdt Bisshopen og Kapitlet ikkelængere, end til Mortens-Dag, Aaret efter, 1401. Da er der til Helsingborg oprettet trende Forstriveller (u⁸), hvorved de oplade Odhz-Hæret med Nygård og Nycoping, Tune Hæret, med Nabek, Brundby

K 3

(q⁸) Mon dette være stædt 1392., da der til Wordingborg, Fredagen efter S. Canuti R. & M. (10 Julii) blev gjort en æwig Fred mellem Dronningen og Hertug Geert, samt de Holskeiske Grever, hvorved Bisshop Eskild og var tilstede? Hvitk. p. 591.

(r⁸) A. R.

(s⁸) ibid.

(t⁸) ibid.

(u⁸) ibid.

by med Ringebek, Lywngby og Lywngby-Sang, og Lywngby-Møller, og Stokorp og Jæcops Corp: Saa meget Gods, som Hr. Ficke Smegher har i Stönnis Hæret, Lielæ Hæret, Skippings Hæret, med de Øer Nigxel og Seræ: Saa meget, som Kongedommets har i Görstingæ og Görstingæ-Sang: Saa meget, som Biskop Pæther indløste af Hr. Hinric Daa i Odz-Hæret for Hundrethæ lødige Mark; saa at de ikke beholdte meere tilbage i Pant, end Scanör og Falsterbothæ, hvoraf de forpligte sig at betale, paa R. Erics Begne, til Hertugerne Barnym og Wartslaf, Brødre, af Bardh, (Man vedt Kongens Hiertelag til de Pommeriske Forster,) aarlig fem hundreth Sundische Mark: Og endelig anslae de Pante-Summen, hvilken de, i det første Brev, havde kaldet Åræ thusent Mark Sølfs, i det sidste til Feretivghe thusand Lybisch Mark i Penninge oc Mynt, som paa Scane Marknethere geue og genge.

Man har her et nyt Bevis paa, at en Skaanske Mark var det samme, som en Skilling Grot; Thi de 8000 Mark lødige gjorde 40000 Skilling Grot, og følgelig, lige saa mange Skaanske Mark.

Og nu meener jeg at kunde forstaae et Sted hos Hvitfeldt (v⁸), som hidindtil er forekommert mig heel uthydeligt, og hvorom jeg af Brevet selv, som nu ej meere er at finde, ingen Oplysning kunde hente.

„Aar 1400. (skriver han) hafuer Dronning Margrete pantsæt Biskop Effild „ aff Ribe, Ernyborrig oc Lyherret, som Hun kisbte af Hr. Claus Limbeck. Der- „ fore sit Hun af Bispen 5000 Løde Marck, dubbelt regnet, for huer Marck „ 40 Skilling, herudi Riget gjalt.“ Meeningen er aldeles ikke, at Biskop- pen skulle have haant Dronningen 5000 lødige Mark dobbelt regnet, eller 10000 Løde D., og kun faaet Pant for Halvparten; (Nej! dette tog den ørværdige Ha- der sig vel vare for!) men, at der blev regnet to gange 40, eller 80 Skaanske Skillinger, det er 5 m. Skaansk, paa hver Løde-Marck.

1401. feria 6ta ante Oculi, Bertæ, relicta Hennikini Grewesinble, quon-
dam villani Hafnensis. skylder Thomæ Tagheson, convillano suo, in viginti
marchis argenti, in albis, puta, denariis legalibus & dativis, og pantsæter
ham derfor sin fundum, una cum domo lapidea in platea, dicta Thydiskeman-
negadæ, inter curias Mönichini Sutoris, & Lenichini Sudenaa, ad sedecim
annos, saa at han, Thomas Tagheson, og Arvinger, omnes obventiones,
fru-

(v⁸) pag. 620.

fructus & redditus, sublevent omni anno, in sortem debiti principalis minime computandos. Hermannus Kruse, Proconsul Hafniensis, Johannes Jacobi, og Magnus Nielson, Consules, have tillige sat deres Indsegl for dette Brev. (w⁸)

1401. Søndagen Oculi, har Petrus Jacobi, Villanus Hafnensis, for vinti sex marchis argenti legalibus & dativis pantsat Thomas Thageson dimidiatem curiae suæ occidentalem, inter curiam Johannis Godensteen, & domum lapideam Thomæ Thageson, paa 27 Åar. (x⁸)

Dette er en Vidisse, udstædt af Jacobus Johannis, Provisor Castri Hafnen-sis, Hermannus Krusæ, Nicholaus Boson, Proconsules, Petrus Andreæ, Advocatus civilis, Johannes Jacobi, Johannes Boson, Matthias Rud, og Henricus de Bergh, Conconsules.

Begge disse Breve tænker jeg at lyde paa Lødige Mark.

1401. d. Jacobi (25 Julii), Jacobus, dictus Billæ, Miles. sñlder Dño Pe-trø Baſſæ de Swenſtæorp, Militi, in centum marchis argenti; in alba pecunia monetæ legalis & dativæ, cum quibus mercator potest alteri satisfacere mer-catori, qualibet marca, in valore, pro quinque solidis grossorum compu-tanda. (y⁸)

1401. profecto S. Michaelis, Gertrudis Pæthærdsdotter, relicta Dñi Eri-ci Barnumffön, militis, de Skarsæholm, er i Giæld hos Benedictus Billæ, Ar-miger de Solbierghe, in centum marchis puri argenti, ponderis Colonienfis, & nullo alio valore. (z⁸) Endog dette Brev, frygter jeg, at lyde paa Marklø-dig, og ikke Mark fin.

1402. fer. 6ta ante Reminiscere, har Frater Laurentius Abbas, og Klo-steret i Ringsted, forpagtet Arnoldo Matiffon, Armigero, og Hustrue, paa Livs Eiid, deres Gods i Windorp, Brethueth, Thordorp, og Drawæthorp, i Myærlöf-Hæreth, imod aarlig Alsgift septem pund siliginis, & septem pund ordei, tres marchas argenti in bona & currenti inoneta, & sex lagenas alcum, dicto-

(w⁸) A. R.

(x⁸) ibid.

(y⁸) ibid.

(z⁸) ibid.

dictorum **Siorth Sild**, aut, pro qualibet lagena, anno, quo aleca ibidem
in passagiis non capiuntur, duos solidos grossorum. (a^o)

Naar et Pund Grot er 10 Rdr. 3 m^f. , saa galdt en **Eonde Sild**, efter dette
Brev, i Rdr. • 5 f.

I et Brev, udgivet Mikkelsdag 1406., findes: **cum uno porco, valente
unum solidum grossorum, vel duabus pernis lardi** (b^o). Et **Sviin** for 3 m^f.
2 f., og en **Fleske-Sinke** for 25 b.

1407. Sabb. p. Qyasimodogeniti, Bo, Bis**kop** i Arws, og Kapitlet, kœp-
des, at Dronning Margretæ har givet først thusendæ lødice **b**, i retce pænigæ,
til Dom-Kirkens Bod og Bedring i Tag, Bygning, Ornament, og Glar-
windhughæ; Dernæst **Sier Hundrich lödhige Mark**, for hvilke skal kœbes
frit Jordegods og Rente, hvoraf Kannikerne skulle hver Aften, Evindelig til Dom-
men, mellem Asten-Sang og Nat-Sang, giøre en høitidelig Procesionem med
Blus og Rogelse, med Klerke og Peblinge, som da hver Aften i Aftensang stande,
ud af Choret, og til vor Frue Alttere, næst sonden ved Chors-Dørren, der for
at blive staaende, og synge, o. s. v. Og hver af Kannikerne saaer paa den **Eiid** **Ken**
Engilst, eller **thre sma Pæningæ**, som i Landet tha gangæ — Givet til
Calungburgh. (c^o)

Regnes 4 lødig Mark paa et Pund Grot, og dette til $10\frac{1}{2}$ Rdr., saa er en
Mark lødig 2 Rdr. 3 m^f. 12 f., og disse 1600 lødig Mark 4300 Rdr.

1407. 2. fer. prox. ante 21 Sept. (Matthei Evang.), Eskil, Bis**kop** i Ribe,
og Kapitlet, kœndes, at Dronning Margretæ har givet næm hundret löthich
March, til at stifte et Altar, og en Evig Messe i Dom-Kirken, og skal der gis-
res Dronningens Faders, og hendes egen, Aar-Eiid, hvert Aar, anden Dag næst
ester vor Frue Dag Annunciationis, og paa samme Eiid skal den, som fornævn-
te Altar forestaaer, give Kannikerne, som om Dagen ere i Sicle-Messe, og om
Astenen tisforn i Vigiliis, **Ken** löslich March, at stifte iblant dem, og skal Mes-
sens

(a^o) Min besonderlige gode Ven, Hr. Justitz-Raad Brinch Seidelin, har haft den Godhed
at underrætte mig om, at disse 4 Stæder ligge til hans Sædegaard Erichsholm, og
ved Stranden. Winderup var en Gaard, som er afbrudt. Breyved Hye bestaaer af
5, Thorup af 3, og Dragerup af 4 Gaarde.

(b^o) A. R.

(c^o) ibid.

sens og Alterets Forstandere pleje Kannikerne, det beste han kand, til Øslog Mat, paa den Dag, og Pæplingenæ bethes hælacht den Dag, og dem skal da gives En Tunne Øøl, og Et hundred Brødsh, og Mat dertil. (d^o)

1407. Vigilia 30 Novembr. (St. Andree), Petrus, Episcopus Roskildensis, consilio Roskildensis & Hafnensis Capitulorum, Jacobo Dachslaap, Carnifici (Slagter) & Uxori, & heredibus, fundum in Carnificio Hafnis, in plathea Byørnebrogaden (uden paa staer: nu kaldet Rørmanger gaden: Maaskee har just disse Slagter-Boder givet Oprindelsen til det nye Navn, som nu er fordrejet til Røbmager-Gade) dat, & tradit, ita quod Capitulo Hafnensi unum solidum grossorum, quolibet anno, sub pena trium marcharum, persoluere teneantur possessores. (e^o)

Zeg har forhen undskylt mig for at giore Udregninger ved Grote-Tallet: Maaskee havde jeg giort vel i at entholde mig derfra i visse Tilsælde ved Markerne, for ej at tilbagekalde mine egne Regler. Saaledes funde det gaae mig, for Exempel, med Biskop Jens i Odense, hans Brev af 1408., hvorudi en lødig Mark beregnes til 3 Mf. Lybst. Regner man her en lødig Mark for 15 Mf. 12 ff., saa er en Mark Lybst 5 Mf. 4 ff., og den fine Mark udbragt i 12 Mf. 15¹₂ ff Lybst. Hoved-Stolen bliver da kun 2625 Ndr., og Lejen 17 R. 3 Mf.

1408. profesto 25 Januarii (Convers. Pauli), har Niels Mikelsøn af Næsum, Ridder, som man kalder Krabbe, skiodet Dronning Margrete eendedel Gods i Jylland for Ting-og Kirke-Freds Brydelse, og, iblant ander, En Gard, i hvilken nu boor Olaff Jensøn, oc giuer fire Orthuger Born, og hauer eet Øgh, two goth, som two Skilling Grot til holdsgoths (f^o). For et Ploug-Beest er i Ndr. 5 ff. ikke at regne for overmaade got Rissb, da det endnu kand faaes for 4 til 5 Ndr.

1410. 2 fer. prox. p. S. Martini Ep., har Æwærd Moltikæ af Vixö, Ridder, udstædt et Gicelds-Brev til Jens Görstinge, Landsdomære i Syeland, paa XX løthich March i hvidæ peninge, hwar hvid pening regncs fore iiiij gothæ Lybeste. (g^o)

1411. Sabb. prox. ante fest. Martini, har Hertug Ulrich af Mekelenborg givet sig i R. Erics og Dronning Margretes, R. Waldemars Datters, Eiene-

(d^o) A. R.(e^o) Ibid.(f^o) Ibid.(g^o) Ibid.

Tjeneste, til Lands eller Bands, med hundert Wapend: En jeslik wepener scal, eft des behoff ys, enen hingst mit sik hebben. Dersor betale de hain, hvært Hierding-Aar, vyff hundert lodeghe mark, vyff vnde vertich lubesche schillinge vor jewelke lodege mark to rekenende. (h⁹)

Ligelydende haves saavel fra Hertug Wartslaf til Stetin, Første til Rygen, som fra begge Hertugerne til Stetin, Otto, sog Casimir. (i⁹)

Jeg har tilsorn ansørt Dronning Margretes anseelige Gave til Roskilde Kapitel af 1411. Naar samme udregnes efter den af mig nys brugte Maade, saa beløber de 16337½ Mf. Lybst., eller 261400 Skl. Lbft., sig til 5808 Løde Mark 40 Skl. Lybst., eller 15248 Rdr. i Mf. 2 ff., og de 8437½ Mf. Lbft., eller 3000 Løde Mark, til 7875 Rdr.

Da der i Pôlemans Negning af 1413. forefindes en Sum, der ogsaa endes med 37½, saa har sligt givet mig Anledning til at udregne den i Lybske Skillinger, hvorved jeg befinder, at den bedre udbikles. Jeg sætter forud, at en Rhinst Gyl- den gælder 24 Skill. Lbft., og altsaa - - - - 4000 fl.=96000 ff. Lbft. Dertil have vi (1) 2437½ Mf. Lbft. - - gior - - 49000 ff. L.
 (2) 100 lodig Mf. - - - - 4500-
 (3) 2000 Mf. Lbft. - - - - 32000-
 (4) Folgelig skal 1000 Sundiske Mf. giøre 10500- 96000 ff. Lbft.

Og en Lybst er til en Sundisk Mark, som 16000: 10500 = 32: 21 = 3: 2.

1413. 4 April (St. Ambrosii), Jessæ Lunggæ, Wepnær af Thwedhæ, stylder Sru Elyzabeth Hanss dother, Her Folmar Jæppsöns, Ridder, øfster- leue, VII Lødæge march, ij Schill. Grot myn, i sôdan Mynt, oc Pænningæ, som gewæ og gengæ cere i Falster oc i Selandhæ, oc hwar Lødhæge March V. skill. grot, pantsættendes dersor sit Gods i Lydhæmark i Selandhæ, som giver iij skill. Grotter arligæ til styld. (k⁹).

1415.

(h⁹) Ibid. See Afdog af Brevet hos Hvitsfeldt p. 641. hvor hingst oversættes ved en let best. Mæfrieren har ellers trende Etader paa samme Side sat 500 Løde Mark 45 Skilling Lybst, uden at legge de øvrige Ord til, ligesom den sidste Sum var en Tilgift til den første.

(i⁹) A. R.

(k⁹) Ibid.

1415. 6 Dec. (Nicholai Ep. & Confess.), har Ake Thorbiørnsøn givet sin Husfru Ingebrugh Tii Lødhøgh Mark i Morgbongawa, for hvilke han pantsætter hende 2 Gaarde i Götaby, og i Giislastadha i Liwngby Sogn. (l^o)

1423. Sabb. infr. 8 vas Nat. Marix (8 Sept.), Magnus Magnuss., a Wapn, aff Geisthe, skylder R. Eric thry hundrethe Løthighe march, fæm oc firetu schilling Lubiske regnede for hver Løthich March. Givet i Köpendhaffn. (m^o)

1425. 14. Sept. (Exalt. Crucis), er til Mosegarth sluttet et Samfrænder Skifte mellem Jörien Rwt af Schio'denæs, Ridder, og Pa'ne Jenßøn, a Wapn, hvori meldes paa et Stæd: thre Schilling Grot for eet Pund Born: Og paa et andet: En Garth, giver viij Schillinge Engilsche, og en Garth, giuer tw Lub. March, the schule boothé stande for ij Pund Born. (n^o)

1425. Lucie dagh (13 Dec.) Wærnar Byttou, Byman i Köpendhaffn, er gælth schyldugh bestedhen Man Jenis Andreßøn, calle Langebonde, Byman i Köpendhaffn, fæm lsdh Mark Sølss, fæm Skeling grot i hvar Lødh Mark, ni Skeling Lubisk i hvar Skeling grot, sodance penninge, som i Lubike oc i Wismer æræ geue oc gænge. Hvorfore jeg pantsætter (figer han) to mynæ Bodher, oc all myn Rætigheth i then Grwnd, som the forn:te Bodher sta uppa pa Draghør, synnen vidh Talboden strædit, liggendis hos then Strandbodh, som iæc sœluer ibor om Høsten pa Draghør. Lovendes at hie mle den meth Landz logh, som andræ Bymæns Bodher oc Grwnd, som bo i Köpendhaffn oc Bodher hauæ i Draghør. Niels Jude, Siærrhings Man i Köpmanhaffn, har tillige sat si Incile for dette Brev. (o^o)

1429. Martini. Nicholaus Erici in Aasleff, Armiger, skylder viro nobili Petro Andreæ, dicto Griis, Armigero, in viginti quatuor marcis argenti, in bonis argenteis Nestwediersum Sterlingis, ita quod quilibet Sterlingus tres argenteos Lybicenses æquiparatur & ponderatur, og pantsætter ham curiam in Gerlowe in Löwe-herrit, ex qua duo talenta annonæ, cum dimidio, cum duobus solidis grossorum, pro annua pensione solent dari. (p^o)

1438. quinta die Pentecostes. Ilyænæ (Ellen) Hans Ransaws Dotar, oc Otæ Maænstorpzæ Eftæleværæ, skylder Michiel Rwdh af Wetby, a
§ 2 Wapn,

(l^o) A. R.(m^o) Ibid.(n^o) Ibid.(o^o) Ibid.(p^o) Ibid.

Wapn, XX Lodiic Marc, gewæ penninge oc genge, mech hvilke
Rispmann ma swolt gøræ annen Ryopmann ij Syxland, wondætagnæ Ro-
berpenninge, vñm thee wordæ giensæ. Pansetter sin Gaard i Sowæ i
Lillæ hæret, som giver threy pund Born aarlig i Landgilde. Blive Pengene
gwlnæ til Mortens dag, da skal Landgildæ folwæ howet-Penningæne. (q⁹)

1440. 6. Fredag før Kyndelsmisse, Pedher Smed, Radman i Malmöge,
sylder Wælbyrdigh Hannes Mindel, Kongens Foghet ok Myntemestere i
Malmöge, Halffredie hwondrethe Lubste Mark ok othe Lædig Mark, i
thøligh Mynt, som Kongen tager i sin aarlige Skat i Malmöge. Pansetter
fine 3 Bodher med Rældere under, og svarer deraf Othe lædige Mark til
Landgilde. (r⁹)

Zeg vil slutte med Bisshop Knuds Regel, si sonst den er intet mindre end
frie fra Undtagelse. Ved de Ord i Gydske Lovs 2 B. 5 R. en halv Mark Solff,
lyder hans Glossa saaledes: Item, licet marca argenti sit multiplex, tamen
hic in legibus, & in communi loquela danica, atque literis, intelligitur,
ut hic, de quinque solidis grossorum, nisi adjectio alia fuerit adposita, ut
quia marca argenti coloniensis, vel aliter. (s⁹)

S. 18.

Efterat jeg saaledes, saavidt mueligt, har stræbt at opfylde mit Øfste, staer
nu intet meere tilbage for mig, end at fremlegge de tvende, hidindtil urechte, Mynte-
Foreninger. Den første henhører vel ikke egenlig til den Danske Mynte-Historie,
men giver dog god Oplysning om Stædernes Mynt, der næsten altid har staaret i
ner Forbindelse med Bores, og tienet tillige til at giøre Tavlen over Mynte-Fodens
Aftagelse, som et got Kompaß at seje ester i denne vildsomme Sæ, desto fuld-
stændigere. Om den anden kand derimod ingen Evol være, at den jo baade oply-
ser en betydelig Tids-Punkt i vor Mynte-Kronike, og tillige fortienet saa meget
meere at sættes Præis paa, som den, ester mit Bidende, er den ældste af det Slags,
der indtil denne Eiid er kommen os for Djne.

Foruden de Numærkninger, som jeg havør tilføjet denne sidste, er der tvende
Poster, som jeg ikke kand forbigaæ endnu i Korthed at berøre. Den eene betreffer
Dron-

(q⁹) A. R. (r⁹) Ibid.

(s⁹) Expositiones circa leges Jucie. Haffnie, 1508. 4to. plag. H. 6.

Dronning Philippæ Person, og den anden viser nogle Omstændigheder i Historien, som just af Foreningen selv noget nojere kand bestemmes, og føres i en rettere Orden.

At denne priisværdige Dronning og retskafne Landets Moder, foruden andre hyperlige Anstalter til Rigernes Beste, ogsaa skulle komme den forfaldne Mynt til Hjælp, dertil anseer jeg som et Forvarsel det Rosgte, hvilket, formodentlig strax ved Hendes Majestæts Ankomst, blant Almuen har været udstrødt, at Hun skulle have bragt Kongen til Medgift en eeneste Guld-Mynt, af mange tusinde Gyldens vægt og Verdi.

At jo Højsbemeldte Dronninga kom vel udstyret og bemidlet til Dannemarke, er fast ikke tilladt at twile om. Hvitsfeldt vidner (r⁹), at "hendis Løsen bleff siden Konge Christiern den første tiidomt, Aar 1478., fordi at ingen hafde fordrit paa Arfve inden Aar oc Dag.", Og man læser hos Rymer (u⁹), at Kong Henry IV. den 26 Julii 1406. har givet Bisop Henry af Bath, med flere, Guldmaigt at handle om Medgisten, (de & super dote sive dotalitio carissimæ filie nostræ, Philippæ, secundogenitæ nostræ). Men at hun derimod skulle have bragt den største Deel af sin Brudeskatt med sig i een saa uhandelig og urimelig Guld-Penge som denne, det er paa den anden Side mindre tilladt at fæste Troe til.

Brenner (v⁹) har vel ikke ventet at saae denne Mynt, der, efter hans Tanke og de Svenske Kronikers Beretning (w⁹), skulle være paa nogle tusinde Ducater,

L 3

nogen

(r⁹) Pag. 744. (u⁹) Tom. VIII. 447. Det er saavel i dette Brev, som i et foregaende af 28. Junii 1402. (Ibid. p. 266.) at Dronning Margareta kaldes Isabella, i hvilken Anledning Gram (Not. ad Meursium, Florentia 1746. fol. col. 551. not. c.) med storste sje figer, at man end ikke kand forlade sig paa de højtideligste Documenter og Konge-Breve, naar de handle om fremmede Personer og Sager. Saaledes, for Erempey, gifter Speed denke vor Dronning Philippa med Kong Hans, (John Speed History of great Britaine. Ed. 2. London 1627. fol. Pag. 634. Philip, married to John king of Denmarke and Norway) sættende hende ellers ræt nos, som den anden i Ordenen, næst efter Blanca, blandt K. Henry IV. hans Østre. Det eeneste jeg ellers vidste at sige til denne Skrivesels Undskylding, er dette: Man erindrer sig, at Isabelle, den ældste Datter af Charles VI. Konge i Frankrig blev 1396., i hendes Alders 7de Aar, viet og givet til Kong Richard II. af Engelland, og at de Engelske, efter Richards Død, maatte, i Anledning af de Franses øste igentagne Paastand, nødes til at sende hende 1401. hjem igjen; men at der om Brudeskattens Tilbagelevering som det vigtigste, endda længe blev trettet (Rapin Thoyras Hist. d' Angleterre, Haye 1733. 4to. Tom. III. p. 310. seq.) Jeg tænker altsaa, at de Engelske Cancellister have haft deres Hoveder saa opfyldte med denne Sag, at de lettelig kunde sætte Dr. Isabellæ Ravn i steden for Dr. Margretes.

(v⁹) Elias Brenner Thesaurus Numinor. Sveo-gothicor. Holmiz, 1731. 4to p. 28.

(w⁹) See Hvitselt pag. 629.

nogenfinde at see; men derimod har han ønsket at faae Erfaring om dens Præg paa begge Sider, eller i det mindste at kunde meddele den Ærde Verden en nojere Beskrivelse over den. Jeg for min Part forlangede heller at see Stemplet og Møllen, eller hvad andet Smede-Verktøy den var forarbeidet med.

Sandhed at sige, da bliver det vel sikkerst at holde sig til Hr. Professor Rinks (^{x^o}) Meening, der ogsaa af Laverentzen (^{y^o}) er antagen, at nemlig Nummus, eller Denarius, eller hvad andet Ord, ved en Kastevind, kand være kommet ind i de gamle Kroniker, ej vil sige andet, end en vis Sum Penge, eller en saadan Klump Guld, som Valentiniani og Valentis Lov taler om, L. quotiescumque. 27. C. de susceptorib. (^{z^o}), ligesom vi nu sige om en riig Brud, at hun har bragt sin Brudgom en god Skilling til Medgift. (^{a^o})

Overalt fortelles Historien paa saa adskillige Maader, og om saa adskillige Personer, at man fast ikke kan ansee den for andet, end et Eventyr.

Gram (^{b^o}) lærer Os, at det samme fortelles om den Portugisiske Prinsesse Eleonora, som ægteude den elskværdige Danske Prins, og udvalgt Konge, Woldemar III, Son af K. Woldemar II, og skulle have tilbragt ham en Penge paa 100000 Gylden.

Krantzius, der maaskee nu er vor eeneste rette Hiemnielmand, men som dog vist har haft et slags Hiemmel igjen for sig, beretter (^{c^o}), at Philippa var Kongens Datter af Portugal, og, som Ordet gif, bragte K. Eric til Medgift Een Guld-Penning, af megen vægt, og af Verdie til mange Tusinde.

Men

(x^o) Eucharius Gottlieb Rink, Professor Juris publici til Altorf, ex Forfattere af det grundige Skrif. De veteris Numismatis potentia & qualitate. Lips. 1701. 4to. See p. 189.

(y^o) ^{z^o b.} (^{z^o}) Quotiescumque certa summa solidorum pro tituli qualitate debetur, aut *aurei massa* transmittitur, in septuaginta duos solidos libra feratur accepta. Alt-saa gif der 48 Skilling paa Marken, eller 6 Skilling paa Unzen, følgelig forstaaes ved solidus en saadan Byzantiner, som jeg meener K. Erics Guld-Mynt at holde tvende af.

(a^o) Christian Gottlob Haltaus Glossar. germanic. med. xvi. Lips. 1758. fol. PFENN. NG. Penning, denarius, numus. Pecunia in genere, quantulacunque, vel quantacunque

(b^o) ad Meurs. col. 554. not. (a)

(c^o) Alberti Krantzii Wandalia. Francof. 1580. fol. L. XI. C. 18. p. 258.

Men ingen af disse vejer op imod den, Rink (d^{ro}) taker om : „Den største
„Penge, (siger han) som Verden har seet, er slaget i København (nemlig Skue-
„penger paa Admiral Niels Juells Søe-Slag) : dog undtager jeg den, som
„Prinsessen af Frankrig bragte sin Brudgom, Kongen af Engelland, til Med-
„gift, hvilken vejede til nogle Hundrede Tusinde Ducater. „(e^{ro})

Han melder ej, hvilken Prinsesse han sigter til; ikke heller kand jeg paas-
tage mig at gicette det: Ikke desto mindre, naar man vil sætte det fabelagtige
til Side, og ikke forestille sig, at der havet været Mynter, eller Skuepenge, til
af den Vægt, at Thor kunde nosjes med en Eneeste saadan, til at lade sig giore
en Guld-Hammer af, tænker jeg, at han ligesaavel kand have meent den forom-
rorte Franse Isabella, Enke-Dronning i Engelland, som nogen anden.

I den Fuldmagt, som K. Richard II. den 8 Julii 1395. (f^{ro}) giver sine Ge-
santere, Erke-Bisshopen af Dublin, Bisshopen af St. David, Greven af
Routland, med fleere, at handle om dette Gistermaal med de Franse, besales de,
at begicere til Medgift, 2 Millioner Guld, nemlig i Franker, hver Franke til
40 Sterling, Engelsk Mynt, og den Begicering skal de vedblive een Dag: Ville
de Franse ej samtykke deri, skulle de begicere halvanden Million, og blive derved
i tre Dage: Kunde de endnu ikke erholde dette, skal de, til endelig Slutning,
paastaae een Million Franker. Men herpaa blev dog endnu noget mere at af-
tinge; Thi af Kongens Erklæring, given den 1ste Januarii 1396. erfares, at
han lod sig nøje med Otte Hundrede Tusinde Franker i Guld. (g^{ro})

Disse

(d^{ro}) I. cit. (e^{ro}) Man betænke, hvad Tyngsel den skulle have haft, da en Tønde Guld
eller 100000 Rdr. i fint Guld., efter 15¹/₂. Forhold, vejer 18 ℥ 3 ℥ 21 Lod 3 Qv.
3 Pf. 7¹/₂ Eß Esllniss, eller 17 ℥ 2 ℥ 16 Lod 2 Qv. 1 Ort 1⁸/₂₀⁶ Eß Danst Vægt,
hvilken er til den Esllniss, som 17:16.

(f^{ro}) Rymer. T. VII. 804. Instructiones, traditæ Ambaxatoribus &c. — ITEM, de demander
de Deux Millions d'Or, (c'estassavoir) en Franks, esteant chescun Frank de la value
de XL Esterlings de la Monoie d'Engleterre -- & demoergent les ditz Messages sur cest
demande un jour. ITEM, en cas que les Franceois ne soi vozront accorder, les
ditz Messages demanderons un Million & demy--en Franks -- & sur cest demande de-
moergent -- trois jours. ITEM, les trois jours passéz, les ditz Messages demanderont,
pour finale conclusion, une Million de Franks &c.

(g^{ro}) Ibid. VII. 811. Instructiones, sive Declaratio voluntatis Regis super Articulis Matri-
monii cum Isabella Franciae-- Quant à la Primer Article.: Qui parle de la Somme de
Oyt Centz Milles Franks d'Or - la volontée de notre Seignur le Roy est que -- il
se tient pour content de la dite Somme --

Disse vare visselig ikke smaae Summer. Det er forhen viist, at en Nobel var slaget til 6 sh. 8 d., eller 80 d. Sterling, altsaa var en Franc d' Or, ligesom den og her beregnes, 40 Sterling, og, da en Nobel galdt 4 Rdr. i Mf. 3 f, saa var den først paastaaede Sum, 4,197,916 $\frac{2}{3}$ Rdr., og den siden indgaaede, 1,679,166 $\frac{2}{3}$ Rdr.

Vil man ellers kaste et Øie tilbage paa Guldmagten til den Handel, om Eg-
teskab imellem Hertugen af Bayren og K. Erics Søster, af 1406., saa sees, hvor-
meget man har bundet sig til Forskrifter i de Dage, og at den Eenes Maade at
handle paa har været en riktig Gienpart af den andens. Men saavdi om
denne Post.

Jeg melder kun et par Ord om den anden Post; Thi jeg haster, og undseer
mig ved, længere at opholde Selskabet. Den almindelige Sagn er, at K. Eric
tilsatte saa mange Penge paa den Jerusalemske Reise, at han, ved sin Tilbage-
komst nødtes til at slaae slæt Mynt, hvilken dog Dronningen, ham uafvoldende,
indkaldte, og lod mynte bedre Penge i Stæden.

" Efter Konning Erich (skriver Hvitfelt (h¹⁰),) vaar igienkommen fra
" Bngern, oc den Jerusalemske Reyse, lod han slaa en ond Mynt her udi Ri-
" get, af Haaber; Dersore hørde han ilde aff alle Mand. Maue Pasqviller
" oc Ruum vaare gjorde derom, hannem til liden Ere. Saadant vaar den
" gode Dronning Philippa hart imod, Oc siges hun paa hendes egen Haand,
" hannem ubevist, under samme Stempel at haffve ladet slaae en bedre. ,,

Cornerus (i¹⁰), som levede i Kong Erics Tid, fortæller omstændelig:
" Hvorpel des Kongen brugte denne Verdens Tredskhed, og lod slaae Robbers
,, Mynt,

(h¹⁰) p. 726. (i¹⁰) Chronicon Herm. Corneri. in Joh. Georg. Eccard. Corpore Hist.
med. xvi. Francf. 1743. fol. Tomi. II. col. 1266. ad ann. 1425. Ericus Rex Danorum
astutia mundana usus, inconsueta tamen, monetam fieri fecit novam ex toto cupream,
& illam solam recipi præcepit, ut vulgabatur, & non aliam, ab incolis regni, sub poena
privationis omnium bonorum. & ut monetam prædicta ad manus omnium eo expeditius
veniret, mandavit omnibus sibi subjectis, ut monetam quacunque aliam, si quam ha-
berent, suis præsentarent campisribus & monetariis, & novam pro ea reciperent ab
eo factam, qva in emendo & vendendo, & nulla alia, uti deberent. Quod præceptum
injustum satis, ut apparat, oppidani & villani audientes, & poenam appositam incidere
formidantes, monetas extraneas, argenteas & auricas, supradictis monetariis præsen-
terunt, & pro auro & argento cuprum recuperunt, & sic Regem ipsum suosque camp-
sores & monetarios ditayerunt, se ipsos vero depauperaverunt. Videntes autem mer-
catores

„ Mynt, samit besalede sine Undersætter at aflevere deres gode Mynt til hans Verxlerere og Mynte-Mestere: Men at Kibmændene, som mærkede, at denne Freedskhed blev dem til Skade, holdte deres Bahre tilbage: Endelig at Dronningen strax derpaa affaffede denne onde Mynt, og lod slaae god Mynt i Stoden, efter Sæderernes Mynte-Fod.,“

Messenius (k¹⁰) efter at have fortalt, hvad der tildrog sig paa Reisen til Jerusalem, henfører det om Mynten til Åar 1425., og siger, at Dronningen ofte tilsom hemmelig havde forbudret Mynten.

Zeg siger, at, skont Hoved-Sagen upaaktivselsig har haft sin Rigtighed, er den dog ikke just stæet paa den Maade, som nu er anført. K. Eric var ikke kommen tilbage fra sin Reise for September-Maaneds Udgang 1424., da han befandt sig til Helsingborg (l¹⁰). Fra den Eiid af, og indtil Foreeningen med Sæderne blev sluttet, havde han alt for fort Frist til at kunde anstille nogen Myntning. Det var ikke vel muligt at holde en saa offentlig Handling skult for

eatores & advena, prudentiam hanc mundanam non in bonum eorum vergere, merces suas apud se retinuerunt, & res pro rebus commutare studuerunt. Regina tamen non valens audire detractiones & oblocutiones hominum, in dedecus & vituperium honoris domini sui Regis & mariti sonantes, statim post dictam monetam cupream abjecit, & bonam monetam cum civitatibus maritimis æquivalentem fabrefecit, ac eam recipi ab omnibus mandavit.

(k¹⁰) Joh. Messenii Scondia illustrata, Stockholm. 1700. fol. Tom. III. pag. 49.

Anno 1424. ineunte, in Pomeraniam Ericus contendit, & inde Cracoviam Poloniæ accedens, illic XII Februarii, nuptias Regis Uladislai, cum Sophia celebratas, sua honestat præsentia. Quando etiam cum Uladislao agit, de filia Hedvige, suo partrueli desponsanda Bugislao. Deinde Budam Ungarie profectus, ad Sigismundum Cæarem, litis arbitrum à se adversariisque priori anno delectum, XXVIII. Junii, sententiam illius alequitur, Jutiam sibi australiem tenore firmissimo adjudicantis. Hinc proinde alacrior, votivæ Jerosolymam se accinxit peregrinationi, & in reditu suè proditus effigie per quendam Casaris aulicum, Buda cuidam Turcarum destinata, quod Scondia foret totius Monarcha, dato clavi auro, periculum evadit.

Anno 1425. Ericus in Scondiam reversus, pro argentea compleat illam monetam cu[m] preæ affati signatam. Illius vero dolens vicina optima Regina Philippa, & mariti consulens existimationi, hoc tempore, velut alijs frequenter, clanculum percurrit argenteam, tacite per regna dispersam.

(l¹⁰) Olof Dalins Geschichte des Reichs Schweden. Leipzig. 1757. 4to. 2. Th. p. 493.

for Kongen, som den, der i October strax efter gif for sig mellem Dronningen og Stæderne. Man indseer ikke heller, hvad Fornødenhed der var i; Thi ligesom Dronningen aldrig havde brudt til, at hendes Gemahl skulle fortørnes paa hende, saa læser man heller ikke andet, end at han jo altid var fornøjet med hendes Opførsel, undtagen den ene Gang, da hun vilde være Raper, og derved falde ham ind i det Haandværk, som han paastod, alleene at være Mester i, og dersor vilde have sig selv forbeholdt.

§. 19.

Stædernes Mynte-Foreening:

Recessus Hansæ. fol. 365. a.

^{1403.} ^{6 Febru-} Witlik si alle den ghennen, de dessen bref seen, edder hören lesen, dat Wi
^{arii.} Borgermestere vnde radmañ der Stede nascr., also Lub, Hamborch, Rostoch,
 Straleßund, Wismer, unde Luneborch, vme nuttigkeit vnser Stede, vnde
 vnser borge, vnde vmme des gemene besten willen, eendrachtliken slan
 willen laten, in vnsen Steden, ene Munte, dar mede de ene deme anderen
 vuldoen, vnde sinen noghe machen, mach. In deßser wise, dat wi willen
 flaen late eene Wittenpenik (1) van IIII pen. lub, also, dat der pen van
 IIII pen wegene Mrk schal holden IX. pen finer saye, dat is xii+ loet fynes lo-
 diges fuluers, dar schalme inspisen iii+ loet coppers, dar schalme van scroden,
 vnde maken, van der wegen mrk IIII Mrk, waner dat alrede muntet is.
 Vortmer scolen de holen pen (2) holden negen loet fulus, na der saye, dar schal-
 me inspisen VII loet coppers, dar schalme van scroden vnde maken, van der
 wegen mrk III mrk, waner dat alrede mütet is. Vortmer de hellinge (3)
 scholen hebben VIII loet fuluers, na der saye, dar schalme inspisen viij loet
 coppers, vnde me schal dar van scroden, vnde maken, van der gewegen
 mrk III mrk, waner dat alrede mütet is. Vortmer scholen de va Rostok,
 vnde vame Straleßunde, slan laten hole pen (4) der III pen scolen II lub pen
 werd wesen, vnde de wegen mrk schal holden IX loet fuluers, na der saye.
 Hir van schalme scroden, vnde maken, van der wegen mrk VI mrk südesch,
 vnde IX pen Sund, vnde dit schal en iflik müter van dessz. vorscr. Steden
 hol-

holden in der wise, alse vorscr. steit, vnde meschal dat Geld varen, in ifliker stad vorscr., vd des copmas budele, edder vor deme Stapele vp der Mute, wor me ieuest wil, up des müters leuend, vnde en iflik müter scal sodañ Gelt like laten schroden, vnde wegen, in den clouē, bi sinem ede, vnde de Werkman, de dat gelt plecht to schrodende, de schal sinen Muntemeste sweren bi sinem ede, dat he sodañ Gelt van der smeden nicht schal antworden, wañeir dat alrede mütet is, id en holde so vele in der schrodinge, alse vorscr. is. vnde werit, dat God vorbede, dat ienich Müter brokaftich worde in deß. saken, den schalme richte an sin hogeste; vnde werit, dat he der stad, der munter he were, entworde, also dat se en nicht vorbringen kunden, sunder argelist, de Stad schal den andern Steden beteren III^c. mr. lub. Vnde desse pen van IIII pen scole hebben, alse de Lub, den Lubesche Arn an beiden siden, de Hamborgeschen ene Borgb an beiden siden, de van Rostok enen Grip an beyden siden, de vame Sunde ene Stralen up beyden siden, de Wismischen ene halue Offencop vnde ere schilt half in beyden siden, de van Luneborgh enen Louwen an beyden siden; vnde en man schal dessen VI Steden iseren smeden, vnde de schal to Lub wesen, vp dat me den pen bekennen mach; vnde werit sake, dat de ysere snider storue, so schalme de sulue punt sume ene andn snide antwordeden, de se vortan snyde. vortm schal en iflik van deß. Stede beden, dat nen müter, wesseler, edder goltsmit, edder yemat anders, graue schal ienigerleye müte yserne, ok en schal nen müter, wesseler, goltsmit, edder yemant anders, he si wat man he si, deß. vorscr. pen vtschete, vd-wege, besnidien, edder ienigleye wys vorergerē, bi vorlust sines liues. Vortm schal de tid desser endracht angan to midvasten nekestkomende, vnde schal vortan waren X jar dar nekest sunder middel volgēde, vmm desser tid scolen deß. vorscr. Stede nen ander suluer gelt slan laten, men alse vorscr. is, id enwē, dat se mitenander anders wes endrachtliken to rade worden. Vortm schal en iflik Stad bi ere louē des Jares also vele wictes geldes slan laten, alse se voitbringen kan, sündet argelist, sunder holes gel-

des mach en iflik Stad flan late II^c. lodig. Mrk, vnde nicht mer. Sunder de van Lub. mogen flan laten III^c. lodige mrc. sodan Geldes. Vortmer is desse mute dar up gesad, wanne datme de lodige mrk kost vor V mrk. my i s. vnde dat me gift dem Muntemestere xxvii pen. ok schal en iflik Stad vorbeden, dat nemat fuluer vtvorenschal, he si Borger, edder Gast, bi vorlust des Suluers, vnde L. mrk lub. ynde werit, dat iemāt dar ane vor-dacht worde, de schal sik des mit sinem ede vntleddegen, vnde, des to tuchnisse, sind vnser vorscr. Stede Ingele. mit witschop gehage an dessz. bref, de geue vnde scr. is to Wismer, na Godesbord, MCCCCIII. Jar, in Sunte Dorothee dage der Hilgen Jucvrowen.

Anmærkninger.

1. Wittenpennink] Paa hver af disse Hviide gik 4 Lybsté Penninge, og 3 Hviide gik paa en Lybsté Skilling, eller 48 paa en Mark Lybsté. Den raa Mark blev udmyntet til 4 Mk. Ebst., eller 192 st. Hvert Skokke vejede da $22\frac{2}{3}$ Es, og, som de vare $12\frac{1}{2}$ -lodige (eller $9\frac{3}{8}$ Penning; thi 9 Penning er en Skriver-Foel), saa holdt Skokket i fint $17\frac{1}{8}$ Es, og den fine Mark var udbragt i $245\frac{12}{15}$ ($\frac{1}{4}$) st. til 5 mk. 1 s. $11\frac{2}{3}$ A Ebst. Som da en Mark Solv kostede 4 Mk. 1 s. og Myn-tes-Mesteren fik 2 s. 3 s., var Fordeelen $8\frac{1}{3}$ s. paa Marken.

En saadan Hviid er værd $4\frac{22}{3}$ s. Danske, eller $4\frac{2}{3}$ s., og derefter en Lybsté Skilling $1\frac{1}{3}$ s., og en Mark 2 Ndr. 1 mk. $3\frac{1}{3}$ s.

Da en Rhinst Gylden 1403. blev sat paa 13 Skilling Ebst., som forhen er erindret, var Forholderet omrent $11\frac{1}{7}$; Thi der gik 82 s. eller $6\frac{4}{15}$ st. paa den fine Mark Solv i Hviide, og $70\frac{2}{3}$ st. paa Marken fin i Guld (Praun. p. 97), hvilket gør $11\frac{3}{20}\frac{3}{5}$. Ligeledes holdt 13 Skilling Ebst. $689\frac{1}{15}$ eller 690 Es fin, og en Gylden $61\frac{9}{11}$ Es fin, hvilket gør $11\frac{1}{6}\frac{1}{8}$. Regner man en Gylden for 12 s., og Marken fin i Solv for 80 s., bliver Forholderet $10\frac{1}{2}\frac{4}{5}$.

2. Holen pennink.] Af Penninge gik 192 st. paa mE. Ebst., og paa 3 mE. Ebst., eller den raa Mark i Vægt 576 st., 9-lodige. Hver vejede $7\frac{1}{3}$ Es, og holdt fin $4\frac{1}{4}$ Es. Den fine Mark udbragt i 1024 st. til 5 Mk. 5 s. 4 s. Ebst. Om- kost

Kostningerne vare, som for, 5 m^f. 1 f. 3 R^d. Altsaa Gevinsten 4 f^s. 1 R^d. Støffet værd $1\frac{1}{18}$ f^s. og derefter en Skilling $1\frac{2}{4}$ f^s, og en Mark 2 R^d. 0 m^f. 12 f^s.

3. Hellinge.] Af Hæflinge eller halve Penninge, gif 384 st^e. paa M^f. Lb^f. , og paa 3 M^f. Lb^f. , eller en Mark i Vægt, 1152 st^e.; De vare 8-lodige. Vejede, som sagt er, Støffet $3\frac{7}{8}$ f^s, og holdt fint $1\frac{8}{9}$ f^s. Marken fint blev, i 2304 st^e. udbragt just til 6 m^f. Lb^f. Fordeelen var 14 f^s. 9 R^d. Støffet værd $\frac{1}{18}$ f^s. og derefter en Skilling $1\frac{1}{4}$ f^s, og en Mark 1 R^d. 5 m^f. $5\frac{1}{3}$ f^s.

4. Hole pennink.] 3 Roskofiske eller Stralsundiske Penninge, galdt 2 Lybs^e, hvilket bestørker, hvad tilforn er erindret, at en Sundisk Mark var $\frac{2}{3}$ Lybs^e, eller en Lybs^e $1\frac{1}{2}$ Sundisk. Disse Penninge vare 9-lodige. Deraf gif 192 st^e. paa en Sundisk Mark, og 883 st^e. , eller 4 M^f. 8 f^s. 9 R^d. Sundisk, paa den beslukkede Mark. Hvert Støffe vejede $4\frac{8}{8}\frac{2}{3}$ f^s, og holdt fint $2\frac{3}{4}$ f^s. Marken fint i 1567, st^e. udbragte til 8 M^f. 2 f^s. 7 R^d. Sundisk, eller 5 M^f. 7 f^s. $1\frac{1}{2}$ R^d. Lybs^e. Fordeelen var 5 f^s. $10\frac{1}{7}$ R^d. Lybs^e. Værdien $\frac{1}{18}$ f^s. , og derefter en Skilling Lybs^e $8\frac{2}{4}\frac{6}{9}$ f^s. , en Mark 1 R^d. 2 m^f. $8\frac{2}{4}\frac{6}{9}$ f^s.

Burderer man en Hviid for $4\frac{1}{2}$ f^s. , og anseer de andre Mynt-Sorter som Varer af samme, da udkommer følgende Tavle :

Mynternes

Navn			Forhold		og	Værdie.		
Mark Lybs ^e .	-	-	1.	-	-	2 R ^d . 1 D. 8 f ^s .		
-- Sundisk	-	-	$1\frac{1}{2}$.	1.	-	- I. " 3. " 0.		
Skilling Lybs ^e	-	-	16.	$10\frac{2}{3}$.	1.	- 0. " 0 = $13\frac{1}{2}$.		
-- Sundisk.	-	-	24.	16.	$1\frac{1}{2}$.	1. - 0 " 0 = 9.		
Hviid, Lybs ^e .	-	-	48.	32.	3.	2. - 0 " 0 = $4\frac{1}{2}$.		
Penning, Lybs ^e .	-	-	192.	128.	12.	8. 4. 1. - 0 " 0 = $1\frac{1}{8}$.		
-- Sundisk.	-	-	288.	192.	18.	12.	6. $1\frac{1}{2}$.	1. - 0 " 0 = $0\frac{3}{4}$.
Halv Penning, Lybs ^e .	-	-	384.	256.	24.	16.	8. 2. $1\frac{1}{3}$.	1. - 0 " 0 = $0\frac{9}{16}$.

Da jeg ellers i Aaret 1759. har haft Lejlighed til at lade deels veje, deels tillige prove, adskillige af Stædernes gamle Mynter, meener jeg, det ikke vilde være fremmed, enten for Materien, eller for dette Stæd i min Afhandling, om jeg samme Forsøgs Udfald her meddeeler :

- I. (a) En Lilie. Moneta Deminen. (b) En Grif. Devs in nomine two.
Gaaer paa den raa Mark 175 Stokker.
- II. (a) Et χ paa et slet Kors. Moneta civitatis. (b) En Grif...Rostokcen....
Paa den raa Mark 149 st.
- III. (a) Meklenborgs Baaben i et Skjold. Moneta nova Barche. (b) Et
kronet Ørehoved i et Skjold, lagt paa et Kors. Den. Magnopolens.
Paa den raa Mark 110 st.
- IV. (a) En Straale ψ . Moneta Sundens. (b) Et Kors \ddagger . In nomine tuo
Deus. Paa den raa Mark 166. st.
- V. (a) Den Keiserlige flakte Ørn. Moneta nova Lubicens. (b) Et Kors med
4 Roser, een i hvert Kvarteer. Paa den raa Mark 103 st.
- VI. (a) Hamborgs Baaben. Moneta nova Hamburgen. (b) Et Nelleblad i
en Rose, ligger paa et Kors. Signo crucis salvemur. Er 8 Lod
1 Green lodig. Paa den raa Mark 115 st.
- VII. (a) Den flakte Ørn. Moneta nova Lubicensis. (b) En Rose oven paa et
Kors. Crux fugat omne malum. Er 9 Lod 2 Green lodig. Paa
den raa Mark 111 st.
- VIII. (a) Wismars Baaben, nemlig et halvt Ørehoved og 2 Bielker i et Skjold.
Moneta nova Wismar. (b) Et slet Kors. Civitas Magnopolens.
Er 9 Lod 14 Gr. lodig. - Paa den raa Mark 103 st.
- IX. (a) Hamborgs Baaben. Moneta nova Hambovrge. (b) Et Kors med
4 Nelleblade, et i hvert Kvarteer. Dominus Deus benedictus. Er
9 Lod 12 Gr. lodig. Paa den raa Mark 100 st.

Ester Leibn. Script. Brunsv. T. III. p. 222. sloge Støderne imellem 1411.
og 1461. først saa ringe Mynt, som 10-lodige Schillinge, paa den raa Mark
100 st. Disse ere uden Twivl No. VIII. og IX., maafkee og No. V. En saa
dan Schilling er just værd $6\frac{1}{4}$ Skilling i Danse 8-Schillinger. Der gaaer 10 st.
paa en Dansk Crone til $6\frac{1}{4}$ Forbejelse paa 100. I Keiserens Mynte-Ordning
1551. tillades frie Gang for Sundische Schillinge eller Sechslinge, 173 st. paa
den raa Mark. Disse ere maafkee No. I.

§. 20.

Mynte-foreening imellem Dronning PHILIPPA og Stæderne.

Origin. chartac. Biblioth. b. Arnæ Magnæi.

Wy Phylippa, van Godes gnaden, to Dennemarken, Sweden, Norwegen, 1424.
Wenden, vnde der Gboten, Konynginne, vnde Hertoghinne to Pomeren, Sondag
vnde Wi, Borgermestere vnde Radmanne der Stede Lubeke, Hamborch, vor 9
Luneborch vnde Wismer, Bekennen in desser jeghenwardyghen Script, dat
Wy Koninghinne Phylippa erbenomet, van sodaner macht vnde beuelinge
ghe weghen, alse vns vnse alderleueste gnedighe Here, in sinem affwe-
sende, de Ryke vnde Land beuolen heft, vnde na rade vnde vulborde
der Redere vnser Ryke, van des Suluen vnses gnedighen Heren vnser
vnde der Rike Redere vnde Manschop weghen, vppe de enen Zyde, vnde Wy Borgermestere vnde Radmanne der Stede vorgescreuene, van vnser
Stede vnser vnde vnser Menheyde weghen vppe de anderen Zyde, in
gantzer endracht, vmmme des menen beste willen to beyden siden ens ge-
worden sint, vmmme enen pennygh vnde munte to hope to flande, vnde to hol-
dende, de ghenge vnde gheue wesen schal beyde in den Ryken, alse
verne alse de dar vorkundyghet wert, vnde ok in den Steden vorgescreuen,
in alle de wyse alse hir nascreuen steit.

Dessle Munt vnde penninge schal heten en *Sosling* (1), vnde de schal gel-
den der *Lutteken penninge soſſe*, de me nu flande wert, vnde de *wegen*
mark der soslinghe scal holden *eluen loet*, vnde *en quentyn*, an Suluere,
vnde dar schal man vp *scroden twe* vnde *verteghestre haluen worp*, er it
wit wert, vnde alse it wit is, so schal it holden *twe vnde vertygh worp*.
Desles schal wesen *IIIII soslinghe vor den worp*, vnde dessen penningh schal
men ghelik orden vnde scroden, vnde Munter schal hebben to *remedie*
III Grenen, vnder ofte bouen, doch der mit willen nicht to brukende,
also scal id de Munter flaen vnde holden vp den Ketel.

Item so wille wy hir by flaen laten enen *halen lubeschen penning* (2),
tolder noet vmmme behoues willen vnde schedynghe d'r lude vnde men-
heyde, vnde vorder nycht. De penning schal holden *souen Loet* vnde

I *Quentyn*, to remedie III Grenen vnder øfte bouen, doch mit willen des nicht to brukende, alse vorscreuen steit. Dessen penning schal me scroden vppe de *Mark* gheweghen verde *halue mark Lubesch* vnde wan id wit is, so schal id holden III+ *Mark* vnde *twe Schillinge*. Dessen vorscreuenen penning schal de Munter ok flan vppe den Ketel.

Item de *pennyngh* de alrede gheslaghen synt in deme Rike to Denemarken, de to *ver penninghen* (3) vorkundighet fint, der schal dat stukke gelden der holen *penninghe twe*, de no slaghen scholen werden, vnde *de Aboschen* (4) des ghelik.

Item de *holen penninghe* (5) de nv in *Dennemarken* synt, dar de *Krone* vppe steit, der scholt gaen vnde gelden *tew vor enen*.

Item de *Gotenschen* (6) also, de me nocht to der tiid sleit, vnde se nv gaen, de scholen gelden ghelik, *dren halen penning*, dar de *Krone* vppe steit.

Item de *Witten penninghe* (7) de in den vorscreuenen Steden gheslagen synt, de scholen gelden vord an to *ver Lubeschen*, alse aldus langhe dan hebben.

Desser vorscreuenen munte vnde penninghe, schal *de Iodighe Mark Suluers* gelden *souen lubesche Mark*, ene *sware engelsche Nobele* (8) *twe vnde vertich schillinge*, *de Krone* (9), de ere *Wicht heft*, *twyntich schillinge*, *de Krone*, de to licht is, *negenteeygen Schillinge*, *Rins Golt* (10) *ene Lubesche Mark*, *Arnammes Golt* (11) *verteygende haluen Schilling*, *Bisscoppes Gulden* (12) *drutteygen Schilling*, dar na alle ander *Golt*, en jewelk na syme werde,

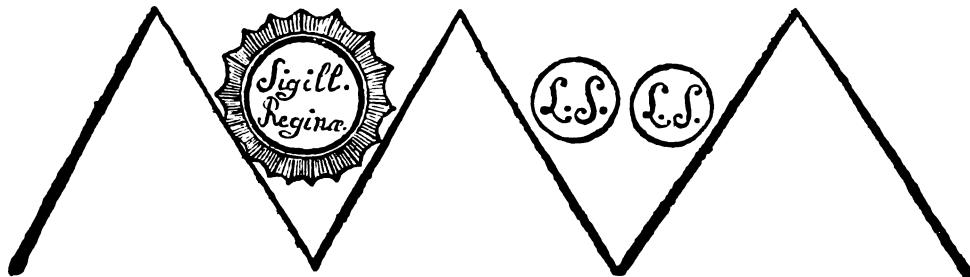
Item dese vorscreueone munte vnde penning Suluer vnde *Golt* schal genghe vnde gheue wesen, eneme jewelken deme anderen mede vul to donde, na deme also vorscreuen is, in deme Rike to *Dennemarken*, vnde dar to in *Zweden*, vnde in *Norweghen*, alfo verne, alse de vorbeno mede vnser gnedighe Here, *Wi Koningine Phillipa*, edder vnse nakomelinge, dat vorkundighen werden, *ane to Berghen* (13) dat steit vppe en berad, alse vppe der Stede wedder bedent, tusschen dat vnde Sunte Nycolawes daghe neghestkomende, vnde in den vorlchreuenen Steden vnde eren ghebeden des ghelik.

Item desse nygge penning vnde munte, de me nv flande wert in *Dennemarken*, alle vorscreuen is, des schal de *søsling* hebben to teken *dre Lebaren* (14) vppe der enen syde, vnde en *Cruſe* vnde en *ee* vppe der anderen syde, mit namen, alſe dar to hort, vnde de *holen penning enon Lebaren*.

Item der Stede enen jewelken blyue by ereme teken (15), dat se aldus langhe ghehad heft.

Item dat nuſſent van vns to beyden syden macht en hebben, desse munte vnde penninge to vorergerende, offte to voranderende, id en sche mit endracht, funder alle weghe to vorbeterende, wome deine doen mach, vnde dat de vorbeterynghe, vnde voranderinghe, alle weghe sta by vnſeme gnedighen Heren, vns *Phillippa* Koninginne vorbenomet, vnde by dem Rederen to beident siden, de da alle jar werden komende to *Kopenhavene*, na vtwisinghe des forbundes, vnde der toſake. Vppe desse vorscreuene Artikele vnde Stucke ſint *dubbeldē ſchrift* gemaket, beide van enen lude, *de ene vte der anderen ghesneden* (:6), de wy to beyden syden mit openen besegelden breuen vulteen ſcholen vnde willen, na deme also vorscreuen is, vnde, des to tughnifle, fo hebbe Wi *Phillippa* erbenomet, van vnses gnedighen Heren vnſer vnde des Rikes weghen, vns Secret, vnde Wi *Tidman Steen*, vnde *Hinrich van Haren*, Sendeboden der Stede *Lubeke* vnde *Wijfmer*, van der ſuuen vorscreuenen Stede vnde vnſer weghen, vns ingheſegel vppe beyde ſchrift ghedrucket. Ghescreuen to *Kopenhauen* na Godes bort Dufent ver hundert in deme ver vnde twyntegheften jare des Sundaghes vor Sunte Dionysius daghe des hilligen mertelers.

Dronningens Seigl i rodt Vor neden under udi midten paatrykt; de tvende Sendebuds Seigl i grønt Vor et stykke fra ved ſiden for den højre Haand trykt.

Uden paa ſrevet

Et breff vm Munten imellem myn Fruwe D.P. oc Stædhernæ.

N

An

Anmerkninger.

1. Søslinge] Disse Søslinger, eller halve Lybste Skillinge, hver til 6 Smaae Penninge, vare 11 Lod i Dovintin, eller $11\frac{1}{4}$, lodige, og, med Remedio, som var 3 Green, 11 Lod $1\frac{1}{2}$ Green, eller $11\frac{1}{2}$, lodige. Paa den besiddede Mark, for den kom i Kiedelen, gik $41\frac{1}{2}$ Rast, 4 Stokker i Rastet, eller 166 Stokker. Men, siden det, som Biinsteen tog bort, var anslaget til 2 Stokker, holdt Marken, efter Hviid-Rogningen, 42 Rast, eller 168 Stokker, hvorfra hvert vejede $25\frac{1}{2}$ Eb., og holdt fint $17\frac{1}{8}$ Eb. Den fine Mark blev alt-saa udbragt, uden Remedio, i $238\frac{14}{15}$ Sk., til 7 Mk. $7\frac{3}{5}$ R., og, med samme, i $242\frac{10}{9}$ Sk. til 7 Mk. $9\frac{2}{15}$ R. Et Stokke var $4\frac{3}{2}\frac{1}{2}$ B., eller $4\frac{1}{2}$ Skilling Danske, værd, og, da den lodige Mark Solv kostede 7 Mk., blev der vundet paa Myntningen 9 Skilling $2\frac{1}{8}$ R.

2. Enen halen Lubeschen penning] De huuse Lybste Penninge vare $7\frac{1}{4}$ lodige uden, og $7\frac{1}{2}$ med, Remedio. Den raa Mark holdt $3\frac{1}{2}$ Mk. Lybst, men, efter Hviid-Rogningen, 3 Mk. 10 Sk., eller 696 Sk., hvorfra hvert vejede $6\frac{2}{7}$ Eb., og holdt fint $24\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ Eb. Marken fin blev udbragt, uden Remedio, i 1536 Stokker, just til 8 Mk., og med Remedio, i $1572\frac{1}{8}\frac{1}{2}$ Sk. til 8 Mk. $3\frac{3}{8}0\frac{1}{2}$ R., hvorefter Stokket var værd $\frac{1445}{288}$ B. (omtrent $\frac{1}{3}$ B.). Regnes hver for $\frac{1}{2}$ af en Søsling, da gælder den $\frac{1}{4}$ si. Paa Myntningen vandtes 19 Skilling.

3. Ver-penninghen] De Danske Firepenninge-Stokker, samt de 4. Aboschen - -] Aboiske, skulle gælde 2 af disse Lybste Penninge, eller $1\frac{1}{2}$ Skilling. Af de Aboiske enkelte Penninge findes hos Aslestor Brenner (Eliæ Brenneri Thesaurus Nummorum Sueo-gothicorum. Holmiae 1731. 4to) tvende Stokker, p. 27. No. 3 og 4. De have begge paa den oversvendte Side et Munke-A, med Ømfraist: MONETA ABOENS. Men paa den rette, har No. 3. et kronet Munke-E lagt paa et Kors, som indsluttes af den inderste Rand, og ERICUS. REX. No 4. derimod en Krone, ligeledes paa et Kors, men som sticer hemmelte Rand over, og stoder til den yderste, med Øpfraist: ERICUS. REX. D. S. N. Hver af dem kan da være $\frac{1}{8}$ B værd.

5. Holen penning] Af de Danske Penninge med Kronen paa, gik der 2 paa en Lybst Penning, saa at Stokket galdt $\frac{1}{8}$ si, og er dette den mindste Sort i denne Mynte-Ordnung. Om slige Penninge med Krone paa, men prægede paa begge Sider, melder Bircherod (Thomæ Broderi Bircherodii

rodii Specimen antiquæ rei monetariæ Danorum. Hafn. 1701. 4to) p. 127 at de ikke sjælden forekomme, og anfører selv een, som paa den første Side har Kronen, med ERICUS. REX. D. S. N., og paa den anden et Kors, med MONETA NESTWED., hvilken findes og i Assessor Johan Lauerentzens prægtige Oplag af Museo Regio, Haun. fol 2¹², No. 62, og ellers signer No. 7. hos Brenner, p. 28, hvilket Opført er: MONETA LUNDENSI.

6. Gotenschen.] En Gotslandst Penning skulle gieude 3 Penninge med Kronen paa, altsaa $1\frac{1}{8}$ $\text{f}.$ I den Afdeling om Noblerne har jeg viist, at en Nobel til $403 \frac{1}{2}$ $\text{f}.$ galde, 1434., 320 Guter , hvorefter en Gutes Værdie bliver $1\frac{8}{23}$ $\text{f}.$ eller $1\frac{1}{4}$ $\text{f}.$ Men dette reiser sig til deels af Forholders Forskæftighed, da der er lage $11\frac{1}{2}$ til Grund, i stæden for $10\frac{1}{2}$, som i denne Anordning fastsættes. Regner man efter dette sidste Forhold, saa kand en Nobel ikke vurderes stort højere, end 370 $\text{f}.$, hvilket giver $1\frac{1}{2}$ $\text{f}.$ paa Guten.

7. Wittenpenninghe] Stædernes Hviide skulle gieude hver 4 Lybst Penninge eller 3 $\text{f}.$ Danske. Efter Stædernes forhen anførte Mynte-Ordning af 1403. skulle der slaaes Wittenpenninge, $12\frac{1}{2}$ -lødige, $245\frac{3}{4}$ Stk. paa Marken fin, saa at hvært galde $4\frac{2}{3}$ $\text{f}.$. Eigeledes ses hos Praun. p. 118., at De 1411. sloge samme Mynt, 12 -lødig, $277\frac{1}{2}$ Stokker paa Mark fin, hvært til $3\frac{1}{2}\frac{2}{3}$ $\text{f}.$. Seer man hen til Solvpriisen, som i begge Årene var 5 M k ., men nu steegen til 7 M k ., saa erføres, at man i disse sidstes Burdering er gaaet en Middelvei, og har ansat dem noget ringere, end det første, og noget højere, end det sidste Slags:
 $7 \text{Mk.} : 5 \text{Mk.} = [4\frac{2}{3} \text{f.} ? \text{f. } 3\frac{1}{2} \text{f.}]$
 $[3\frac{1}{2}\frac{2}{3} \text{f.} ? \text{f. } 2\frac{1}{2}\frac{7}{8} \text{f.}]$

8. Engelsche nobele] En vigtig Engelsk Nobel skulle gieude 42 Skilling. Da en Lybst Skilling, eller 2 Sølinger, er 9 $\text{f}.$ Danske, saa gieelder en Nobel har 3 $\text{Adr. 5 D}.$ 10 $\text{f}.$, i stæden for at den i Engeland galde 4 $\text{Adr. 1 D}.$ 3 $\text{f}.$ Årsagen dertil har jeg nu uylig anført.

9. Krone.] En vigtig Krone skulle gieude 20 Skilling, eller 1 $\text{Adr. 5 D}.$ 4 $\text{f}.$, og en lætere 19 Skilling, eller 1 $\text{Adr. 4 D}.$ 11 $\text{f}.$. Disse Kroner vare Fransk Mynt. Le Blanc (p. 237. seqq. og i Tavlerne) fortæller Os, at de aller-først blev: slagne under Charles VI., efter Befaling af 11 Martii 1384., af fint Guld, 60 Stokker paa Marken, og at man flog ikke anden Guld Mynt fra den Tid af, indtil de første Louis d'Or bleve myntede, under Louis XIII. d. 3 Aprilis 1640.

Disse Kroner blevet kaldede ESCUS COURONNE'S, eller, à la Couronne, undertiden og, slæt og ræt, Couronnes, eller Couronnes de France, fordi der var en Krone over Skolet, med det Franske Vaaben i, som staaer paa den rætte Side, estersom Aftrofket hos Le Blanc viser.

Da den Cölliske Mark er $\frac{1}{28}$ af den Franske, hvilken sidste altsaa vejer $458\frac{1}{2}\text{ E}\mathbb{B}$, saa falder paa hvert Stokke af disse Kroner, omtrent, $76\frac{7}{20}\text{ E}\mathbb{B}$, og er da hvert, i Forhold $10\frac{2}{7}$, 2 Ndr. 4 f. Det kand altsaa ikke være de første Kroner, som her omtales: men enten de af 7 Novembris 1411. til 64 Stk. Mf. fin, vog, omtrent $71\frac{1}{2}\text{ E}\mathbb{B}$, og værd 1 Ndr. 5 D 8 f, eller de af 1421. d. 26 Aprilis, til 66 Stk. Mf. fin, vog $69\frac{9}{22}\text{ E}\mathbb{B}$, værd 1 Ndr. 5 D 3 f, og snarere de første, end de sidste. De lættre Kroner kand ikke være andre, end de, som blevet slagne under Charles VII., 1423. d. 28 May, til 68 Stokker paa Mark fin, hvoraf hvert vejede $67\frac{1}{3}\text{ E}\mathbb{B}$ omtrent, og var altsaa 1 Ndr. 4 D 14 f værd.

Førend jeg forlader denne Materie, er det vel ikke af Bejen at erindre, at i Frankrige 1384. kostede Marken i Guld 65 l. 10 s., og i Sølv 5 l. 16 s., saa at Forholdet var $11\frac{1}{3}$; 1411. galdt Guldet 70 l. Sølvet 6 l. 15 s., saa at Forholdet var $10\frac{1}{3}$. Men det er merkeligt, at 1421. galdt Guldet 72 l., og Sølvet 7 l., saa at Forholdet var net op det samme, som i denne Anordning, nemlig $10\frac{2}{7}$. Dog steeg det fort efter, neml. 1423., til $11\frac{1}{3}$, da Guldet kostede 84 l., og Sølvet 7 l. 10 s.

10. Rins Golt] En Rhiniske Gylden galde en Mark Lybst, eller 1 Ndr. 3 D. Af de Rhiniske Gylden, som, fra 1409. af, blevet slagne, (Praun p. 97.) gif 72 Stk. paa Marken fin, folgelig, da den lodige Mark Sølv galde 7 Mf., var Forholdet, som før er sagt, $10\frac{2}{7}$.

Bed ellers at sammenholde den Ligning imellem Nobler og Rhiniske Gylden af 1390., med denne, synes her enten de første at være for højt, eller de sidste for lavt, ansatte; $72 : 31 = 16\frac{2}{3}$ f. $38\frac{7}{13}$. og $31 : 13 = 42\frac{2}{3}$ f. $17\frac{1}{2}\frac{1}{2}$. Men noget gør hertil, at af de Gylden før 1390. gif 69 Stk., og af de efter 1409., 72 Stk. paa Marken fin. ($72 : 69 = 17\frac{2}{3}?$ f. $16\frac{1}{2}\frac{1}{2}$.) Ej at tale om andre Alarsager. Dog er det vist, at, naar man regner Noblerne paa $30\frac{1}{8}$ Stk. og de Rhiniske Gylden paa 72 Stk. Marken fin, kommer Noblen, naar Gyldenen skal gielde 16 f, kun til at staae paa $38\frac{3}{8}\frac{4}{1}$ f, men denne, naar hin skal gielde 42 f, paa $17\frac{4}{7}\frac{3}{2}$ f.

11. Arnammes golt] En Arnheimiske Gylden galde $13\frac{1}{2}$ Skilling, eller 1 Ndr. 1 D $9\frac{1}{2}$ f. En Mynte-Korening mellem de Rhiniske Chur-Førster og Staden Cöllin, Sondagen Exaudi 1420. (Hirsch. VII. Th. p. 30-33.) findes diffe Ord: Item, einen alten Arnhemischen Gulden, der sein Gewicht hat,

hat, der soll gelden XVII Wisspenning. Om disse Hviide forklares i de foregaaende, at de vare 8 Penning ($10\frac{2}{3}$) loddige, og at deraf gif 104 Stokke paa den raa, altsaa 156 Stk. paa den fine Mark. Da nu Marken fin, efter denne Anordning, udbringes kun i 122 Skilling, saa kand der, efter den Regning, ikke heller salde meere end $13\frac{1}{2}$ Skilling paa en saadan Gylden. ($156:122=17\frac{1}{2}$? f $13\frac{2}{3}$)

Der findes i det geheime Arkiv adskillige, ved disse Tidder udgivne, Breve, lydende paa Arnheimiske Gylden, saasom:

1424. have Bo:gemester og Raad, saavel til Brüssel, som Zurphen, qviteret R. Eric, paa nogle Ekippes Begne, de forste for twe hondert viif ende veertich Arnhemische Guldene (311 Rdr. 2 D), samt for en tredie Deel af seuen hondert ende fessendertich Arnhemische Gulden (935 Rdr. 2 D); og de sidste for en tredie Deel af achthundert ende twen Arnemfscher Guldene (1019 Rdr. 1 Mf. 4 B.).

Samme Aar d. 28 Junii (Vigil. Petri & Pauli), til Risbenhavn, har Dronning Philippa faaet en Qvittering af Cort van Vrden paa Symon van Vrdens Begne for VII^c XLIX Sundische Mark, og V Sund. Schillinge, i Übermndische hvide Penninge, og CII Armsche Guldene (129 Rdr. 3 D 10 B), og V Sund. Schillinge.

1433. profesto Luciæ Virginis (13 Decembris), Grete, relicta Hans Schröders, tilstaer at have conductive de Capitulo Ecclesie Haffniensis fundum cum taberna, tilhorende Ecclesie b. Virginis, a summo ponte, dicto Höwbro, occidentaliter versus mare Haffnis situatum, under Biltor, at hun skal give til Afgift quinque bonos florenos Arnenses (6 Rdr. 2 Mf. 2 B, eller, for ikke at giøre den gode Kone Uræt, 6 Rdr. 1 Mf. 13 B.) pro pensione dicti fundi taberne, vel monetam currentem, dictos quinque florenos valentem.

12. Bisscoppes Gulden] Biskops-Gylden skulle giælde 13 Skilling, eller 1 Rdr. 1 Mf. 5 B. Om dette har været Ytrechtiske, skal jeg ikke kunde sige. Den forhen paaberaabte Mynte-Foreening af 1420. ere de Ytrechtiske Gylden ganske forbudne. De, som findes i Wardinernes Indberetning, anlangendes Mynt-Sorterne, til Keiseren, 1551. (Hirsch. 1 Th. p. 323. seqq.) ere alle yngere. Af de ældste findes hos Joh. Tob. Köhler tvende, under No. 1664. og 1665.

13. Ane to Berghen] Hvorfor Bergen skulle undtages, er mig uvitterligt; Thi jeg seer ikke, at dette kand have haft nogen Sammenhæng med den Anstalt Kongen havde for, at giøre Bergen til en Strabel-Stad (Hvrf. p. 761. ad An. 1431.), for derved at forhindre, at ingen Fremmed maatte seile til

Iceland, Finmarken &c. for at handle, men de alle skulle nødes til at tage de Dahrer, som de der søgte, i Bergen. Formodentlig havde Stæderne havt lige saa stor Fordeel derved, som Underhafterne. Imidlertid udvirkede Kongen hos Henry VI., at det d. 28 Aprilis 1434. blev de Engelske forbudt at handle andensteds end paa Bergen (Villaen de Northeberne), (Rymer. Foeder. X. 578), og dette blev holdet saa noje over, at da Johannes, en Engelsk, 1436. af Paven var besikket til Bisshop i Holum, og han ikke torde begive sig til Landet, forend han havde ladet Tillstanden udspeide ved Skipper Johan May, maatte han selv, tillige med Røbmand Johannes Bristowe de Coventre, og Ricardus Weston, Stokfishmonger af London, stille Borgen, hver for 40 Pund, i fald Skipperen foretog sig andet, end hans Frinde medførte. (Id. X. 635. See og X. 682, til Aar 1438.)

14. Dre Lebaren] Jeg skulle høiligt twivle paa, at der haves nogen Mynt, af K. Eric, med Leoparder paa: Men jeg meener dog at have fundet Spor til dem i de Lybste Lebarden, som ansøres i K. Karl Knudens Forordning, givet i Stockholm Lamberti Dag (17 Sept.) 1453., hvilken findes paa Latin hos Brenner p. 32, og hvorudi adskillige fremmede Mynter, indtil videre, taxeres imod den Stokholmse Mynt, saaledes, som nærmere sees i undertegnede Tavle, som jeg derover har forsattet, med hosfojet Burdering i Danse Penge, efter den Lybste Lebard, som jeg anslager til $\frac{1}{2}$ b.

Mynternes Navne	Forhold	og	Værd.
Stokholmse Mark	- - 1.	-	1 Mdr. 3 $\frac{1}{2}$ ob.
Dre	8.	1.	1. 2.
Stædersnes Skilling	17 $\frac{5}{14}$. 2 $\frac{2}{14}$. 1.	-	0. 0. 8 $\frac{1}{4}$.
Dansk Skilling	19 $\frac{1}{2}$. 2 $\frac{2}{3}$. 1 $\frac{1}{10}$. 1.	-	0. 0. 7 $\frac{1}{2}$.
Stokholmse Ørtug	24.	3.	0. 6.
Dansk Hviid, it. Gamle Engelsk	64.	8.	0. 2 $\frac{1}{4}$.
Grot, it. Nye Dansk Engelsk	96.	12.	0. 1 $\frac{1}{2}$.
Stokholmse Gotlandse. it. Stæ-			
der Penning it. Ebff. Lebard	192.	24.	0. 0 $\frac{1}{4}$.
Dansk Lybse	- - -	384.	0. 0 $\frac{1}{8}$.
		48.	
		22.	
		20. 16. 6.	
		4. 2. 1.	

15. Eremit teken] Disse Tegn sees af Forordningen 1403. at have været, for Lybek en Ørn, for Hamborg en Besætning, for Rostok en Grib, for Stralsund en Straale, for Wismar et halvt Øre Hoved, og for Lyneborg en Løve.

16. De ene vte der anderens ghesneden] Stæden for at man nu omstunder udstæder Hoved-Breve, og lader sig give Gienparter deraf, saa var det i de midlere Tidder Skif, at begge Breve, hvorfaf hver Part skulle have sit, bleve paa een og samme Tid, og paa eet og samme Papiir, udstædde. De blev derpaa skærne fra hverandre, og det paa trenede Slags adskillige Maader. Paa den første Maade blev de afskaerne i lige Linie, og i saa fald var den længde, igjen nem hvilken Snittet gik, malet efter påskrevet, paa det at Snittet funde deele Skriften i to Parter, som siden funde passes sammen, ligesom det står paa vores Banco-Sedler. Saadanne Breve kaldtes Chirographa, hvorom findes adskillige Bidnesbyrd i Du Canges Glossario, saasom: *Duplex charta facta est de hac re in uno pergameno, quæ divisa est per medium, altera data est Gerberto, altera retenta est in Monasterio. — Og, paa et andet Stæd: Similis charta data est Constantio Molendinario — unde scissa est pictura, quæ pingebat utramque.* — Af den Beskaffenhed er det, som Mabillon de Re Diplom. p. 429. anfører af Ludovico VII., Aar 1167., hvorpaa det overskaarne Ord er ~~CIRROGRAPHIUM~~.

Den anden Maade var, at skære dem i Tænder, eller Tækker, som med denne Anordning er stættet, hvorfaf de blevé kaledede Indenturæ; hvilket Ord findes brugt af Ingulfo, som var Skriver hos Wilhelmus Conquistor, og dode 1109., i hans Historie ved det Aar 975., og endnu sædvanlig forekommer i det Engelske Sprog. Af saadanne slags Breve har Mabillon ingen seet yngere, end 1344. Alttsaa vidner dette Brev at deres Brug saa meget længere har vedvaret.

Hørend jeg slutter disse Anmærkninger, kand jeg ikke lade det blive ubesort, at, naar man ligner denne Anordning med den af 1403., erfører man, at Myntefoden, endog uden Hensigt til Solv-Priisens Forhøjelse, i denne sidste er forringet, da en Lybst Skilling efter samme gicelder kun $9\frac{5}{7}$ Danse, da den burde giceldet $9\frac{3}{7}$. ($7\frac{1}{2} : 5\frac{1}{2} = 13\frac{1}{7}$? f. $9\frac{3}{7}$.) Og, da Forholdet tillige er faldet fra $11\frac{1}{2}\frac{1}{2}$ eller $11\frac{1}{2}$ til $10\frac{2}{7}$, saa seer man, hvor meget meere Guldet i deis Priis der ved er forringet.

Og hermed vil jeg da slutte, og alleene tilføje en Table over de, idemne Anordning forekommende, Mynters Forhold, og Værdie efter den Danske gangbare Mynt.

Mønternes

Navne	Forhold	Værdie
Engelske vigtige		
Nobler - - - - -	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.	3 R. 5 S. 10 Ø.
Franse vigtige		
Croner - - - - -	2 $\frac{1}{10}$. 1.	1. 5. 4
Franse lærte Croner 2 $\frac{4}{19}$. 1 $\frac{1}{19}$. 1.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	1. 4. 11.
Marklybskeller Rhin-		
Ste Goltgylden - 2 $\frac{5}{4}$. 1 $\frac{1}{4}$. 1 $\frac{1}{10}$. 1.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	1. 3. 2
Arnammer Golt-		
gylden - - 3 $\frac{3}{27}$. 1 $\frac{1}{27}$. 1 $\frac{1}{27}$. 1 $\frac{5}{27}$. 1.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	1. 1. 9 $\frac{1}{2}$.
Bisops Goltgylden 3 $\frac{2}{13}$. 1 $\frac{7}{13}$. 1 $\frac{6}{13}$. 1 $\frac{3}{13}$. 1 $\frac{1}{13}$. 1.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	1. 1. 5.
Lybske Skillinger - 42. 20. 19. 16. 13 $\frac{1}{3}$. 13. 1.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	9.
- - - Gosslinger - 84. 40. 38. 32. 27. 26. 2. 1.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	4 $\frac{1}{2}$.
- - - Hviide - - 126. 60. 57. 48. 40 $\frac{1}{2}$. 39. 3. 1 $\frac{1}{2}$. 1.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	3.
Aboske og Danse		
Firepenninge - 252. 120. 114. 96. 81. 78. 6. 3. 2. 1.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	1 $\frac{1}{2}$.
Gotlandske Pens-		
ninge - - 336. 160. 152. 128. 108. 104. 8. 4. 2 $\frac{2}{3}$. 1 $\frac{1}{3}$. 1.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	1 $\frac{1}{3}$.
Lybske hvide Pens-		
ninge - - 504. 240. 228. 292. 162. 156. 12. 6. 4. 2. 1 $\frac{1}{2}$. 1.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	2.
Danske hvide Pens-		
ninge med Krone 1008. 480. 456. 384. 324. 312. 24. 12. 8. 4. 3. 2. 1.	1. 2. 3. 4. 5. 6.	2.

Indberetning

om

En nogle gamle Danske Mynters Prøvelse i Året 1764.

Bringer det sin Nottet med sig, at man ved Smeltring undersøger gamle Mynters Edighed, saa er Sagen derimod ikke frie fra sine visse Banskeligheder. De beste og rigeste Mynter, hvilke egentlig skulle give Hoden tilkiende, ere for den største del allerede lange siden omsmelte, og, som Pythagoriske Sicæ, have vandret mere end eet Stempel igienem. Af de saa, som Ilden kand have sparet, findes ikkun enkelte Stokker hos en og anden Elskere af Alderdommen, og, da Archimedis Forsøg, imod visse andre Forsøgers Natur, bedre løffes i det store, end i smaaat, saa var det lige saa lidet at forlange af Ejeren, at han skulle lade Prægen forderve, for at udfinde Kornet, som af Kong Hiero, at lade sin konstige Guld-Krone omsmelte, for at oplyses om Guld-Smeddens Erlighed. Af de ringere Slags haves vel større Forraad; men her moder den samme Fortredelighed ved Bægtens, som hisset ved Gehaltsens, Undersøgning. Den vanartige Skaarpe, som indfatter det lidet Solv, de holde, har ej fundet imodstaæ Jordens fortærende Rost, hvoraf mange Stokker have mistet over halvparten af deres retmæssige Tyngde.

Ikke desto mindre, da nogen Oplysning, i hvor liden den end maatte være, er dog altid bedre, end slet ingen, haver jeg, da en temmelig Mængde af adskillig Slags gamle Danske Mynter ved en Hændelse vare komne til mit Eftersyn, tænkt, at jeg burde giøre et Forsøg paa, om ogsaa denne Skat kunde udbringes til noget?

Den dertil udfordrende Hjælp behøvede jeg til Løkke ikke længe at søge efter. Jeg fandt strax hos Barduinen ved den Kongelige Banque, Belædte Mr. Müller, saa stor Artighed og Needebonhed i dette fald, at jeg fast undsaaæ mig ved, som Ubekindt, uden Indskräning at benætte mig deraf; helst da det er et Arbeide, som kræver Tid og Uimage, svækker Djinene paa meere end een Maade, og ikke kand være moorsomt for den, som efter Embeds Medfor daglig dermed skal omgaaes.

D

Udsat

Udsaldet af de Præsver, hvilke jeg hidindtil (thi han har lovet mig samme Velvillighed herefter) haver ham at tække for, er det, som jeg nu haver den Ære at meddele dette høje Selskab.

No. 1. Hensores til Waldemar I. See Bircherod p. 83. og Laverentzens Museum Tab. 25. No. 30. (a) En Konge; thi han har Zepter i den højre, og Aeblet, med Korset paa, i venstre Haand. (b) En Bisshop, med høj Hue. Den højre Haand oploftet til at lyse Belsignelsen, og i den venstre en Hjerte-Stav eller Lituus.

Disse synes alle at være opkaagte: Men derimod er Prægen desto fieneligere. De ere $9\frac{1}{3}$ -lædig. Vægten er meget ulige. Den der blev prævet, vejede kun 224 Richtpfenninge, eller $14\frac{7}{8}$ Eß. Hvoraf følger, at der skulle gaae $292\frac{4}{7}$ Stk. paa Mark brutto, og $501\frac{2}{3}$ Stk. paa Mark fin. Stokket skulle holde $8\frac{2}{3}$ Eß fint Solv, og være $2\frac{1}{2}$ f. værd. Men derimod vejede 72 Stk. 4 Lod, som givt kun 288 Stk. paa Mark brutto, og, naar jeg legger alle Omstændighederne sammen, troer jeg sikkert at kunde vurdere dem til 256 Stk. paa Mark brutto, som da givt $438\frac{5}{7}$ Stokker paa Mark fin. Altsaa skulle hvert Stokke veje 256 Richtpfenninge eller 17 Eß, holde omtrænt 10 Eß fint Solv, og være værd $2\frac{1}{2}$ f.

No. 2. Hensores af Bircherod p. 85. til Sverre, som regierede i Knud den 6tes Tid. (a) R inden i en Rose. (b) X med 5 halve Maaner, og ligesaa mange smaae Runddeele omkring.

Er $3\frac{2}{3}\frac{3}{6}$ (maaskee $3\frac{2}{3}$) lødig. 63 Stk. vejede 4 Lod, men den prævede 348 Richt-Pf. eller $27\frac{7}{8}$ Eß. Gaaer paa Mark br. $188\frac{2}{3}\frac{8}{7}$ Stk., Mark fin $828\frac{468}{11397}$ Stk. Stokket holder i fint $5\frac{1}{5}$ Eß, og er $1\frac{3}{10}$ f. værd.

No. 3. Waldemar den andens. Birch. p. 91. Mus. Tab. 27. No. 41.

- a) Inden i: N^A D o: DAN. Omkring: WALDEMAR. REX.
- b) Inden i: R. Omkring: NICHOLA. EPI. alt med Munke-Bogstaver.

Er $3\frac{1}{2}$ -lædig. Vejer 342 Richt-Pf. eller $22\frac{2}{3}\frac{1}{8}$ Eß. M. br. $191\frac{107}{171}$ Stk., M. f. $876\frac{4}{11397}$ Stk. Holder fin 5 Eß. Værd $1\frac{1}{4}$ f.

No. 4. Abels. Er maaskee den samme, som findes hos Bircherod p. 97. og er den første i den anden Vile, samt i Museo, Tab. 28. No. 46.

- a) Et Kors, i hvis 4 Vinkele er ABEL med Munke-Bogstaver.
- b) En

b) En Bisops-Stav imellem 2 smaae Kors, og en lidet Ring over den.
 Er $3\frac{2}{3}$ lødig. Bejer 288 R. Pf. eller $19\frac{1}{2}$ Eß. Mf. br. $227\frac{5}{9}$ st. Mf. f. $1057\frac{1}{3}$ st.
 Holder fin $4\frac{1}{8}$ Eß. Værd $1\frac{1}{2}$ kr.

No. 5. Eric Glippings. Birch. p. 105. Mus. Tab. 28. No. 51.

a) En Dolk, imellem en sextantet Stierne og en astagende halv Maane.
 Omkring ERICUS REX +

b) En Nøgle imellem 2 Kloverblade. Omkring: DANORUM +

Er $3\frac{8}{9}$ lødig. Bejer 296 R. Pf. eller $19\frac{2}{3}\frac{1}{2}$ Eß. Mf. br. $221\frac{15}{37}$ st. Mf. f. $910\frac{119}{129}\frac{8}{9}$ st. Holder fin $5\frac{2}{3}$ Eß. Værd $1\frac{1}{2}$ kr.

-:-)

No. 6. Waldemar Christopersöns. Birch. p 115. Mus. Tab. 28. No. 58.

a) To Piller eller Nomeriske Et-Tall, adskilte ved 3 smaae Ringe. Omkring: WALDEMARUS.

b) Et breedt Kors, med en lidet Ring i hver Vinkel. Omkring: REX DANORUM.

Er 3 Lod $6\frac{1}{2}$ Green, eller $3\frac{1}{3}\frac{3}{8}$, lødig. 60 Stk. vejede 4 Lod, altsaa Stoffet $18\frac{2}{15}$ Eß. Mf. br. 240 st. Mf. fin $1142\frac{5}{12}\frac{8}{1}$ st. Stoffet holder fun i fint $3\frac{2}{3}$ Eß, og kand være $\frac{5}{4}\frac{4}{5}$ kr. eller $\frac{1}{2}\frac{1}{4}$ kr. værd.

No. 7. En Mynt slagen i Lund. Mus. Tab. 25. No. 29.

a) En Dolk, imellem to halve Maaner.

b) Den hellige Laurentii Jern-Rost.

Er $3\frac{7}{18}$ lødig. Bejer 296 R. Pf. eller $19\frac{3}{2}\frac{1}{2}$ Eß. Mf. br. $221\frac{15}{37}$ st. Mf. f. $1045\frac{7}{22}\frac{1}{7}$ st. Holder fin $4\frac{1}{8}$ Eß. Værd $1\frac{1}{4}$ kr.

No. 8. En Mynt, skal være slagen i Roskilde. Mus. Tab. 25. No. 39.

a) Et dobbelt Kors, og i dets Vinkler: REX. . . .

b) Et ligedannet dobbelt Kors, i hvis Vinkler fire astagende halve Maaner.

Er $2\frac{7}{18}$ lødig. Bejer 382 R. Pf. eller $25\frac{17}{12}\frac{8}{9}$ Eß. Mf. br. $171\frac{10}{19}\frac{7}{1}$ st. Mf. f. $932\frac{25}{10}\frac{48}{23}(\frac{1}{4})$ st. Holder fin $4\frac{2}{3}$ Eß. Værd $1\frac{1}{2}$ kr.

Da nu denne Prøve hermed er til Ende bragt, stod der vel en anden, for mig alleene, tilbage: Men jeg veed ej, om det er mig raadeligt at anstille samme, da jeg forud seer, at jeg ikke slipper saa vel fra den, som Hr. Müller fra sin.

Min Agt er at undersøge, hvad Navn man skal tillegge disse Mynter, eller, hvad de ere slagne til at gaae og gicelde for: Og jeg binder mig fornemmelig til No. 3. 4. og 5., om hvis Alder ej kand twivles.

Dette kand Prøven ikke lære os: Thi, længe førend de blevne slagne, vare allerede de gyldne Liider forboundne, da Mynten rigtig forestillede det, den blev udgivet for. Ingen Eing svarede da mere til sit Navn. Hjint Sølv var i Waldemar den andens Liid allerede fun 15-lødig. En Mynt, som holdt 12 Parter Kobber mod 4 Parter Sølv, kaldtes dersor lige fuldt en Solopenge. Af en Mark i Vægt, blev, i stæden for 192 Penninge eller en Mark i Tall, udmyntet 2, 3, ja flere Mark i Tall, og saa fremdeles.

Det er ustridig Mynte-Ordninger, som her kand give det beste Lys; Men, da det endog er en stoer Slumpelokke, at træffe paa saadanne Mynter, der noje være til deres Beskrivelse i Anordningerne, hvor meget større Morke maae man da ikke vandre i, naar man endog maae favne disses Beiledning.

Alle disse Banskeligheder, og den deraf flydende Frygt for at tage feil, skal dog ikke hindre mig i at fremsette min Meening. Om ikke andet var, kunde den, maafee, give flere Anledning til at eftercente Sagen nojere, og jo flere Sider en Eing bliver betragtet paa, jo snarere kan man vente at faae Indsigts i dens væsentlige Bestaffenhed.

Jeg kand da af alle Omstændigheder ikke rettere slutte, end at disse Mynter skal henregnes under deres Tall, som kaldtes Penninge, eller, paa de Liiders Latin, Denarii. Men mit Bevis bliver af det Slags, som i Logica kaldes Demonstratio apagogica: Det er mig ikke saa let at gørgiore, at det just er saa, som, at det ikke vel kand være anderledes. Alt tillegge dem en mindre Værdie, gaaer ej vel an: Thi det forholdt sig med vores Marker og vores Penninge, som med de Grækers Talenter og Oboler.

— nihil est Obolo- ve minus, majus- ve Talento.
Intet høiere, end Mark, og intet ringere, end Penge.

At sætte dem højere, gaaer maaskee endnu mindre an, i Henseende til den, paa de Eiider umaadelige, Priis, som den fine Mark da skulle være udbragt i.

Den Mynt, som følger næst efter Penninge, op ad at regne, er Hviide, 3 paa En Skilling. Antager man, at saadanne bleveslagne paa den Eiid, hvoraf da fol- gelig 48. skulle gaae paa den raa Mark, saa bliver den fine Mark udbragt i No. 3. til $18\frac{1}{2}$ D., i No. 4. til over 22 D., og i No. 5. til næsten 19 D. Dero- te er saa uhort en Priis i det 13de Aarhundrede, at jeg tar sige, derpaa neppe skal findes Exempel.

Øader man dem derimod blive Penninge, til 192 st. paa Marken, saa giver den fine Mark i No. 3. ikke fuldt $4\frac{2}{3}$ D. Erindrer man sig der hos, hvad af Er- febisshop Anders Sunelsens Oversættelse af den Skaanske Lov klarlig sees, og som jeg i foregaaende Afhandling nærmere havet ophylst, at, nemlig, Penninge paa den Eiid vare saa forringede, at der gif 30 af dem, i stedten for 24, paa en Øre, hvilket strax gør, at den fine Mark ej har kundet udbetales af Mynten for meere, end omrent for $3\frac{1}{2}$ D.; og man endelig sætter, at Kongen har maat fies- be 1516dig Solv for fint Solv, saa synes Mynte-Goden i disse Penninge temme- lig vel at stemme overeens med Solv-Priisen paa de Eiider, da den Skaanske Lov i 5te Bogs 14 Kap. siger, at der skal gaae 3 Mark i Penge paa een Mark Solv, hvilket desuden er en Middel-Eart, som Loven har sat, i Henseende til at Priisen paa Solv steeg og faldt, ligesom paa andre Bahre. Men her maae jeg dog ikke forsløge en Indvending, som kand gjores mig i Henseende til Vægten.

Man veed, at en Penning ikke bør veje meere, end $\frac{1}{5}\frac{1}{2}$ Deel af en Mark: Det er saa langt fra, at nogen Mynt plejer at svare til den Vægt, den har Navn af, at man tvertimod næsten altid finder, at 2, 3, ja fleere, Mark i Tall udbringes af een Mark i Vægt. At disse Mynter ved Brug og Slid, og andre Eielfædre, i saa mangfoldige Aar, intet skulle have tabt af deres Tyngde, er fast ikke troeligt: Og, alt dette uagtet, besindes No. 3. saa overvektig, at en Mark i Vægt ikke er tilstrækkelig til at frembringe 192 saadanne. Ja af No. 2. gaaer der endnu mindre, nemlig 188, paa den raa Mark.

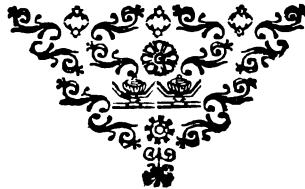
Hertil kand jeg ikke svare andet, end at det maaskee i Waldemar den an- dens første Regierings-Aar har været Brug, at slaae Mynterne noget tyngere, paa det at de, endog efter at de vare gangne igennem Eiidens bidende Tand, kuns- de beholde deres Vægt. Man har alisaal lagt nogle Stokker paa Vægtkaalen,

ester at de ere vejede, men forend Myntemesteren udleverede dem til Undersæsterne, eller til Kistbemanden, som havde bragt Metallen paa Mynten, for at faae myntet Penge deraf, og disse Stokker have da været et Tilgift.

Spørges der om No. 4. og 5., saa kand jeg ikke andet svare, end, at maa-
ske har man da begyndt paa at giøre Mynten ringere af Vægt, for at vinde saa
meget mere til Slagstaf, og at det efterhaanden saaledes uformært er tilgaat,
indtil det er blevet fiendeligt, at $1\frac{1}{2}$, 2, eller fleere, Marker i Tall ere myntede
af een Vægt-Mark.

Saaledes skulle man da, efter denne min Gjetning, for Waldemar den
andens Fængsel have myntet Stokker lige efter Vægten, skjont man ved
Gehalten har vidst at rette det saaledes, at den fine Mark er udbragt til saa
meget, som Nødvendigheden og Lejligheden udkrævede.

Efter hans Fængsel har man begyndt, men langsom og uformært, at sve-
fe Vægten, uden at forbedre Eodigheden, hvilket, som bekjendt, fra den Eiid af,
har taget alt for meget Overhaand.

De betydeligste Trykfeil.

Pag.	12.	lin.	9. for: Stenberki Angelen	læs: Stenberk i Angelen
18.	-	10. f. 4 Rdl. M. . 2 $\frac{3}{4}$ ß. :	1. 4 Rdr. o M. 2 $\frac{3}{4}$ ß.	
19.	-	4. f. Marken, fin	1. Marken fin	
20.	Not. (g ³)	l. 5. f. De 1000 Gylden	1. De 100 Gylden	
21.	-	6. à fin. f. Labes	1. Laber	
25.	Not. (z ³)	l. 1. f. ad metatum	1. admetatum	
27.	Not. (e ⁴)	l. 2. f. nominatur	1. nominantur	
28.	-	26. & Not. (k ⁴). f. Dückman	1. Diickman	
30.	-	1. & 2. f. schal-mer	1. schal, mer	
30.	-	23. f. drechtlich sy	1. drechtlich sy	
31.	-	13. f. solides	1. solidos	
	-	14. f. donariorum	1. denariorum	
	-	Not. (p ⁴). 67 $\frac{1}{2}$ M. d. 63 M. d.	1. 67 $\frac{1}{2}$ M. d.: 63 M. d.	
33.	Not. (+)	l. 4. f. had de	1. hadde	
34.	-	10. f. beredden	1. benedden	
39.	-	9. f. Henry VI.	1. Henry IV.	
40.	-	10. f. 1166 Rdr. 2 D.	1. 1166 Rdr. 4 D.	
43.	-	5. à fin. f. Slesvig og taget, l. Slesvig, og taget		
53.	-	10. f. Moltika	1. Moltikæ.	
	-	Not (y ⁶) l. 6. f. ciuictatibus	1. ciuitatibus	
54.	Not. lin. 3. f. Summa V ^{Im}	▪	1. Summa VI ^m .	
66.	-	3. à fin. f. bestaaer og derudi	1. bestaaer derudi	
71.	-	12. f. qui tum dimittimus	1. quitum dimittimus	
79.	-	ult. f. Majænstorpxæ	1. Mæjænstorpxæ	
85.	Not. (k ¹⁰)	l. 7. f. suo proditus	1. sua proditus	
	Ibid. l. 9. f. toties	▪	1. totius	
88.	-	5. f. vtvore	1. vtvoren	
98.	-	ult. f. 1 D. o $\frac{3}{8}$ ß.	1. o D. o $\frac{3}{8}$ ß.	
99.	-	3. à fin. f. ded, i enne	1. de, i denne	